

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**TAHİR ALANGU
HAYATI VE ESERLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Havva ÖZER HAFÇI**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL**

Ankara 2010

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**TAHİR ALANGU
HAYATI VE ESERLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Havva ÖZER HAFÇI**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL**

Ankara 2010

ONAY

Havva Özer Hafçı tarafından hazırlanan "Tahir Alangu Hayatı ve Eserleri" başlıklı bu çalışma ...16.08.2019..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yeni Türk Edebiyatı dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Nurullah Çelebi (Başkan)

.....
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

.....
Yrd. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN

ÖN SÖZ

Tahir Alangu, Türk edebiyatında edebiyat eleştirmeni, folklor araştırmacısı, masal yazarı ve çevirmen gibi kimliklerle tanınan bir yazardır. Tahir Alangu, eşine az rastlanır bir kültür bilimci olmasına rağmen siyasî ve bazen de kişisel nedenlerle maalesef yeterince tanınmamış, tanıtılmamıştır.

Alangu, en verimli çağında vefat etmiştir. Ancak onun kısa yaşamının ürünü olan eserler Türk Edebiyatında yol açıcı olmuştur. Orhan Okay'ın bir yazısında dile getirdiği gibi "Biyografi, tarihin üvey evlâdıdır." Tam bu noktada Tahir Alangu, edebiyatımız için önem kazanmaktadır. Alangu, ömrü vefâ ettiği sürece bu üvey evlâda adeta şefkat göstermiş edebiyatımıza yeni bir biyografi anlayışı getirmiştir. İşte bu tezin amacı, Alangu gibi biyografi üzerine kendi tarzını oluşturmuş bir yazarın hayatı hakkında bilgi vermek ve eserlerini tanıtmaktır.

Tezimiz beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Tahir Alangu'nun hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden bir kısmı Tahir Alangu'nun eşi Mesude Alangu ve kızı Başak Alangu'yla yaptığımız görüşmeden elde edilmiştir. Geriye kalan kısmı ise Alangu'nun eserlerinden, edebiyat tarihlerinden, Alangu'nun dostlarının anılarından ve mektuplardan elde edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu verilerin büyük bir çoğunluğu birbirini tekrar eden bilgiler içermektedir. Biz yine de birbirini tekrar eden bu kaynaklardan dipnotlarda kullanmadıklarımızı da kaynakçaya aldık. Bilgi ve kaynak yetersizliği dolayısıyla eserin biyografi bölümünde birtakım eksikler bulunmaktadır.

Alangu'nun farklı alanlara ilgi göstermesi onun eserlerini de farklı başlıklar altında toplamayı gerektirmiştir. Tezin ikinci bölümünde Alangu'nun halk bilimi ile ilgili eserleri, üçüncü bölümde Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili eserleri, dördüncü bölümde çevirileri, beşinci bölümde ise yazarın çeşitli tarihlerde yazdığı makaleleri ile başka bir bölüme almayı uygun bulmadığımız

“Mevlût”ten oluşan diğer eserleri yer almaktadır. Bölümler içinde eserleri sıralarken yayım tarihlerinin kronolojik sıralamasını esas aldık. Aslında bu bölümlerin her biri farklı bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Biz bu tezin amacı doğrultusunda eserleri tanıtmak ve onlarla ilgili birtakım kısıtlı incelemelerde bulunmayı yeğledik. Tezin Yeni Türk Edebiyatı adına yapılmış olması Alangu’nun çoğu kez en önemli vasfı olarak dile getirilen “halk bilimci” olma özelliğini göz ardı etmeyi gerektirmezdi. Bunun için eserleri içinde ilk olarak halk bilimi ile ilgili eserlerini ele aldık. Açtığımız bu başlıklarla Alangu’nun Türk Edebiyatını bütüncül bir bakışla incelediğini vurgulamak istedik.

Daha önce hakkında herhangi bir tez çalışması bulunmayan Tahir Alangu’nun elli yedi yıllık yaşamının ürünleri bu çalışmada ele alınmıştır. Tez üzerinde çalıştığımız süreçte Tahir Alangu’nun daha önce hiç yayımlanmamış olan “Kediler Padişahı” isimli masal kitabının 2009’da Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanması, bizde Alangu’nun kitaplarına olan ilginin artacağı umudunu doğurdu. Nitekim bu kitabın ardından “Keloğlan Masalları” ve “Billûr Köşk Masalları” da aynı yayınevi tarafından yayımlandı. Yine 2010 yılı Haziran ayında “Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı” yayımlanarak bu tezin hazırlanma sürecinde Alangu’nun üçü daha önce yayımlanmış olan dört kitabı yayımlanmış oldu. Yazarın diğer eserlerinin de yeni baskılarının yapılacağı umudunu taşımaktayız.

Bu tezin hazırlanmasında konu seçiminden başlayarak tüm safhalarda yolumu aydınlatan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Önal’a anlayışı, sabrı ve yardımları için teşekkürü bir borç bilirim. Bu çalışmaya sağladıkları katkılar için Alangu ailesinin değerli fertleri Mesude ve Başak Alangu’ya, yapıcı eleştirileriyle yanımda olan Yrd. Doç. Dr. Nesîme Ceyhan’a ve çalışmalarımı kolaylaştıran herkese teşekkür ederim. Ve tabi ki bu tezi sabırla bekleyen ve her adımda beni destekleyen anneme, babama ve eşime minnettârim.

Havva ÖZER HAFÇI

Ankara, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı.....	12
1.1.1. Aile Çevresi	12
1.1.2. Doğumu ve Çocukluğu.....	13
1.1.3. Eğitimi	16
1.1.4. Askerliği	23
1.1.5. Meslekî Hayatı	25
1.1.6. Evliliği.....	28
1.1.7. Edebî Hayatı	31
1.1.8. Vefâtı.....	35
1.2. Eserleri	39

II. BÖLÜM

HALK BİLİMİ İLE İLGİLİ ESERLERİ

2.1. Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümûneleri.....	42
2.2. Kalevala.....	44

2.3. Billûr Köşk Masalları	49
2.4. Keloğlan Masalları	57
2.5. Türkiye Folkloru Elkitabı	61
2.6. Kediler Padişahı	71

III. BÖLÜM

YENİ TÜRK EDEBİYATI İLE İLGİLİ ESERLERİ

3.1. Sait Faik İçin	74
3.2. Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi	77
3.3. Ataç'a Saygı	82
3.4. Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman	86
3.5. Çocuk Kitapları Üstüne	93
3.6. Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı	95
3.7. Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri	114
3.8. 100 Ünlü Türk Eseri	116

IV. BÖLÜM

ÇEVİRİLERİ

4.1. Halime: Bir Anadolu Kızının Romanı (Grace Rasp Nuri)	127
4.2. "Travnik Kronika" Gün Batarken (İvo Andrić)	129
4.3. Kovulmuşlar (Samuel Josef Agnon)	132
4.4. Sınırdaki Çiftlik (Jordan Jovkov)	135
4.5. Bir Gecelik Misafir (Samuel Josef Agnon)	136
4.6. Siste Bir Ses (J. Peter Jacobsen)	137
4.7. Guatemala Efsaneleri (Miguel Angel Asturias)	138

4.8. Kopar Zincirlerini Gülsarı (Cengiz Aytmatov).....	143
--	-----

V. BÖLÜM

DİĞER ESERLERİ

5.1. Kitap Halindeki Eserleri	146
5.1.1. Mevlût	146
5.2. Müstakil Yazıları-Makaleleri.....	149
SONUÇ	177
KAYNAKÇA	181
EKLER	187
ÖZET	195
ABSTRACT	196

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
bak.	: Bakınız
Bas.	: Basımevi
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
KB	: Kültür Bakanlığı
Mat.	: Matbaası
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
S.B.E.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
t.y.	: Tarih yok
Yay.	: Yayınları, yayınevi
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

Avrupa’da Rönesans’la başlayan halk hayatına karşı aydınlarda uyanan ilgi ancak 1789 Fransız İhtilâli sonucu bilinçli bir seviyeye ulaşmıştır.¹ Avrupa’da 15-16. yüzyılda başlayan bu sürecin gelişimi bizde ancak 19. yüzyıldan itibaren kendini göstermiştir. (Ancak bu demek değildir ki “Havâs”ın edebiyatı olan divan edebiyatı ile “Avâm”ın edebiyatı olan halk edebiyatı arasında bu tarihe kadar bir etkileşim olmamıştır.) Halk edebiyatı tabirinin 70-80 yıllık bir geçmişi olduğunu düşünürsek etkileşimin yoğunluğu ne kadar olursa olsun bu edebiyat türünün kapsamına giren ürünlerle sistematik ve bilimsel incelemelerin ne yazık ki geç bir tarihte başladığını kabul etmek gerekir.

Edebiyatımızda yenileşme hareketlerinin başlangıcı kabul edilen Tanzimat Dönemi aslında her anlamda yeniliğin öncüsü olmamıştır. Yenileşme hareketleri Tanzimat Fermanı ile başlamadığı gibi Tanzimat dönemiyle de sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda yenileşmeyi ne divan edebiyatından modern edebiyata geçiş, ne de eskiye dair ne varsa bir anda tarihe gömmek olarak nitelendirebiliriz. Yenileşmenin ürünü olan yeni edebiyatın geleneği terk ettiği zannına kapılırsak birçok yazarı ve eseri anlayamayız. İşte bu yüzden geleneğe ihtiyacımız var. Nitekim gelenek geçmişte kalan değil geçmişten gelendir. Yeni Türk Edebiyatı her ne kadar Batı edebiyatının etkisiyle doğmuş ve gelişmiş olsa da bir yandan da geleneği “modern”e taşıma işlevi görmüştür.

Henüz Tanzimat Fermanı ilan edilmeden önce edebiyatımızda yeniliklere doğru bir açılım başlamıştır. Halk şiiri de bu yenileşme hareketlerinden payını almış, hatta yenileşmeye bizzat katkıda bulunmuştur. Divan şairlerinin sultan olduğu dönemlerde varlığını sürdürmeye çalışan bir halk edebiyatı da aslında yenileşme hareketleriyle birlikte hak ettiği mevkiye

¹ Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatı Araştırmaları**, C.1, Ankara, Akçağ Yay., 1997 (2. Baskı), s.1-2.

yükselmeye başlamıştır. Bu da halk şiirinin divan şiirine yaklaşmasıyla başlar. Her ne kadar divan şairleri, halk şairlerini hor görüp söylediklerini dikkate değer bulmasa da, M. Kayahan Özgül'ün özetle söylediği gibi *"İstanbul'dan bakılınca her yer 'taşra' görünse de 'taşra'dan bakınca İstanbul 'içre'"*² görünmektedir.

Halk şairlerinin divan şiirine yaklaşma çabaları 17. yüzyılda Âşık Ömer ve Gevherî ile başlar. 18. yüzyılda ümmî divan şairlerinin sayısında bir artış gözlenir. Nitekim ümmî, yani okuma yazma bilmeyen şairler, geleneğin taşıyıcısıdır ve onlar sözlü kültürü oluşturur³, yazıyla yola çıkan edebî ürünlerle ilgilerinin olmaması gerekir. Oysa bu yüzyılda âşıklık geleneğinden gelen halk şairi, gelenekli ve medreseli divan şairine kafa tutacak mertebeye gelir.

19. yüzyılda edebî ürünlerini veren saz şairleri Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî ve Dertli'de divan şiiri etkisi belirgindir. Ancak bu şairler ve bunların çırakları Tanzimat'la gelen ictimâî değişikliklerin etkisiyle şiirin muhtevasını değiştirirler ve ilk defa hece veznine sosyal temaları taşırlar. Ve toplumsal konular klasik şiirden önce halk şiirine girmiş olur.⁴

Bir aruz şairi olan Bayburtlu Zihnî, devrin temayülü neticesinde aruzla yazdığı şiirlerle değil heceyle yazdıklarıyla popüler olmuştur. Bu durumu Tanpınar şöyle açıklar:

"Her asırda mevcut olan birçok benzerleri gibi taşrada devrinin edebî muhitlerinden uzakta yetişmiş ve bu muhitlere ancak şahsiyeti tamamiyle teşekkül ettikten sonra girmiş bir aruz şairi olan Bayburtlu Zihnî (?-1854) sadece bu vezinli yazdığı şiirlerle kalsaydı oldukça

² M. Kayahan Özgül, **Divan Yolu'ndan Pera'ya Selametle Modern Türk Şiirine Doğru**, Ankara, Hece Yay., 2006, s.117.

³ Prof. Dr. Cemal Kurnaz, **Türküden Gazele**, Ankara, Akçağ Yay., 1997, s.71.

⁴ Ahmet Hamdi Tanpınar, **19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, Çağlayan Kitabevi, 1976 (4. Baskı), s.102.

*muntaazam tahsiline, aruz diline sahip oluşuna ve çeşitli eserlerine rağmen şüphesiz bugün pek az hatırlanırdı. Fakat halk şiirinin ananelerine şiddetle açık bulunan bir muhitte ve devirde yetişmesi ve şüphesiz bugün bizim bilmemize imkân olmayan başka âmiller yüzünden bu aruz şairi hece veznini de kullanmış ve bu vezinle kendisini devrin en dikkate değer sanatkârları arasına koyan birkaç eser vermiştir.*⁵

Zihnî'nin aldığı eğitime, aruzda başarılı bir şair oluşuna rağmen halk şiirinden de vazgeçemeyerek yapmaya çalıştığı şeyi Özgül şu sözleriyle yorumlar:

*“Bayburtlu Zihnî'ye (ö. 1859) kadar, avâm şairinin klâsik şiirin hem içinde hem de dışında sayılışını sorgulayan, hak ettiğine inandığı konum için savaştan bir yiğit çıkmamıştır.”*⁶

Bayburtlu Zihnî neyi ispatlamaya çalışırsa çalışsın, Tanpınar'ın da ifade ettiği gibi, Zihnî'yi Zihnî yapan aruzla yazdığı şiirler değil heceyle söylediği şiirlerdir. Zihnî bu tavrıyla, belki farkında olmayarak yaşadığı yüzyılın mahiyeti itibarıyla geleneği yeni edebiyata taşımada bir vasıta olmuştur.

Bu yüzyılın önemli şairlerinden biri de Kayserili Seyranî'dir. Tanpınar, Seyranî'yi de *“Mahmut II ve Tanzimat'ın getirdiği yenilikler yüzünden doğan huzursuzluğun şâiri”*⁷ addeder.

Şiir geleneğimizin iki kolunun birbirine yakınlaşması sadece halk şairlerinin divan şiirine yönelmesiyle olmamış, 18. yüzyıldan beri tesirini kuvvetle gösteren “mahallîleşme” cereyanının da etkisiyle âşık edebiyatı da

⁵ Ahmet Hamdi Tanpınar, a.g.e., s.103.

⁶ M. Kayahan Özgül, a.g.e., s.120.

⁷ Ahmet Hamdi Tanpınar, a.g.e., s.105.

yüksek zümrede yer edinmeye başlamıştır. Her iki etkilenme biçimi de âşık edebiyatının halk zevkinden uzaklaşmasına yol açmıştır.⁸

20. yüzyıla doğru ilerlerken halk şiirinde de değişimlerin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi muhteva toplumsallaşmıştır. Ama bunun yanında 17. yüzyılda başlayan divan şiirinden etkilenme sonucu şiir dili özellikle Erzurumlu Emrah'la divan edebiyatının kelime kadrosuna açılmıştır. Bilinçli bir şair olan Zihnî ile birlikte koşmada şekil mükemmelliğine kavuşan halk şiiri, Seyranî ile sosyal hicvi ve realiteyi tadar.

Edebiyatımızın bu en çalkantılı yüzyılında halk edebiyatının rolünü ve Yeni Türk Edebiyatı'na etkisini belirlemede Mehmet Kaplan, İnci Enginün ve Birol Emil'in şu yorumu son noktayı koyar:

“Hayata daima açık olan halk şâirlerinin eserlerinde devrin sosyal hadiseleri geniş bir yer tutar. Yeni Türk Edebiyatında Halk Edebiyatına karşı bir temayülün uyanmasında bu halk şâirlerinin rolü büyüktür. Hattâ denilebilir ki, çağın ruhu, yüksek tabaka şairlerinin eserlerinden ziyade, halk şâirlerinin eserlerinde gözüktür.”⁹

20. yüzyılda halk şiiri geleneği; Âşık Veysel Şatıroğlu, Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Âşık İlhamî, Âşık Müdamî, Âşık Pünhânî, Âşık Mustafa, Âşık Ali Çatak, Âşık Çırağî, Âşık Halil, Ahmet Âşık İmamî, Abdülvahap Kocaman, Âşık Nuri Şahinoğlu, Ali İzzet Özkan, Bayburtlu Hicranî, Talib Coşkun¹⁰ gibi çok sayıda şair yetiştirmeye muktedir olmuştur. Şükrü Elçin, bu yüzyılda da âşıkların azımsanmayacak sayıda

⁸ M. Fuad Köprülü, **Saz Şairleri I-V**, Ankara, Akçağ Yay., 2004 (3. Baskı), s.469.

⁹ Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi**, C.1, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 1974.

¹⁰ Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Prof. Dr. Ali Torun, **Türk Halk Edebiyatı Elkitabı**, Ankara, Akçağ Yay., 2007 (4. Baskı), s.305-334.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, “Türk Saz Şiiri”, **Türk Dili** (Türk Şiiri Özel Sayısı III-Halk Şiiri), S.445-450, Ocak-Haziran 1989, s.105-250.

olmalarına rağmen, isimlerini edebiyat tarihine yazdıran bu şairler içinden iki tanesini önemli bulur:

“Âşık teşkilâtının ehemmiyetini kaybettiği zamanımızda bu şiir, Âşık Ali İzzet’le Âşık Veysel’i yetiştirmiştir. Âşık Veysel’in 17. ve 19. asır şâirlerinden keyfiyet bakımından düşük olmadığını söyleyebiliriz.”¹¹

Halk edebiyatı kendi seyri içinde bu şekilde gelişirken bu edebiyata karşı uyanan ilgi de daha bilinçlenmeye devam eder. Dursun Yıldırım, Batı’da 1789’da Fransız İhtilâli ile önem kazanan folklor çalışmalarının ülkemizdeki seyrinin Mustatraf mütercimi Esad Efendi ile başladığını dile getirir. Esad Efendi’nin, Arap halk edebiyatında bir tür ismi olan “Zecel”i izah ederken yaptığı açıklamaların konuya ilk temas olduğunu vurgulayan Yıldırım, karşılaştırmalı folklor çalışmalarının da böylelikle başladığını savunur.¹²

18. yüzyılın ortalarında başlayan “mahallîleşme cereyanı” ile sokağa çıkan şiirin dilini değiştirmesi, yeni imajlar kazanmasıyla folklorla karşı başlayan ilgi Tanzimat döneminde profesyonelleşmeye başlar. Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal’in gazete dilini halkın konuştuğu dile yaklaştırmaları Tanzimatçıların ilk çabaları olarak nitelendirilebilir.

Şinasi “Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye” adıyla atasözlerini derlemiş, “Şâir Evlenmesi”nde halk hayatına dair ipuçları vermiştir. Ziya Paşa, “Şiir ve İnşâ” makalesinde bizim asıl edebiyatımızın halk edebiyatı olduğunu savunmuştur.

Ahmet Mithat Efendi, halkı eğitmeyi amaç edinen eserlerinde halk yaşantısından, âdet ve törelerinden yararlanmış, halk dilinden etkilenmiştir. Ahmet Vefik Paşa, Moliere’den yaptığı uyarlamalarda halk deyimlerini kullanmış, tiplerine şive taklitleri yaptırmış, halk tiyatrosunun diyalog

¹¹ Prof. Dr. Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara, Akçağ Yay., 2001 (7. Baskı), s.11.

¹² Dursun Yıldırım, **Türk Bitiği**, Ankara, Akçağ Yay., 1998, s.45.

teknîğinden yararlanmıştır.¹³ 1897 Yunan Savaşı bir dönüm noktası olmuştur. *“Ahmet Vefik Paşa ve Süleyman Paşa’nın kültür yolu ile geliştirmeye çalıştıkları Türkçülük hareketi, 1897 Yunan Savaşı ile ‘millî uyanış’ı gerçekleştirir.”*¹⁴ Ve bu uyanış, Mehmet Emin Yurdakul’un *“Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur/ Sinem, özüm ateş ile doludur”* diye devam eden mısra’ları ile vücut bulup, sade Türkçe ve hece vezni ile şiir yazma eğilimini yaygınlaştırma şeklinde kendini gösterir.

Türkçülük hareketini yaymak için 1908 yılında “Türk Derneği” kurulmuştur. Bu derneğin yayın organı “Türk Derneği Mecmuası”dır. 1911 yılında “Türk Yurdu” ve “Türk Ocağı” kurulur. Daha sonra iki dernek “Türk Ocağı” adı altında birleşir. Yayın organları da “Türk Yurdu Mecmuası” olur.

Tüm bu gelişmelere rağmen *“halk bilgisinin değerini ve önemini bütünüyle anlayan, halk kültürünün ana kaynak olarak oynayabileceği büyük rolü kavrayan, sorunu bilimsel ve bilinçli bir çabayla ilk olarak ele alan kimse Ziya Gökalp”*¹⁵ olmuştur. Ziya Gökalp, 1912 yılından itibaren Türkçülüğün teorisini haline gelir. Gökalp ve arkadaşları “Halka Doğru” adıyla bir dergi çıkarırlar. Bu derginin ismi bile Ziya Gökalp’in Türkçülük anlayışının temelini yansıtır.

M. Fuad Köprülü, 1913 yılında İkdâm gazetesinde “Yeni Bir İlim: Halkiyat <Folk Lore>” başlıklı yazısıyla Türkiye’de ilk defa “folklor” adını taşıyan yayımı yapar.¹⁶

Ülkemizde 1908 yılından sonra görülen folklor çalışmaları teorik planda kalmış uygulamaya geçilememiştir. 1920’de Maarif Vekâleti kendi içinde, yurt genelindeki folklor ürünlerinin tespit edilmesi ve toplanıp kayda geçirilmesi amacıyla Hars Dairesi’ni kurar.

¹³ Tahir Alangu, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.133-134.

¹⁴ Dursun Yıldırım, a.g.e., s.51.

¹⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.135.

¹⁶ Dursun Yıldırım, a.g.e., s.53.

1924 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde Türkiyât Enstitüsü kurulur. Enstitü, ilim dünyasına folklor alanında önemli eserler kazandırır. Enstitü'nün yayın organı olan Türkiyât Mecmuası'nda da folklorla ilgili yazılara yer verilir. Yine aynı yıl içinde Ankara'da kurulan Musikî Muallim Mektebi de halk türkülerinin derlenmesinde büyük rol oynar. 1925 yılında Ankara'da açılan Etnografya Müzesi de folklor şubesi vasıtasıyla halkın kullandığı folklorik malzemeleri toplar ve sergiler.

Tüm bu çalışmalar rağmen Türkiye'de 1920'lerde henüz bir folklor derneği yoktur. 1927 yılında folklor çalışmalarını örgütlü bir biçimde yürütmek amacıyla Anadolu Halk Bilgisi Derneği adı ile ilk folklor derneği Ankara'da kurulur. 1928 yılında derneğin adı Türk Halk Bilgisi Derneği şeklinde değiştirilir. Dernek folklor çalışmaları hakkında bilgi vermek amacıyla önce bir Rehber yayımlar. Daha sonra Türk Halk Bilgisi Mecmuası adı ile dernek yıllığının ilk cildini yayımlar. Bu yıllık Türkiye'de yayımlanan ilk folklor dergisidir. Derneğin Anadolu'da derleme çalışmaları büyük bir hızla yayılınca aylık bir yayın organına ihtiyaç duyulur ve Halk Bilgisi Haberleri adıyla derneğin aylık dergisi 1 Kasım 1929'dan itibaren çıkmaya başlar.¹⁷

1932 yılında Atatürk'ün emri ile, Türk Ocakları yerine kurulan Halk Evleri ve Halk Evleri dergileri de folklor çalışmalarına önemli katkılarda bulunur. 1938 yılında gecikmeli de olsa Ankara Üniversitesi'nde "Folklor ve Halk Edebiyatı" adı ile bir ders açılır.

Türkiye'de folklor ve halk edebiyatı çalışmaları bu şekilde devam ederken bir yandan da edebî ürünlerde halk edebiyatından faydalanma ve onları yaşanan döneme taşıma gayretleri sürmektedir.

¹⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.137.

G. Gonca Gökalp Alparslan, Tanzimat'tan beri sürüp gelen aydınların halk kültürüne ait unsurları modern edebiyata taşıma biçimlerini şu şekilde maddeleştirmiştir:

1. Türk ve Anadolu geleneklerini, âdetlerini, köy yaşamını işleme
2. Türk halk edebiyatı türlerini doğrudan ya da anıştırma/gönderme/alıntı yoluyla kullanma
3. Halkın veya halk edebiyatının söylemini kullanma
4. Sözlü kültürün etkilerini sadece duyuş olarak esere yansıtmaya
5. Anadolu öncesi Türk tarihini, Türklerden önceki Anadolu uygarlıklarını veya ilgili uygarlıkların etkilerini esere taşıma.¹⁸

Tanzimat döneminde bazı sanatçılarımızın halk kültüründen istifade ederek yazdıkları bazı eserlerden daha önce bahsetmiştik. Modern edebiyata doğru gelirken sanatçılarımızın halk kültüründen beraberinde getirdiği unsurları derli toplu bir makalede inceleyen Gökalp Alparslan'ın verdiği bu tasnife göre sözlü kültürün Türk şiirindeki etkilerine bakacak olursak, Âkif Paşa'nın torunun ölümü için yazdığı şiiri, Muallim Naci'nin "Köylü Kızların Şarkısı" şiiri, Tevfik Fikret'in "Şermin"i, Recaizâde M. Ekrem'in hece ölçüsüyle yazdığı birkaç şiiri şekil ve dil itibarıyla halk şiirinin etkisindedir.

Ziya Gökalp, M. Emin, Rıza Tevfik'in Millî Edebiyat döneminde halk şiirine hizmet eden tavırları kendilerinden sonra gelen sanatçılar için de örnek olmuştur. Nitekim "Hececiler", Cemil Senâ Ogun, Halide Nusret, İbrahim Alâettin, Necmettin Halil gibi şairler hece vezniyle şiir yazmışlardır. Yahya Kemal'in aruzla yazdığı "Mehlika Sultan" halk kültüründen faydalandığının ve heceyle yazdığı tek şiiri olan "Ok" ise hece veznine karşı olmadığının göstergesidir.

¹⁸ G. Gonca Gökalp Alparslan, "Modern Edebiyatta Sözlü Kültür Etkisi", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., (2. Baskı), 2007, s. 401.

Halk kültüründen istifade Hüseyin Nihal Atsız, Arif Nihat Asya, Behçet Kemal Çağlar, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi Memleket Edebiyatı döneminde eser veren şairlerde de devam eder. Nazım Hikmet her ne kadar vezini reddetse de halk hikâyelerinin etkisiyle şiirler yazarak halk kültürüne bağlılığını gösterir. Ömer Bedrettin Uşaklı, Necip Fazıl Kısakürek, Mustafa Seyit Sütüven, Sabahattin Âli, Kemalettin Kamu, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Orhan Şaik Gökyay gibi sanatçılar Cumhuriyet döneminde halk edebiyatından etkilenmiştir.

Kendisi de halk kültüründen büyük oranda etkilenmiş bulunan Ahmet Kutsi Tecer'in ise edebiyatımızda bambaşka bir yeri vardır. Nitekim 20. yüzyılın en güçlü ozanı olan Âşık Veysel'i edebiyat camiasına tanıtan Ahmet Kutsi'dir.

Behçet Necatigil, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yavuz Bülent Bakiler, Abdurrahim Karakoç, Ali Akbaş ve adını sayamadığımız pek çok şair çağımıza zaman zaman halk edebiyatı motiflerini taşımışlar, bazen de kendileri herhangi bir halk şairinden farksız şiirler yazmışlardır.

Halk edebiyatı adına modern olanla geleneksel olanı kaynaştırma çalışmaları, başka bir ifadeyle yukarıda belirttiğimiz, Gökâlp Alparslan'ın ifade ettiği yollarla sözlü gelenekten istifade etme biçimi sadece şiirle sınırlı değildir. Aziz Efendi'nin "Muhayyelât"ı, Emin Nihat Bey'in "Müsâmeretnâme"sinden başlayarak, Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Hüseyin Rahmi, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ömer Seyfettin, Halide Edip, Yakup Kadri, Reşat Nuri, Ahmet Hamdi Tanpınar, Aziz Nesin, Kemal Tahir, Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Haldun Taner gibi pek çok yazarımız hikâye ve romanlarında bu amaca hizmet etmiştir. Bazıları etkilenme boyutunu aşmış, halk hikâyesi, efsane, masal gibi türleri modern söyleyişle ifadeye çalışmışlardır.

Tanzimat'tan beri Yeni Türk Edebiyatı bünyesinde devam eden halk kültüründen istifade çalışmalarına, tezimizde yaşamını ve eserlerini konu edineceğimiz Tahir Alangu da, kendine has yöntemlerle katkıda bulunmuştur. Alangu, tamamlandığında alanında hatırı sayılır bir teori kitabı olacak şekilde tasarladığı ancak maalesef yarım kalan, yazdığı bölümüyle dahi Alangu'nun adını halk bilimi alanında teorisyen yapmaya yeten Türkiye Folkloru Elkitabı ile bir halk bilimci; derlediği masalları kendi dil süzgecinden geçirip yayımladığı masal kitapları ile modern edebiyatın masalcısı olmuştur. Ölümünden yıllar sonra yayımlanan Kediler Padişah'ı ile Alangu kendisini masal derleyicisi, yayımcısı olmaktan çıkarıp halk kültürüne ne kadar önem verdiğini kendi masallarını yazarak göstermiştir.

Tahir Alangu, Gökalp Alparslan'ın sınıflamasına göre ikinci sıradaki sanatçı grubuna girmektedir. Nitekim Alangu, halk edebiyatından etkilenme boyutuyla ilgilenmez bile. Alangu, geleneksel olanı modern bir üslupla ve kendi süzgecinden geçirerek yorumlama peşindedir.

Alangu üzerinde bizi düşünmeye sevk eden onun sadece halk bilimi ile ilgili eserleri değildir. Alangu, aynı zamanda edebiyat tarihimizin hatırı sayılır ama hakkı yeterince teslim edilememiş bir eleştirmenidir. Dostu ve meslektaşı Rauf Mutluay onun ölümü üzerine kaleme aldığı bir yazıda der ki:

“Haberini veren bütün kaynaklar onu eksik tanıttılar. Ne yalnız edebiyat eleştirmeniydi, ne sadece edebiyat tarihçisi. Folklor araştırmaları yanında nice değerli çevirisi vardı. Sait Faik ve Nurullah Ataç gibi büyük ölümlerin ardından iddiasız anma kitapları derler, antolojiler düzenlerken; Türk hikâye ve romanının yüz yıllık gelişimini asıl kaynaklara dayanarak değerlendirme uğraşındaydı. Pek çok gazete ve dergi yazısıyla edebiyatımızı günü gününe izlemiş, ağırbaşlı ve tarafsız bir eleştirmenlik görevinin gereklerini yerine getirmişti.”¹⁹

¹⁹ Rauf Mutluay, **Bende Yaşayanlar**, İstanbul, YKY, 2004, s.179.

Kendisi gibi eleştirmen olan Mutluay'ın bu cümleleri Tahir Alangu'yu anlatmaya yetmese de inceleyeceğimiz eserlerinin ve onun eleştirmen tavrının bir zeti olması dolayısıyla önem taşımaktadır. Evet Alangu, bu cümlelerde de ifade edildiği gibi ne sadece bir halk bilimi araştırmacısı, ne bir eleştirmen, ne de bir bir edebiyat tarihçisidir. Alangu'yu Alangu yapan bu özelliklerin tamamını bünyesinde taşımasıdır.

I. BÖLÜM

HAYATI VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

1.1.1. Aile Çevresi

Tahir Alangu'nun babası Muhtar Nazım Bey, 19. yüzyılda Osmanlı sınırları içinde bulunan Libya'da dünyaya gelmiş bir Arap'tır. Muhtar Nazım Bey, Trablusgarp'ta mimarlık yapan Arap bir babayla, Bingazili Tuareg²⁰ bir annenin on yedi çocuğundan biridir. Muhtar Nazım Bey Trablusgarp'tan İstanbul'a Bahriye Mektebi'ne gelir ve İstanbul'da öğrenimini tamamladıktan sonra Kâmile Hanım'la evlenir. Kâmile Hanım rüştiye mezunudur. Kâmile Hanım'ın babası Yahya Hoca, Niğde'nin Şıhlar köyünden İstanbul'a medreseye gelmiş ve Saray'da şehzade imamlığına kadar yükselmiştir. Tahir Alangu'ya göre annesinin babası olan Yahya Hoca'dan dolayı Niğde'de soyları Döşükaralar'dan gelmektedir. Yahya Hoca'nın üç oğlu ve bir kızı (Kâmile Hanım) vardır. Muhtar Nazım Bey'le Kâmile Hanım'ın iki tane oğlu olur. Birine Mehmet Tahir, diğerine Kerim ismini verirler.²¹

Mehmet Seyda, Alangu'nun ailesini şöyle anlatır:

“Mahalleden tutun ev içine dek <farmason> diye ad takılan büyük dayı bahriye güverte subayıdır. Darülbedayi'e gidiyor, bir de her gün gazete okuyor çünkü. Dedesine gelince, şimdi Resim Müzesi olan yerde <Şehzade İmamı>. Ne ki ev halkına hiç açıklamadığı bağlantıları, kapıya yakın odada yatarken kafesin hafifce tıklatılmasından da sezinlendiği gibi, üç kolda geliyor; din

²⁰ Tuaregler, Mali'de, Nijer'de ve Sahra'da yaşayan ve Berberice konuşan, toplam 1190000 nüfuslu halk toplulukları. (Büyük Larousse, C.22, İstanbul, Milliyet Yay., t.y., s.11728.).

²¹ Bu bilgileri, Tahir Alangu'nun eşi Mesude Alangu'dan 21.12.2009 tarihli görüşmemizde edindik.

adamlarıyla, sarayla, politikacılarla. Gerek oradan buradan haber derleyen tulumbacıların gece gizliden gelişleri, gerekse (M.M.) örgütünün Maçka Kışlası, Beşiktaş ve Hayrettin İskelesindeki o zamana özgü çalışmaları, <Şehzade İmamı> nın pek boş oturur soydan biri olmadığını aileye kabul ettiriyor.²²

Alangu, baba tarafından akrabalarını pek tanımaz. Bir iki defa Türkiye'ye gelen birkaç Libyalı akraba dışında ailenin Libya ile bağları da kalmamıştır.

1.1.2. Doğumu ve Çocukluğu

Tahir Alangu 24 Aralık 1915'te, İstanbul'da Beşiktaş'ın Muradiye Mahallesi'nde doğmuştur. Ancak nüfus cüzdanı 14 Temmuz 1916'da alınmıştır.²³ Asıl adı Mehmet Tahir'dir. Cumhuriyet döneminde Soyadı Kanunu çıkınca ailenin reisi olan Tahir Alangu, eski bir Türk efsanesinden aldığı ala geyik anlamına gelen Alangu/Alango'yu soyadı olarak alır. Dostu Mehmet Seyda, Tahir Alangu'nun doğum yılını ve doğduğu mahalleyi şöyle tasvir eder:

“Tahir Alangu'nun doğum yılı, İstanbul'da besin darlığının alabildiğine duyulduğu bir yıla denk gelir: 1916. Beşiktaş onun doğduğu yer. Çocukluğunu çeşitli yönlerden etkileyecek olan doğduğu ev ise, arkasını Nişantaşı'na dayamış, yüzü sol yandan İhlamur'a, karşıdan Yıldız'a bakıyor. Üst yanında, dedesinin, yaptırılmasında haremağalarından ve saraylılardan para toplayarak öncülük ettiği Muradiye Camii var; alt yanı, yemiş ağaçlarıyla dolu kocaman bir bahçesi olan konak yavrusu bir yapı ile sınırlı. O zamanlarda kirada oturmak diye bir şey pek bilinmiyor; Alangu'nun doğduğu bu ev de

²² Mehmet Seyda, **Edebiyat Dostları**, İstanbul, Kıtay Yay., 1970, s.25.

²³ Başak Alangu, “Tahir Alangu”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.13.

dedesinin kendi malı. Anlattığına göre, mahalle kiracıyı ancak Cumhuriyet'ten sonra tanımıştır.

Halide Edip'in "Mor Salkımlı Ev" adlı romanında tanıttığı mahalledir burası: Bekçinin bile iki odalı bir evciği var. Gazete okuyan kimseye rastlanılmıyorsa da, uzaktan uzağa piyano sesleri duyulabiliyor. Toplumsal ayrılaşma hiçbir zaman bugünkü gibi kesin, köşeli, sivri değil. Abdülmecid Han zamanında kurulan Nişantaşı, aşağıya doğru, Abdülaziz ve Abdülhamid dönemlerinde sarkıp yayılarak bugünkü durumunu alır. İstanbul'un en dik yokuşları oradadır ve "Mor Salkımlı Ev", epey süre, buzda merdivenle kayan çocuklara, İngilizlerin "bobslike" dedikleri alafranga kızaklara tanıklık etmiştir. Mahalle halkı, çoğunlukla memurlardan, pek az sayıda esnaftan ve önceleri bütün semti tutmuşken sayıları gittikçe azalan Saraylılardan meydana geliyor. Alangu'nun çocukluğu Mütareke yıllarına rasladığı halde, o, Beşiktaş'la Ortaköy arasını dolduran "matbah-ı âmire"lerden pişip de gelmiş tabla tabla yemekleri unutamamış. Saraylı komşulara gittiklerinde tattırmışlar ona da, lezzeti pek başka imiş. Mahallenin bir başka özelliği uzak yakın hısımları bir araya getirişidir; büyük dayı "Mor Salkımlı" sokakta oturuyorsa, ortanca dayı İhlamur yolu üzerinde oturuyor. Teyze yanı karşı sırtlarda."²⁴

Burada Mehmet Seyda'nın da belirttiği gibi Alangu'nun doğduğu ev, dedesinin aldığı bir evdir. Yahya Hoca üç oğlu ve bir kızı için birer tane ev almıştır. Beşiktaş'ta Nüzhetiye Caddesi Şair Nâzım Sokak'taki ahşap ev Kâmile Hanım'ın, kâgir olan diğer üç ev de erkek kardeşlerinin olmuştur.²⁵

Tahir Alangu'nun Beşiktaş'ta nasıl bir çocukluk dönemi geçirdiğinin ve ailesinin maddî durumunun özetini de yine Mehmet Seyda'nın kaleminden okuyoruz:

²⁴ Mehmet Seyda, a.g.e, s.24-25.

²⁵ Bu bilgiler Mesude Alangu'dan alınmıştır.

“Tahir Alangu’nun çocukluğu için, pek o kadar acılı ve sıkıntılı geçmedi, ama Aziz Nesin’in <Böyle Gelmiş Böyle Gitmez> adlı biyografik romanında anlatıldığı gibi, aynı korkular, aynı baskılarla, çeşmelerden su taşırken duyulan aynı utanmalarla geçti demek doğru olur. Nesin gibi Alangu da oyuncak nedir bilmiyor, oyun dünyasına çocuk olarak katılamıyor. Oturduğu sokağın boyu kısadır, oyunları ise, evle bağlantılarını koparıp sokaklara dökülmüş acar çocuklar bir çeşit sertlikle uygulanıyor. Alangu’ya kalan, bir köşede sinip dayak yeme korkuları geçirerek seyretmektir yalnız. Bu sokak hemen aşağıdaki sokaktır, ama arada sanki aşılmaz duvarlar örülmüştür.

Erkeklerinki de pek öle geniş değil, ama özellikle kadınların çocukların dünyaları çok dar, çok sınırlı. Cumartesinden cumartesine kurulan Beşiktaş Pazarı, hem her şeyin satın alındığı, hem her şeyin gezilip görüldüğü <bir büyük mağaza> yerine geçer. Et haftada bir gün alınır ve o günün şerefine köfte yapılır yenir. Gerisi kuşbaşı kavrulur, kıyma olarak çekilir, sulu yemeklerde kullanılır. Öğle akşam yemekleri çoğunlukla bir kaptır, ama bolcadır. İkinci kap pilav olabilir. Yazın salata eklenir.

Bütün bunlar, bize, Alangu ailesinin de içinde bulunduğu <orta halli memur ailesi> dedikleri zümrenin geçim endeksini vermektedir.”²⁶

Tahir Alangu’nun ilkokulun İstanbul’da geçen ilk iki yılı onun bir süre yatılı okulda bir süre de dayısının yanında kalması dolayısıyla içe kapanıklık ve yalnızlık içinde geçmiştir. İlkokulun geriye kalan üç yılını Anamur’da bitirmesi için ailesi Alangu’yu Anamur’a çağırır. Mehmet Seyda, Tahir Alangu’nun gecikmeli çocukluk günleri için şunları söyler:

²⁶ Mehmet Seyda, a.g.e., s.26.

“Yaşanması gecikmiş bir çocuk dünyasına burada kavuşan Alangu, kuşlara kapan kuracak, uzun eşek oyununda en ön sıradakinin sırtına atlayabilecek, bütün bunları örnek bir şekilde başardığını görüp sevinç delisi olarak, ağaçların tepesinden aşağı inmek istemeyecektir. Meğer neymiş! Yörüklerin getirdiği peynirlerle yağ tulumlarını, araba dolusu kavunu karpuzu yok denecek bir paraya alabiliyorsun. Anası düğünlere, gece toplantılarına çağrılınca oğlunu da götürüyor. Evin büyük sebze bahçesinde eski Jules Vernes ve Kızıl Tuğ okuyucusu, ağaçlarla bitkilerle sarmaş dolaş. Yabancılarla karşı hoşgörölülüğü ve hattâ büyük bir yatkınlığı olan Anamurlular, Muhtar Nâzım Bey ailesini adeta bağırllarına basmıştır.”²⁷

Alangu’nun hem aile özlemi hem de çocukluk özlemi Anamur’da son bulmuştur. Daha önce kişiliğine yansıyan karamsarlık, içe kapanıklık burada biraz aşılmaya başlamış, Alangu farklı bir sosyal çevreye girmiştir.

1.1.3. Eğitimi

Tahir Alangu ilkokula “Nişantaşı Sultanisi” diye anılan okulda ünlü Fehim Paşa Konağı’nda başlamıştır. Küçük dayısı da burada tabiye öğretmenidir. Bu arada Alangu’nun babası Muhtar Nâzım Bey, yüzbaşılıktan emekliye ayrılıp Anamur Liman Reisliği’ne atanınca, Alangu Akaretler’de yeni açılmış olan Şark İdadisi’ne yatılı olarak verilmiştir. Alangu’nun yatılı okul günlerini ve o günlerdeki psikolojisini yine Mehmet Seyda şu şekilde anlatır:

“Bu, onun, ezilmişlikten yalnızlığa geçişinin ilk basamağıdır. Okulun yemekleri olağanüstü, cep harçlığı sorunu yola konulmuş, dışarıdan müzik öğretmenleri geliyor, arkadaki alanda top oynanıyor, sineması bile var ama küçük Alangu, zaten uyuşmadığı

²⁷ Mehmet Seyda, a.g.e., s.29.

mahallesinden adamakıllı kopmuştur artık, bunca hısım akrabadan hiçbiri onu arayıp sormamaktadır. İçinde, yuvadan atılmış, yüzüstü bırakılmış gibi bir duygu ile, okulun cıvılcıvıl kaynaşan çocukları arasında tek başına, yapayalnız dolaşır durur. Kendilerini oyunlara rahatlıkla kaptıran becerikli çocuklara uzaktan uzağa imrenerek bakar. Yaşama düzeyi yükselmiştir gerçi, ama o her kapının önüne kadar yaklaşp, içeriye kadar sokulup girmeden ancak eşliğinden döner. Kontrplâk ve kıl testerelerle oymalar yapan, kelebek boyunbağı bile bağlayan bu çocukların ona bıraktığı bir tek kapı kalmıştır: Okul kitaplığının kapısı.

Edebiyat merakının başlangıç dönemini çocukluğa kadar geriletebildiğimiz zaman bir kuralın hemen hemen hiç değişmediğini görüyoruz; o da, kişisel yalnızlığın çocuk bilincinde algılanışıdır. Oyuncakları olan, sporla uğraşan çocuğun edebiyata geçişi son kerte dolaylı yollar izler, buna, edebiyat artık yaşamı boyunca biraz uzağında kalacaktır demek yanlış olmaz.”²⁸

Aile bütçesine ağır gelişi yüzünden, bir süre sonra bu okuldan vazgeçilip Alangu, Nişantaşı’ndaki “15. İlkokul”a verilmiştir. Bu sırada ikinci sınıftadır ve ortanca dayısının evinde kalmaktadır. Okuma tutkusuna evde iyi gözle bakılmadığından ve kitap denenen nesnenin eve girmesi kesin olarak yasaklandığından arkadaşlarından bulabildiği çocuk kitaplarını gizli gizli, bazen kapı önlerinde okur.²⁹ Alangu yıllar sonra ülkemizde ilk defa düzenlenen Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı’nın sonuçlanması dolayısıyla jüri üyesi olarak verdiği konferansta okuma tutkusunu karşılama yollarını şöyle anlatır:

²⁸ Mehmet Seyda, a.g.e., s.27-28.

²⁹ Başak Alangu, a.g.m., s.13.

“Okuma öğrendiğim günlerde çaresizlikten babamın meslek kitapları ile bir Kur’an tefsirini, günlük gazeteleri uzun süre okumak zorunda kaldığımı çok iyi hatırlıyorum.”³⁰

Bu arada üst sokakta Abdullah Ziya Kozanoğlu oturmaktadır. Kozanoğlu’nun bir ayağını tramvay çiğnemiş olan kardeşi Haluk da Alangu gibi içe kapanık yaratılışlı sıkılğan bir çocuktur. Takma ayağı ile her gün 5-10 sayfa ağabeyinin eserinden gizlice getirip Alangu’ya okutturmaktadır.

İkinci sınıfın bitimine doğru Tahir Alangu, diğer çocuklar gibi eski Türkçe okuma ve yazmayı öğrenir. İkinci sınıftan sonra Anamur’a, ailesinin yanına gitmiş ve ilkokulun son üç sınıfına orada devam etmiştir. Alangu burada yaşanması gecikmiş bir çocuk dünyasına kavuşacaktır.³¹

Anamur’da ilkokulu başarılı bir şekilde bitiren Alangu, tekrar İstanbul’a gelir. Yine ortanca dayısının yanında Gazi Osmanpaşa Ortaokulu’na başlar. Burada Burhan Felek’ten Fransızca, Talha Kemal’den riyaziye dersleri alır. Ancak Alangu’nun dayısıyla arası pek iyi değildir. Dayısı gizlice kitap okumasından, düşünceli hâlimden ve dalgınlıklarından şikayetçidir. Ailesine şu satırları da içeren bir mektup yazar:

“Bu çocuğu okutmak boşunadır. Gidişatını beğenmiyorum. Okuldan alıp bir sanata vermeli...”³²

Bunun üzerine babası Alangu’yu Kabataş Lisesi’ne yatılı öğrenci olarak yazdırır. Orada Alangu’nun arkadaş çevresi genişler. Bu arada Kastamonu’dan yeni bir arkadaş gelir: Behçet Gönül.³³ Bu arkadaşın adı daha sonra Behçet Necatigil olacaktır. Behçet Necatigil, Alangu ile dostluklarını şöyle anlatır:

³⁰ Tahir Alangu, **Çocuk Kitapları Üstüne**, İstanbul, Doğan Kardeş Mat., 1965, s.5-6.

³¹ Mehmet Seyda, a.g.e., s.28-29.

³² Mehmet Seyda, a.g.e., s.30.

³³ Mehmet Seyda, a.g.e., s.30.

“Alangu, eski arkadaşımdı. 1931’de Kabataş Erkek Lisesi ortaokul ikinci sınıfında başlayan bir dostluk, kırk yılı aşarak bugüne kadar geldi. Dostluklar da engebeli yollardır, insanı yorar zaman zaman. Araya kopuşlar, içerleyişler, ayrılışlar girer. Ve yakın iki kişi, sevişen iki ruh arasında akan ırmak, hep diriltici, dinlendirici değildir: Hırçınlaşır, puslanır, kıyıları arasındaki bağlantıyı söker atar bazen. Niçin saklamalı: bizim de aramızda anlaşmazlıklar, görüş ayrılıkları olmuştur. Ama bunlar kısa sürer, özlemleri dönüştürür önlemezdi hiç. Bütün gerçek dostluklardaki gibi.”³⁴

Tahir Alangu ise bu dostluğu şu şekilde dile getirir:

“Behçet Necatigil Kastamonu’dan gelmiş, bizim Almanca bölümüne verilmişti. Kalabalık sınıfımızın haylaz, sporcu, alaycı, edebiyata düşkün çeşitli tipleri arasında ikimiz yavaş yavaş, her gün Beşiktaş’tan Ortaköy’e aynı yollardan gidip gelerek, aynı sıralarda oturarak, aynı kitapları okuyarak, sanatın bizi saran aynı büyüüne tutularak yıllar sürecektir bir ilginin temelini atmıştık.”³⁵

Behçet Necatigil’in kızı Ayşe Sarısayın, babası ile ilgili anılarının yer aldığı kitabında bu konuya şöyle değiniyor:

“O yıllara ait çok fazla ipucu yok elimizde. İyi ve çalışkan bir öğrenci olduğunu; Beşiktaş’taki evinden Ortaköy’deki Kabataş Lisesi’ne yürüyerek gidip geldiğini, en yakın arkadaşının Tahir Alangu olduğunu biliyoruz.”³⁶

³⁴ Behçet Necatigil, “Alangu’nun Yolu”, **Düzyazılar I**, İstanbul, YKY, 2006, s.137

³⁵ Tahir Alangu, “Behçet Necatigil Üzerine”, **Yeditepe**, 15 Şubat 1957, S.125.

³⁶ Ayşe Sarısayın, “Çok Şey Yarım Hâlâ” **Ayşe Sarısayın Babası Behçet Necatigil’i Anlatıyor**, İstanbul, YKY, 2005 (2. Baskı), s.47.

Behçet Necatigil'in evi de Alangu'nunki gibi Beşiktaş'tadır. Bu iki arkadaş, sadece sınıf ve sıra arkadaşı olmakla kalmaz, aynı zamanda yol arkadaşı da olurlar. Behçet Necatigil 1937 yılında Berlin'den Tahir Alangu'ya yazdığı bir mektupta bu yol arkadaşlığına vurgu yapıyor:

“Ne kadar isterdim Beşiktaş-Ortaköy yolunun üzerinde olmayı. Bir duvar dibinden, bir kedi gibi sürtünerek yürümeyi. Hani seninle susar, yürür ve susardık. Bir köşebaşına gelince ben, sana sezdirmemeye çalışarak firari bir nazar atfederdim görünmeyen bir eve doğru hani...

(...)

Beşiktaş-Ortaköy yolunda yürüdükçe beni hatırla. Neye bağlıyım bu kadar o yola. Ve neye bu kadar istiyorum daima o yolda yürümeyi.

(...)

Fütura ram arka sokakları, gürültünün erişemediği arka sokakları, bir şey düşünmemeye kendini zorlayarak dolaşmanın sırasındır Tahir. Dolaşmanın sırasındır.”

(Tahir Alangu'ya Mektup, 4.10.1937)³⁷

Alangu'yla Necatigil'in yolları lisede bir ara ayrılmıştır. Bu mektupta Necatigil'in “*Beşiktaş-Ortaköy yolunda yürüdükçe beni hatırla.*” demesi boşuna değildir. Bu sırada Necatigil üniversitede, Alangu ise hâlâ lisededir. Alangu, eşinin verdiği bilgiye göre (kendisi bu durumdan hiç bahsetmemiş) o zaman bir öğrenci iki yıl üst üste başarısız olunca bir yıl özel bir okulda okuyup sonra tekrar okuluna dönebilir. Alangu da bu yüzden bir yıl İstiklâl Lisesi'nde okumuştur. Nitekim Alangu'nun, 1936 yılında “İstiklâl Lisesi'nden Mehmet Tahir Alangu” diye imzaladığı “Fayton”³⁸ şiiri de yazarın İstiklâl Lisesi'nde bir süre eğitim gördüğünü gösterir.

³⁷ Behçet Necatigil, **Mektuplar**, Haz. Ali Tanyeri, Hilmi Yavuz, İstanbul, 1000 Tane Yay., 1989, s.17.

³⁸ Mehmet Tahir Alangu, “Fayton”, **Gündüz**, C.1, S.1, 15 Nisan 1936, s.29.

Tahir Alangu, 1938 yılında Kabataş Lisesi'nden mezun olur. Kabataş Lisesi o zamana kadar fen bölümünden çıkanları Mühendishane'ye, edebiyat kolundan çıkanları Tıbbiye'ye yolcu ederken, bu töre bozulur biraz; Alangu ile Necatigil, Mülkiye'ye gidenlere de katılmayarak Yüksek Öğretmen Okulu'nun Edebiyat Bölümü'ne parasız yatılı öğrenci olarak girerler.³⁹ Ancak Behçet Necatigil, Alangu'dan iki yıl önce üniversiteye girer ve 1940'da mezun olur. Tahir Alangu'nun Öğretmen Okulu ile ilgili izlenimleri şöyledir:

“Boksa başlayan amatörlerin öncelikle burun kemikleri kırılırmış. Bizim de öncelikle, o zamana kadar tanıyıp bildiğimiz edebiyat anlayışımız, hevesimiz kırıldı. Romanın, hikâyenin, şiirin yerini, bu başka dünyada, edebiyatın matematiği sayılan filoloji dersleri almıştı. Arap-Fars filolojisi bir yandan, Türkiye dışı Türklerinin dillerini araştıran Türk filolojisi bir yandan, Köprülüzâde Mehmet Fuat Bey'in her hafta Ankara'dan uçakla gelip, sinek uçsa kanat vızıltısı duyulacak sınıfta üst üste verdiği sistematik edebiyat dersleri öte yandan, eski bildiklerimizin ve tattıklarımızın üzerine çullandılar. Korkup kaçan kaçmıştı, Necatigil'le ben, bizi edebiyattan bu soğutma işine yığıtçe göğüs gerip dayandık. Ancak şu da var ki, direnişimizin yararlarını sonradan kavrayacaktık. Neyse işte, bir vakitler medreselilerin dediği gibi, boyuna (usul üzere) okutulduk.”⁴⁰

Tahir Alangu, üniversitede M. Fuat Köprülü ve Sabri Esat Siyavuşgil'den folklor ve halk edebiyatı dersleri alır. Alangu, birinci sınıftan ikinci sınıfa geçtiği yıl Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'ndan aldığı “Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme” isimli mezuniyet tezini tamamlayarak

³⁹ Mehmet Seyda, a.g.e., s.31.

⁴⁰ Mehmet Seyda, a.g.e., s.31.

1943 yılında üniversiteden mezun olur.⁴¹ Bu tez günümüzde lisansüstü seviyede kabul edilebilecek bir çalışmadır.

Tahir Alangu üniversitede akademik kariyer yapmak ister. Başarılı bir öğrenci olarak kabul edildiği için herkes de ondan bunu bekler. Zaten bitirme tezi de onun için bu yolda atılmış ilk adımdır. Bu teze rüştünü de ispat etmiştir ancak bitirme tezinin konusu Ankara Üniversitesi'ndeki Pertev Naili Boratav'ı ve onun masal konusundaki araştırmalarını anımsattığı için profesörlerce iyi karşılanmaz. Alangu, kütüphanecilik üzerinde bilimsel araştırma yapmaya gelen Prof. Gottschalk'a asistanlık eder; ancak bu alanı sevmez onun asıl eğilmek istediği konu folklordur.⁴² Alangu, bu süreci bir röportajda şöyle anlatır:

“O zamanlar bir iki profesörün telkiniyle bizde bir halk edebiyatı kürsüsü kurulmak istenmişti. Ben de oraya asistan olmaya namzettim. Polonyalı bir profesör Kovalsky vardı. Nazi kamplarındaydı, kurtulup gelecek diye ümidediyorduk. Başka bir profesör geldi, başka bir dersin asistanı oldum. Benim asıl amacım fakültede kalmak, halk edebiyatı alanında yetişmektir. Böyle başladı ilgim. Ama Anadolu'yu baştan başa dolaşırken hiçbir zaman eksilmedi. Bunun sonucu olarak mezuniyet için Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları üzerine iki bölümlük bir tez hazırlayıp mezun olmuşum. O zaman profesörler de o tezi yadırgamışlardı. Halk deyince Türkiye'de daima alerji duyulmuştur.”⁴³

Alangu'nun üniversitede kalamayışı onun komünizmle çok erken ilişkilendirilmesine de bağlıdır. Halk edebiyatı ve halk bilimi üzerinde çalışmak istemesi onun için en büyük engeldir. Bu konuda öğrencisi Mahir Şaul da şu bilgileri verir:

⁴¹ İsmail Görkem, “Tahir Alangu'nun Folklor Anlayışı”, **Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı**, İzmir, Kanyılmaz Mat., 2005, s.293.

⁴² Mehmet Seyda, a.g.e., s. 32-33.

⁴³ Hüseyin Görür, “Görüş”, **Folklor**, S.19-22, Kasım-Aralık-Ocak-Şubat 1971-1972, s.51.

“Onun kavgacı ve mücadeleci kişiliği en başta bu yıllarda beliriyor, faaliyetleri klasik Türkoloji çalışmalarına sıkışıp kalmış üniversite ortamında kendi düşüncesine bir yer bulmaya, Halk edebiyatını kabul ettirmeye çalışıyordu. O dar görüşlü çevrede bugün bizim için anlaşılmayacak kadar ağır suçlamalara hedef olan bu çabası ona çok pahalıya mâl oldu. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa’nın hâkim güçlerinin dümen suyunda giden Türkiye’yi saran faşist ortamın baskısına direndiği için üniversiteden ayrılıp kendisi için çok önemli olan akademik imkânlara veda etmek zorunda kaldı.”⁴⁴

Alangu, üniversitede çalışma imkânı bulamaz; ancak folklorla ve edebiyatla bağı hiç kopmaz. Akademik bir ünvana sahip olmasa da ilmî çalışmaları ölümüne değin devam eder.

1.1.4. Askerliği

Tahir Alangu’nun Yüksek Öğretmen Okulu’nu bitirmesiyle birlikte, 1 Nisan 1943-31 Mart 1946 tarihleri arasında üç yıl sürecek olan, askerlik dönemi başlar. Alangu, yedek subay olarak yaptığı askerliğine Denizli’nin Sarayköyü’nde başlar. Burada aynı zamanda ev arkadaşı da olan Sami N. Özerdim, Tahir Alangu’yla ilgili anılarında bu konuyu şöyle dile getiriyor:

“Alangu 1943’te başlayan, ancak o Ankara’ya geldikçe, ben İstanbul’a uğradıkça görüşebildiğimiz bir dostlukla bağlı olduğum kişiydi. 1943’te, Yedek Subay Okulu’nu bitirmiş, Denizli’nin Sarayköy ilçesindeki alaya atanmışım. Benden birkaç gün sonra gelenler arasında Tahir Alangu da vardı. Beş arkadaş bir ev tutarak yerleştik. Ertesi yaz, alay dağılıncaya değin günümüz gecemiz birlikte geçti.

⁴⁴ Mahir Şaul, “Tahir Alangu’nun Ardından”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.17.

Birlikte gezintiler yaptık. Bu gezintilerde öncümüz Alangu idi. Rahat bir insandı. Bizim sıkılganlığımızı yenen de o idi.

*Yükseklerde Babadağ diye bir bucak vardı. Dokumacılar ülkesi. Bir gün kamyonu doluşarak Babadağ'a çıktık. Tepe üzerinde kurulmuş ilginç bir kentti. En çok da Alangu'yu duygulandırmıştı.*⁴⁵

Özerdim'in verdiği bilgilere göre Babadağ'da halk geçimini dokumacılıkla sağlar, on beş on altı yaşında evlenen gelinler ertesi gün dokuma tezgâhının başına oturmuş. Otuz yaşına gelmeden bu kadınlar yaşlanırmış. Babadağ mezarlığı genç kadın ölüleriyle doluymuş. Babadağlılar yemekte bile hastalıklarını ve dertlerini anlatırmış. İşte bu manzaradan etkilenen Sami N. Özerdim ve Tahir Alangu Babadağlı kadınları öyküleştirmeye karar verirler. Özerdim, Alangu'nun tasavvur ettiği bu öyküye "Şerif Ali'nin İkinci Karısı" ismini verdiğini dile getirir.⁴⁶

Sami N. Özerdim askerlikte Alangu'yla geçirdiği günlerden bir de hapishane anısı anlatır:

"Alangu ile bir de "Mapusane" (!) anım var... Sarayköy'deki alay dağılmıştı. Birdenbire ıssızlaşırken kasabada asker olarak biz yedek subaylardan başka kimse kalmamıştı. Sarayköy'e gelirken, İzmir'de eski terzimize uğrayarak bir kumaş bırakmışım. Bu boş günlerde İzmir'e kadar gidip dikilmiş olan giysimi alayım dedim. Meğer öteki arkadaşlar da İstanbul, Ankara, neresini uygun bulmuşlarsa oralara gitmişler. Bunun bir suç sayılacağını bilseydim, elbette İzmir gibi yakın bir yere bile gitmezdim. Başımızda kalan yarbay bizi haber vermiş. Denizli'de tümende kısaca sorguya çekildikten sonra hemen o gece jandarmanın altındaki izbeye tıklandık. Altı gün hapis cezası almıştık. Sarayköy'e gidip yataklarımızı almamıza izin vermediler.

⁴⁵ Sami N. Özerdim, "Alangu'dan Anılar", **Yeditepe**, S.204, Ekim 1973, s. 10.

⁴⁶ Sami N Özerdim, a.g.m, s.10.

Kapatıldığımız oda bir karış toz içindeydi. Işıksızdı. Penceresi yoktu. Temizlemek için zaman da kalmamış, gece bastırmıştı. Alayın veterineri Denizlili idi. Evinden bana bir portatif karyola gönderdi. Ne terliğimiz vardı, ne de pijamamız. Karyolanın bezine uzanıp ceketimi başımın altına koymaktan başka çarem yoktu. Ama boş karyola ağırlığa dayanır mı? Bunu hiç hesaplamıştım. Şöyle bir döneym dedim, altımdaki bez yırtıldı. Herkes uyumuştı. Ayağa kalktım. Ayakkabılarıma bastım. Ne yapacağımı bilemiyordum. Yapacak tek bir şey vardı: kaputuma sarılıp yere uzanmak. Ben de öyle yaptım. Horuldamakta olan Tahir'in yanına uzandım.

Ertesi gün düzenimi kurduk. Tahir'in bulunduğu yerde insanın canı sıkılmazdı. Canlı, konuşkan, hareketli bir insandı.”⁴⁷

Sarayköy'den sonra Özerdim ile Tahir Alangu farklı yerlerde askerliğe devam ederler. Özerdim aynı makalede kendisinin Çanakkale'ye yollandığını, Alangu'nun ise nereye gönderildiğini hatırlamadığını ve 1944 yılından itibaren Alangu ile hem mektuplaştıklarını hem de görüştüklerini söyler. Son mektuplarının 1969'da yazıldığını belirtir.

Alangu'nun askerliği Çanakkale, Ezine ve Bayramiç'te devam eder. Alangu Bursa ve Maltepe Askerî Liselerinde öğretmenlik yapar. Alangu, Bursa Işıklar Lisesi'nde, şair Haşim Nezihî ile tanışır. 1943 yılında başlayan askerlik görevini 1946 yılında bitirir.

1.1.5. Meslekî Hayatı

Tahir Alangu, askerlikten terhis olduktan sonra sivil olarak öğretmenliğe Yozgat Lisesi'nde başlar. Göreve başladığı 25 Mayıs 1946'dan

⁴⁷ Sami N. Özerdim, a.g.m., s.10-11.

31 Mayıs 1947'ye kadar bu okulda stajyer öğretmen statüsündedir. Yozgat Lisesi'nden edindiğimiz sicil kaydına göre stajyer öğretmenlik dönemi bittikten sonra öğretmenliğe terfî etmiştir.

1947 yılı yaz tatilinde İstanbul'a gelerek Erenköy Kız Lisesi'nin Felsefe öğretmeni Mesude Arcıl'la evlenen Tahir Alangu, Mesude Hanım'ın Ankara'daki akrabaları vasıtasıyla Kepirtepe Köy Enstitüsü'ne tayin edilir. 1947 yılının Aralık ayında Yozgat Lisesi'nden ayrılarak Kepirtepe'ye gider. Mehmet Seyda'ya göre Alangu'nun bu okula atanmasını kolaylaştıran bir başka sebep ise şudur: Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemseddin Sırer'dir. Bu dönemde Köy Enstitüleri kurucuları geriye alınır ve yerlerine üniversite çıkışlı öğretmenler atanır.⁴⁸ 1947-1948 yılları arasında Kepirtepe Köy Enstitüsü'nde görev yapan Alangu 1948 yılında buradan ayrılır. Alangu'nun eşi, Kepirtepe'den bir yanlış anlaşılardan dolayı Alangu'nun ayrıldığını ifade eder. Mahmut Makal⁴⁹, Alangu'nun burada bir kız öğrenciye yan baktığı gerekçesiyle okul müdürü tarafından başka bir yere gönderildiğini yazsa da bu mevzuya konu olan kız öğrencinin ve durumun şahidi olan arkadaşlarının Mesude Alangu'ya yaptıkları açıklamaya göre öğrenciye göz koyan Alangu değildir. Kızı seven iki delikanlıdan bir tanesi diğerine kızı ailesinden istediği için Alangu'ya düşmanlık besler ve böyle bir iftiraya başvurur. Makal, Alangu'nun bu kötü hatıralarını Kemal Tahir'e anlattığını, Kemal Tahir'in de bu dinledikleri doğrultusunda, Köy Enstitülerine olumsuz eleştiriler yönelttiği romanı "Bozkırdaki Çekirdek"i yazdığını dile getirir. Bu hususu, "Kemal Tahir'in Sohbetleri"nin yazarı İsmet Bozdağ'ın şu sözleri de doğrular:

"Kemal Köy Enstitüleri üstüne bir roman yazacak. Alangu, bir ara Köy Enstitülerinden birinde hocalık etmiş; gördüklerini Kemal'e anlatıyor, ben de kulak misafiri oluyorum. Kemal'in takılması bu

⁴⁸ Mehmet Seyda, a.g.e., s.33.

⁴⁹ Mahmut Makal, **Köy Enstitüleri ve Ötesi**, Ankara, Güldiken Yay., 1997(3. Baskı), s.31.

yüzden... Anlaşılan, “Bozkırdaki Çekirdek” romanı üzerinde söyleyeceği taze şeyler var.”⁵⁰

1948-1949’da Ortaklar Köy Enstitüsü’nde görev yapan Tahir Alangu’nun köy enstitüsü tecrübeleri 1949’da sona erer.

1949 yılında Van Lisesi’nde göreve başlayan Alangu 1951 yılında “görev başında lise öğrencilerine komünistlik lehinde telkinatta bulunduğu” gerekçesiyle iki öğrencisi tarafından Van Emniyet Müdürlüğü komünist masasına şikâyet edilir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Tefik İleri, Van Valiliği’ne gönderdiği yazıda Millî Eğitim müfettişlerinden Cahit Kınay’ın kendilerine verdiği raporda Tahir Alangu’nun komünist temayüllere sahip olmadığını ancak bazı sözlerinin öğrenciler tarafından yanlış anlaşıldığını, Alangu’nun okul içinde ve dışında sözlerine dikkat etmesi gerektiğini bildirir. Müfettişin verdiği olumlu rapora rağmen tedbiren Alangu’nun görev yeri değiştirilir ve yine 1951 yılı içinde davalar sonuçlanmadan Alangu, Erzincan Lisesi’ne tayin edilir. Bu arada hakkında açılan davalardan da suçlamaları ispatlayacak delil olmadığı için delil yetersizliğinden ve müfettişin verdiği olumlu rapora istinaden beraat eder.

1951-1955 yılları arasında Erzincan Lisesi’nde görev yapan Tahir Alangu, 1955 yılında İstanbul’a döner.

Tahir Alangu 1955-1959 yılları arasında İstanbul’da Çarşamba İmam Hatip Okulu’nda edebiyat ve dinî hitabet dersleri verir. Burada Ahmet Kabaklı’yla tanışır ve dost olurlar. 1959-1964 yılları arasında Pertevniyal Lisesi’nde, 1964-1973 (ölene kadar) yılları arasında da Galatasaray Lisesi’nde edebiyat öğretmenliği yapar.

⁵⁰ İsmet Bozdağ, **Kemal Tahir’in Sohbetleri**, İstanbul, Emre Yay., 1995, s.97.

Galatasaray Lisesi'nde çalışırken de Alangu hakkında bir dava açılır. Alangu, Galatasaray Lisesi öğrencilerinin çıkardığı “Tambur” isimli derginin sahipliğini ve yazı işleri müdürlüğünü üstlenir. Bu dergide çıkan, bir öğrencinin komünist G. Babeuf hakkında yazdığı iki yazı komünistlik propagandası olarak algılanır ve İstanbul'da haftalık olarak yayımlanan Yeni İstiklâl gazetesinde bu yazılara ilişkin ihbar niyetinde yazılan bir yazı üzerine dava açılır. Davada suçlu hem yazıları yazan öğrenci hem de bu yazıların yayımlanmasına izin veren Tahir Alangu'dur. Oysa öğrenci bu yazıları Babeuf'u övmek amacıyla yazmamıştır. Öğrenci, dilimize yeni çevrilen Babeuf'un “Devrim Yazıları” kitabının popülerliği dolayısıyla bir haber (ve biyografi) yazmak istemiştir. Verdiği ifadede de bu yazıları yayımlamadan önce Alangu'nun kontrolünden geçmediğini dile getirmiştir. Zaten Alangu da, ifadesinde bu yazıların bilgisi dâhilinde dergiye konmadığını, yazıları gördüğünde de derginin kalan nüshalarını toplattığını söylemiştir. Neticede 9 Nisan 1965 günü, komünistlik propagandası yapmak ve basın kanununa muhalefetle suçlanan Tahir Alangu ve öğrencisi hakkında delil yetersizliğinden ve bir suç bulunmadığından takipsizlik kararı verilmiştir.

Alangu, bu resmî görevlerinin dışında İngiliz Erkek Lisesi'nde edebiyat; Gazetecilik Yüksek Okulu'nda dil ve edebiyat meseleleri, tiyatro tarihi gibi dersler; Robert College Yüksek Okulu'nda ve Boğaziçi Üniversitesi'nde folklor dersleri vermiştir.⁵¹

1.1.6. Evliliği

Tahir Alangu'nun eşi Mesude Alangu'nun verdiği bilgiye göre Tahir Alangu askerliğini bitirip 1946 yılında Yozgat Lisesi'nde öğretmenliğe başlayınca annesi artık evlenme vaktinin geldiğini düşünür ve İstanbul'da oğluna uygun bir kız aramaya başlar. Alangu'nun annesi Kâmile Hanım'ın

⁵¹ Başak Alangu, a.g.m., s.14.

karşı komşusunun kiracısı öğretmen Zeliha Hanım'ın ara sıra Mesude adında bir arkadaşının eve geldiğini ve tam aradıkları gibi bir kız olduğunu söyler. Zeliha Hanım arkadaşının kimseyi kabul etmediğini söylese de emrivaki ile Kâmile Hanım Mesude Hanım'ın evine gider. Mesude Hanım o sırada doktora yaptığını, doktorayı bırakıp Anadolu'ya gidemeyeceğini söylese de fayda etmez. Tahir Alangu sömestr tatiline bir hafta erken gelerek Mesude Hanım'ı evliliğe ikna eder. İş oldu bittiye getiren Alangular 28 Aralık 1946'da aile arasında bir nişan yaparlar.

Tahir Alangu, nişandan sonra tatil bitince Yozgat'a döner. Düğünü yaz tatilinde yapmayı planlarlar. 14 Temmuz 1947'de, Erenköy Kız Lisesi felsefe öğretmeni Mesude Arcıl'la Yozgat Lisesi stajyer edebiyat öğretmeni Tahir Alangu evlenir.

Mesude Arcıl, tiyatro yazarı Ferâizcizâde Mehmet Şakir Efendi'nin torunudur. Aslen Buharalı olan Ferâizcizâde Mehmet Şâkir Efendi, Bursa'da ilk özel matbaayı kurmuştur. Ferâizcizade Mehmet Şakir Efendi'nin üçüncü eşi Ziynet Hanım'dan⁵² Lebibe Canan, Seniha Şadan, Hatice Adnan ve Osman Mazlum⁵³ adında dört çocuğu olmuştur. Lebibe Canan Hanım, Mesude Arcıl'ın annesidir. Mesude Hanım'ın babası ise Bursalı eczacı Süreyya Bey'dir. Süreyya Bey Nakşî şeyhi Ahmed Baba'nın torunudur. Mesude Hanım'ın biri öğretmen, biri doktor iki kız kardeşi ile yine öğretmen olan bir ağabeyi vardır.

Mesude ve Tahir Alangu çiftinin, 1948 yılında büyük kızları Başak Alangu ve 1955 yılında da küçük kızları Şadan Alangu (Önen) dünyaya gelir.

⁵² Mesude Alangu'nun verdiği bilgiye göre Ziynet Hanım, Ferâizcizâde Mehmet Şâkir'in ikinci eşidir. Ancak Dursun Şahin "Ferâizcizâde Mehmet Şâkir Hayatı Sanatı Eserleri" isimli doktora tezinde Ziynet Hanım'ın Ferâizcizâde'nin üçüncü eşi olduğunu dile getirmektedir. (bak. Dursun Şahin, Ferâizcizâde Mehmet Şâkir Hayatı Sanatı Eserleri, Hacettepe Üniversitesi S.B.E., Ankara, 2007, Yayımlanmamış Doktora Tezi, s.15)

⁵³ Şair olduğu için kendisine bu ismi yakıştıramaz ve İlhan olarak değiştirir. Soyadı Kanunu'ndan sonra "Ferazicioğlu" soyadını alır.

Tahir Alangu ile Behçet Necatigil'in Kabataş'ta başlayan dostlukları Alangu'nun evliliği sonrasında da devam eder ve okul arkadaşlığı, aile dostluğuna dönüşür. Behçet Necatigil'in kızı Ayşe Sarısayın eserinde Alangu ailesi hakkında dikkate değer bilgiler verir:

“Dostlukları, Tahir Alangu'nun ölümüne kadar devam etti. Bu dostluk, bizim de çocukluğumuzda Alangu ailesi ile oldukça sık birlikte olmamızı sağladı. Alangu'ların da iki kızları vardı (Başak ve Şadan), yaşları ablamla bana yakın. Alangu ailesi de bizim gibi anneanneleriyle birlikte yaşardı. Samatya'da oturlardı önceleri, trenle giderdik evlerine. Trene binmeyi çok severdim, Sirkeci'den tren hareket edince istasyonları saymaya başladım hemen. Dış cephesi mor mozaikli bir apartmandı oturdukları ev, tren yolundan görünürdü. İki aile birlikte kır gezileri yapar, pikniğe giderdik. Hayal meyal anımsadığım bir olay, hep birlikte evde hazırlanan yiyecekleri yanımıza alıp, Tahir Amca'nın “Şan olsun!” diyerek yüklendiği kocaman bir davulla birlikte, Samatya'dan kiralık bir sandala bindiğimiz, ancak denize biraz açıldıktan sonra aniden çıkan fırtına ve ardından bastıran yağmur yüzünden apar topar geri dönüp, Alangu'ların evinde devam ettiğimiz bir Pazar günü eğlencesi. Hüsrarla sonuçlanan bu sandal sefası aramızda günlerce konuşulmuş, çekilen fotoğraflara bakılıp gülünmüştü.”⁵⁴

Tahir Alangu'nun evinin Samatya'da olduğuna dair kitaplarında da ibareler bulunmaktadır. Alangu, Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman gibi eserlerini Samatya'daki evinde yazmıştır.⁵⁵ Ömer Seyfettin biyografisinin ön sözünün yazıldığı yıl 1967 olduğuna göre yazarın bu yıllarda hâlâ Samatya'da oturduğuna dair bir çıkarımda bulunulabilir. Alangu ailesi Samatya'dan sonra Gayrettepe'ye taşınır. Ayşe Sarısayın anılarında bu konuya da yer verir:

⁵⁴ Ayşe Sarısayın, a.g.e., s.51.

⁵⁵ Tahir Alangu, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman c.1**, İstanbul, İstanbul Mat., 1959, s.8.

Tahir Alangu, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, İstanbul, May Yay., 1968, s.18.

“Alangular, sonraları Gayrettepe’ye taşındılar. Babamla birlikte İhlamur-Fulya Bayırı’ndan Gayrettepe’deki yeni evlerine yürüyerek gittiğimiz sıcak bir yaz günü hâlâ belleğimde. Tahir Amca’nın, sık sık yinelediği “Artmayınca yetmez!” ve “Fakirin sakızı burnunun ucunda gerek!” sözcüklerini anımsıyorum. Annemin, kepekli köy unuyla yaptığı börekleri bir yandan iştahla yerken, bir yandan da babamla birlikte “Ayıboğan börekleri bunlar” diye dalga geçtiklerini, bize geldiğinde “Hoca Hanım yok mu ayıboğan bugün, varsa getir de yiyelim diye anneme takılmalarını...”⁵⁶

Alangu ailesinin Gayrettepe’deki bu evleri, Tahir Alangu’nun eşi Mesude Alangu’nun İstanbul Dinlenme ve Bakımevi’ne yerleşmesinden sonra kiraya verilmiştir. Mesude Hanım, hâlâ Etiler’deki İstanbul Dinlenme ve Bakım Evi’nde kalmaktadır.

1.1.7. Edebî Hayatı

Tahir Alangu’nun edebiyata olan merakını çocukluğuna kadar götürmek mümkündür. Şark İdadisi’ndeki yatılı öğrencilik günlerinde yaşadığı yalnızlık onu edebiyata adeta kenetleyen en önemli etken olmuştur. Şark İdadisi, Alangu’ya okuma tutkusu aşılar. Ancak bu okuldan ayrılmak zorunda kalır ve ortanca dayısının evinde kalmak suretiyle Nişantaşı’ndaki 15. İlkokula başlar. Dayısının tüm itirazlarına rağmen burada da okuma alışkanlığı gizli gizli devam eder.

“Alangu için mahallede bir iki okuma meraklısı arkadaş bulma, el işleriyle resimlerini sergilere çıkarma dönemi gelmiştir. Daha doğrusu ikinci sınıf öğrencisi Alangu, katı kabuğunu yırtma-kurtulma

⁵⁶ Ayşe Sarısayın, a.g.e., s.52.

denemelerine girişmiş sayılır. Evde kitap gazete gene yoktur, okuma tutkusu ancak dışarıdan kaynaklar aranıp bulunarak bir <nebze> yatırılacaktır. Ne yapsın? Ortanca dayısının gözünde, okul kitaplarından başka şeyler okumak demek, <Bu çocuk ilerde adam olamayacak, ahlâkı şimdiden bozulmuş...> demektir. Kitabın eve girmesi kesin-sert bir şekilde yasaklandığına göre, kitap artık elektrik lambalarının ışığı altında, kimi günler kapı önlerinde okunacak bir şeydir; kimselere gösterilmeye gelmeyen, saklıdan-gizliden, <ayıp> bir şey.⁵⁷

Bu arada Alangu'nun burada gizli gizli okuduğu kitaplar arasına üst sokakta oturan Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun kitapları da girer. Alangu, bu kitapları Kozanoğlu'nun küçük kardeşi Haluk vasıtasıyla edinir.

Tahir Alangu'nun edebiyatla tanışması işte bu şekilde onda başlayan okuma tutkusuyla olur.

Alangu'nun folklora karşı duyduğu yakın ilginin kaynağını da yine yazarın hayat hikâyesinde aramak gerekir. Türk edebiyatının ana kaynaklarına yönelme arzusunun belirmesinde Anamur anılarının önemli bir yeri vardır. Onun folklora karşı ölene kadar duyduğu çok yakın ve sıcak ilgi, Anamur'da, ilkokulun üçüncü ve beşinci sınıflarını okurken başlar. Anamur'da geceleri fenerler yakılarak kadınların ev ev dolaşmaları, "kırıntı sofraları" adını taşıyan töresel şöenlerde önlerine tabaklar dolusu kuru yemişlerin gelip yığılışı ve o tadına doyumaz masalların ballandırılı ballandırılı anlatılışı hayatı boyunca Alangu'nun belleğinden silinmez.⁵⁸

Tahir Alangu'yu edebiyata daha çok yaklaştıracak olan ortam, adeta küçük üniversite konumunda olan Kabataş Lisesi'dir. Burada Alangu'nun kafa dengi bir arkadaşı vardır: Behçet Necatigil (O zamanki adıyla Behçet Gönül).

⁵⁷ Mehmet Seyda, a.g.e., s.28.

⁵⁸ Mehmet Seyda, "Alangu'yu Anmak", **Varlık**, S. 803, Ağustos 1974, s. 11.

Necatigil o zamanlar şiir yazmaya zaten başlamıştır. Tahir Alangu ve Behçet Necatigil burada el yazılarıyla bir dergi çıkarırlar, bu dergiyi Necatigil saklamasına rağmen, Alangu kaybetmiştir. Mehmet Seyda, Kabataş Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenleri Bedri Bey'in de bu iki arkadaşın edebiyatı sevmesinde etkili olduğunu söyler. Bedri Bey dil kurallarını ezberletmek yerine dil beğenisi aşılamaaya çalışır. Dersle ilgili bir iki şey söyleyip yazdırdıktan sonra, hemen ders dışı kitaplardan parçalar okumaya geçer. Bir sınıf kitaplığı kurulması için öğrencilere yol gösterir. Kolaylıklar sağlar ve yıl sonunda, piyango çektirip onlara bu kitapları dağıtır.⁵⁹

Alangu'nun yayın hayatına başlangıcı İstiklâl Lisesi'nde öğrenciliği sırasında olur. 1936 yılında Ali Kâmi Akyüz'ün çıkardığı Gündüz dergisinde "Genç Yazılar" başlığı altında "Fayton" isimli bir şiiri yayınlanır.⁶⁰

Kabataş Lisesi'nden mezun olduktan sonra Tahir Alangu, Yüksek Öğretmen Okulu'nun Edebiyat Bölümü'ne girer. Alangu, üniversitede M. Fuat Köprülü ve Sabri Esat Siyavuşgil'den folklor ve halk edebiyatı dersleri alır. Alangu, birinci sınıftan ikinci sınıfa geçtiği yıl Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'ndan aldığı "Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme" isimli mezuniyet tezini tamamlayarak 1943 yılında üniversiteden mezun olur.⁶¹

Tahir Alangu bir röportajda "Folklorla olan ilginiz nasıl doğdu?" sorusuna şu cevabı verir:

"Folklorla olan ilgim 2. Dünya Savaşı sırasında doğdu. O zaman İstanbul Eminönü Halkevi'ne gidiyorduk. Muhtelif komiteler vardı. Bir de Halk Bilgisi Haberleri çıkardı. O folklor dergisi benim hoşuma giderdi. O dergiyi alırdım. Sonra folklor komitesine girdim. Tabi

⁵⁹ Mehmet Seyda, **Edebiyat Dostları**, İstanbul, Kitap Yay., 1970, s.30-31.

⁶⁰ Mehmet Tahir Alangu, "Fayton", **Gündüz**, C.1, S.1, 15 Nisan 1936, s.29

⁶¹ İsmail Görkem, "Tahir Alangu'nun Folklor Anlayışı", **Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı**, İzmir, Kanyılmaz Mat., 2005, s.293.

*Türkoloji bölümünde bulunduğum için halk edebiyatı sorunlarıyla da ilgiliydim. Sonra bizim Türkoloji kitaplığı da bu gibi koleksiyonlar bakımından çok zengindir. İlgim orada başladı ve orada devam etti. O devirde Halkevleri bu gibi çalışmalar için çok uygun bir ortamdı. Ama bilimsel temellere oturmamış yönsüz bir işti. Bir çalışma havası vardı, işi ders vermeye kadar götürmüştük.*⁶²

Alangu'nun okulun son sınıfında edebiyat çevrelerine girme denemeleri olsa da ancak Sait Faik, Salâh Birsell, Oktay Akbal gibi zamanın genç ve öncü sanatçılarından karşılık görür. Bu arada Alangu, Eminönü Halkevi'ne de devamlı gider. Halkevi'nin ortamını kendisine yakın bulur. Fakülteden gelme biri olarak biraz atıp tutmalı konuşmaları, kimi zaman saldırganlığa varsa bile hoşgörü ile karşılanmaktadır. CHP Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendal, Halkevi Başkanı ise Yavuz Abadan'dır. Dönem CHP'nin kendini gerçekleştirme, yeni bir akıncı ruh kazanma eğiliminin görüldüğü dönemdir.⁶³

Tahir Alangu, Halkevi'nin dil ve edebiyat kolunda Tarık Zafer Tunaya, İskender Fahrettin Sertelli gibi edebiyatçılarla çalışır. Bu dönemde İskender Fahrettin Sertelli'nin yayımladığı Tarihten Sesler dergisinde Alangu'nun yazıları çıkar.

Tahir Alangu, üniversitede öğrenciliği sırasında 1938-1943 yılları arasında Tarihten Sesler dışında Yeni Türk, Yurt ve Değirmen gibi dergilerde de yazılar yazar.

Alangu'nun ilk kitabı olan "Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri" 1943 yılında basılır. 1945'te "Kalavela" basılır. Alangu, Anadolu'da askerlik ve öğretmenlikle geçen yılların ardından 1956'da "Sait Faik İçin" isimli anma kitabıyla yayın hayatına devam eder.

⁶² Hüseyin Görür, a.g.m., s.52-53.

⁶³ Mehmet Seyda, a.g.e., s.32.

Alangu, İstanbul'a döndükten sonra dergi ve gazetelere de düzenli olarak yazmaya başlar. Yenilik, Yeditepe, Dost, Kim, Vatan, May, Varlık, Türk Folklor Araştırmaları dergilerinde yazıları çıkar.

1.1.8. Vefâtı

Tahir Alangu, 19 Haziran 1973'te pazartesiye salıya bağlayan gece evinde geçirdiği kalp krizinin ardından, kaldırıldığı İlk Yardım Hastanesi'nde yaşamını yitirir.⁶⁴

Tahir Alangu, şeker hastasıdır. Vefâtından sonra yazılan yazılarda genellikle bu hastalığından bahsedilir. Dostu Osman Turgut Pamirli, Alangu'nun ölümünün ardından yazdığı yazıda onunla ilgili izlenimlerini şöyle aktarır:

*"Aynı semtte oturuyorduk. Ara sıra, otobüste karşılaşır, varacağımız yere dek tatlı tatlı konuşurduk. Şeker hastası idi. Bu nedenle dikkatli bir yaşantı seçmişti kendine. Bir zamandır görüşemiyorduk. Son Dil Kurultayı'na da gelmedi. Toplantı süresince, aramış, sormuş, soruşturmuş, nihayet "Baba, gene verimli çalışmalarına daldı." yargısına varmıştım."*⁶⁵

Alangu'nun son günlerine, yine dostlarının yazdığı anılar ışık tutar. Hayatının son günlerinde Alangu'nun şeker hastalığıyla bitkin düşmesi, derslerinin yoğunluğu ve hak ettiği maddî imkânlarla sahip olamaması emekliliğe özlem duymasına yol açar. Ömer Faruk Toprak, Alangu'nun ölümünden kısa süre önce kendisiyle görüşen arkadaşlarından biri olarak 19 Haziran 1973'te yazdığı günlüğünde şunları anlatır:

⁶⁴ *Milliyet*, 20 Haziran 1973; *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1973.

⁶⁵ Osman Turgut Pamirli, "Anılar", *Türk Dili*, C.29, S.271, 1 Nisan 1974, s.601-602.

“Son iki görüşmemizi belleğimde arayıp buluyorum. Alangu 31 Mayıs perşembe günü, Demirtaş Ceyhun’un düzenlediği konuşmalar dizisi içinde Yapı Endüstri Merkezi salonunda, Kemal Tahir üzerine konuşacak. Kitabevinde yeni şiir kitabım Ay Işığı’nı verdim ona. Şöyle bir kapağını kaldırıp baktı, sonra cebine yerleştirdi. Yokuşun sonuna gelmiş gibi yorgun fakat biraz neşeli idi. Son birkaç yıl içinde en çok açtığı konu, hep emekli olmak özlemi üzerine idi. O gün de:

<<Bu iş temmuzda biter herhalde.>> diyordu.

Bunu söylerken derin bir soluk alıp dalıyordu. Her karşılaşmamızda, benim yirmi beş yılımı doldurup emekli oluşuma imrenerek, gözlerime baktığını anımsıyorum.

(...)

Alangu’yu son görüşüm 13 Haziran çarşamba sabahı oldu. Tünel’de otobüse binmeye hazırlanıyordum, sağ tarafta yaya kaldırımında yürür gördüm onu. Otobüse binmekten vazgeçtim. Yanına yaklaştım. Epeyce yorgun, hatta bitkin görünüyordu. Yürümekte güçlük çekiyor desem yeridir. Birlikte yürümeye başladık. Şöyle bir konuşma geçti aramızda:

-Alangu, yorgun görünüyorsun...

-Bu yıl, her ders yılından fazla yoruldum. Şeker de bitkin bıraktı beni.

-Eh yüzdün yüzdün sonuna geldin...

-Temmuzda ayrılacağım.

-Ondan sonra yirmi dört saat edebiyat değil mi Hoca? Ben bir buçuk yıldır dünya varmış diyorum.

Başka zaman olsa, Hoca bu söz üzerine bir kahkaha atardı. Dikkat ettim Alangu gülemedi. Sanki hızla bir yokuştan aşağı

*kayıyordu. Gözleri korkuya girip çıktı. Sonra hemen konuyu değiştirdi.*⁶⁶

Tahir Alangu'nun hayatının son yıllarındaki karamsarlığını, yorgunluğunu 1945'ten beri dostu olan Oktay Akbal da şöyle anlatır:

*“ <Bir kahve bulalım> diyordu son yıllarda. Oturacak bir yerimiz olmalıydı. Evler düşmandı, düşünen, duyan kişilere. Bir kahve, bir masa, bir kitap bir kağıt kalem yeterdi. Bıkmıştı o da yaşamın tekdüzeliğinden. Son yıllarda korkunç bir karamsarlığın, bir çökmüşlüğü içinde duyuyordu kendini: <Biz bittik, biz yaşlandık, çekilip bir köşeye beklemeli ölümü> çeşidinden sözler söylüyordu. Yaşamdan beklenenlerin bir teki bile gerçekleşmeyince aydın kişi, duyan, düşünen kişi bu ruh haline kaptırır kendini...”*⁶⁷

Tahir Alangu için 20 Haziran 1973 Çarşamba günü Galatasaray Lisesi'nde bir cenaze töreni düzenlenir. Bu töreni Rauf Mutluay şöyle tasvir eder:

*“Çok zaman kilitli tutulan büyük kapısı açılmıştı Galatasaray Lisesi'nin. Üstüne okulunun küçük sancağı konmuş tabut, ana yapıların önündeki avluda duruyordu; gözü yaşlı öğrenci kalabalığının sessiz saygısı, öğretmen ve yazar arkadaşlarının sevgi anılarının aylası (hâle) ortasında. Otuz yıldan fazla hizmet ettiği eğitim kürsüsünü, en az otuz yıl emek ve değer kattığı edebiyat dünyasını bırakıp bir yorgun yürek daha gitmişti aramızdan.”*⁶⁸

⁶⁶ Ömer Faruk Toprak, “Günlük: Tahir Alangu”, **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.12.

⁶⁷ Oktay Akbal, “Alangu'nun Ardından II”, **Ölümsüz Oyun**, İstanbul, YAZKO Yay., 1981, s.193.

⁶⁸ Rauf Mutluay, a.g.e., s.177.

Galatasaray Lisesi'nde düzenlenen törenin ardından Alangu'nun cenazesi Şişli Camii'nde kılınan ikinci namazına müteakip Zincirlikuyu Mezarlığı'nda defnedilir.⁶⁹

Tahir Alangu'nun ölümünden en çok etkilenen dostlarından biri olan Behçet Necatigil, Alangu'nun mezarı başında şu şiiri okur:

“ Ölüm Yol

Dağların ardından ölüm doludizgin gelir
Terkisinde biri vardır.
Ama yollar insanlarla kaynaşır
Ama dünya telâşında hepsi
Ama ölümün işi hepsinden aceledir,
Ama yollar tutulmuş geçilecek gibi değil-
Bir anda her şey bir yana itilir,
Önce ölüm! Ölüm yol!”⁷⁰

Behçet Necatigil, Alangu için daha sonra adını “Üstün Esre” olarak değiştireceği ve “Kareler Aklar” kitabına alacağı bir şiir yazar. Alangu'nun ölümünden iki gün sonra (21 Haziran 1973) Yüksel Pazarkaya'ya yazdığı mektupta Necatigil, şiirin ilk hâlini şöyle dile getirir:

“Bir büyük kaybım daha oldu bu arada: Tahir Alangu ansızın öldü. Ortaokuldan bu yana dostumdu. Küşmelerimiz, kavgalarımız olurdu, ama dostumdu. Dün (20 Haziran) onu toprağa verdik ve gece şu satırları yazdım: “O şimdi ölü/ toprağa gömüldü/ birkaç kişi içmeye gittik/ sonra evlere dönüldü.// Çokları gelmeye utandılar/ yaşlıydı

⁶⁹ “Tahir Alangu öldü”, *Cumhuriyet*, 20.06.1973.

⁷⁰ Rauf Mutluay, a.g.e., s.177.

*ondan ötürü(solcuydu ondan ötürü, sağcıydı ondan ötürü)/ toprağa gömdük/ sonra gittik içmeye/ hayat ölüm götürü”.*⁷¹

Behçet Necatigil'in dostu Alangu'nun ardından söyleyecekleri bunlarla sınırlı değildir. O, Alangu'nun ölümünü mezar taşına yazılan şu dizelerle ebedileştirir:

*“Ne var ki elimizde yaşamak kısıtlı
Tam rahata ererken kapıda ecel atı
Biliyordu dünyanın kısıdır saltanatı
Çalıştı durmadan eserler bıraktı
Ölen bu taşın altı kalan bu taşın üstü
TAHİR ALANGU ADI”*

1.2. ESERLERİ

Tahir Alangu'nun eserlerini başlıca dört başlık altında incelemek mümkündür:

1. Halk bilimi ile ilgili eserleri: Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümûneleri, Kalavela, Billûr Köşk Masalları, Keloğlan Masalları, Türkiye Folkloru Elkitabı, Kediler Padişahı.

2. Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili eserleri: Sait Faik İçin, Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi, Ataç'a Saygı, Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman, Çocuk Kitapları Üstüne, Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri, 100 Ünlü Türk Eseri.

⁷¹ Ayşe Sarısayın, a.g.e., s.52.

3. Çevirileri: Halime: Bir Anadolu Kızının Romanı, “Travnik Kronika” Gün Batarken, Kovulmuşlar, Sınırdaki Çiftlik, Bir Gecelik Misafir, Siste Bir Ses, Guatemala Efsaneleri, Kopar Zincirlerini Gülsarı.

4. Diğer eserleri: Mevlût, müstakil yazıları ve makaleleri.

Alangu’nun bu eserlerinden 100 Ünlü Türk Eseri, Türkiye Folkloru El Kitabı ve Kediler Padişahı onun ölümünden sonra yayımlanmıştır.

Alangu’nun ölümünün ardından bazı dostları yazdıkları yazılarda Alangu’nun bazı kitap tasarılarından bahsetmişlerdir.⁷² Serhat Kestel, Alangu’nun tasarladığı çalışmaları arasında Âşık Paşa Üzerine İncelemeler, Evliya Çelebi’yi bugünün Türkçesiyle romanlaştırma, üç ciltlik bir edebiyat tarihi ile Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman antolojisine Tanzimat’tan başlayarak yaşadığı döneme kadar gelen iki cilt daha eklemek olduğunu dile getirir. Ayrıca Alangu’nun Kemal Tahir üzerine ancak iki yılda bitecek bir çalışmanın da temelini attığını dile getirir.⁷³ Dostu Mehmet Seyda da, Alangu’nun Hüseyin Cahit Yalçın üzerine bir inceleme yazdığını bildiğini dile getirir.⁷⁴ Özellikle bunu bildiğini vurgulaması, bu eserin de yazılmaya başlanmış olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Behçet Necatigil de Alangu’nun bu tasarısından bahseder ancak o, eserin yazımına başlanıp başlanmadığına dair bir ipucu vermez:

“Masallar dünyasında çalışacak, hikâye ve roman tarihimizi enine boyuna yerli yerine koyacak, Sait Faik ve Kemal Tahir monografilerini yazacaktı. Kaldı.”⁷⁵

⁷² Tahir Alangu’nun kızı Başak Alangu, babasının yarım kalan bir eserinin olmadığını dile getirdiği için sözü geçen eserlerin tasarısı olarak kaldığı düşünülebilir.

⁷³ Serhat Kestel, “Tahir Alangu”, **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.10.

⁷⁴ Mehmet Seyda, “Alangu’yu Anmak”, **Varlık**, S.803, Ağustos 1974, s.11.

⁷⁵ Behçet Necatigil, “Alangu’nun Yolu”, **Düzyazılar I**, İstanbul, YKY, 2006, s.138.

Buna göre Alangu, aynı zamanda Sait Faik için de bir monografi hazırlamak istemekte ve masal üzerinde de çalışmaya devam etmeyi planlamaktadır. Osman Turgut Pamirli de Alangu'nun bir ders kitabı yazma hazırlığı içinde olduğunu dile getirir:

“Edebiyat derslerinde okuttuğumuz kitaplardan hep dertli idik. Bunların Batılı görüşle en iyisini hazırlamak için çalışmalarını bitirmişti bile.”⁷⁶

Alangu, kendisi de 1957 yılında Yeditepe dergisinin “Bu Mevsim İçin Neler Hazırlıyorlar?” sorulu anketine verdiği cevapta “Türk Hikâyecileri Antolojisi”nden bahseder:

“Elimdeki ‘Türk Hikâyecileri Antolojisi’ni bitireceğim. Bu yıl yeni çıkacak yayınlar üzerinde daha muntazam bir şekilde eleştirmeler yazabileceğimi tahmin ediyorum.”⁷⁷

Alangu, tahminimizce bu antolojiyi o zamanlar yayımlamaktan vazgeçip genişleterek Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman Antolojisi olarak yayımlamayı düşündü.

Burada ifade edilen tasarılar veya planlanmış ve yazımına başlanmış eserler yayımlanmamıştır. Yarım kalanlar olsaydı muhtemelen Alangu'nun ölümünün üzerinden uzun yıllar geçmeden yayımlanabilirdi.

⁷⁶ Osman Turgut Pamirli, a.g.m., s.602.

⁷⁷ “Bu Mevsim İçin Neler Hazırlıyorlar?”, **Yeditepe**, S.141, 15 Ekim 1957, s.6.

II. BÖLÜM

HALK BİLİMİ İLE İLGİLİ ESERLERİ

2.1. Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri⁷⁸

“Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri”, Tahir Alangu’nun 1943 yılında henüz üniversitede öğrenciyken yazmış olduğu bir eserdir ve ödev niteliğindedir.⁷⁹ Alangu, bu eserde, M. Fuat Köprülü’nün saz şairleri üzerindeki araştırmalarına bir ek mahiyetinde onun kitabında eksik bıraktığı son dönem saz şiirinin çalgılı kahvelerdeki örneklerini derlemiştir.⁸⁰

Tahir Alangu, eserine beş sayfalık bir ön sözle başlar. Bu ön sözde kendisini bu eseri yazmaya götüren sebepler, Külhanbeyi edebiyatı üzerinde o zamana kadar yapılan çalışmalar, kendi eserine aldığı mânî ve destanları seçme yöntemi ve burada ele aldığı mânî ve destanların dili hakkında bilgiler verir. Devamında kitabın asıl mevzusu olan destan ve mânî örneklerini yazar. Bu örneklerin yer aldığı bölüm de 60 sayfadan ibarettir.

Tahir Alangu, eserdeki mani ve destanları, yazma bir mecmuadan aldığını eserin ön sözünde dile getirir:

“1939 senesi yazında, Tekirdağı’nda, aslen İstanbullu bir kadının elinde görüp aldığım yazma bir mecmua baştanbaşa külhanbey şairlerinin yazılarını ihtiva etmekte idi. Bunların arasında bulunan semaî ve divanlardan (17;10 tane) sarf-ı nazar ederek, destan (8 tane) ve ayaklı manilerin bir kısmını (264 tane) neşrediyoruz.”⁸¹

⁷⁸ Tahir Alangu, **Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri**, İstanbul, Ahmed İhsan Mat., 1943.

⁷⁹ İsmail Görkem, a.g.m., s.293.

⁸⁰ Mehmet Seyda, **Edebiyat Dostları**, İstanbul, Kıtış Yay., 1970, s.39.

⁸¹ Tahir Alangu, a.g.e., s.VIII.

Alangu'yu bu eseri yazmaya götüren sebep, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında âşık tarzı edebiyatın sönükleşmesi, eski âşık kahvelerinin yerine kurulan Semaî kahveleri (Çalgılı kahveler)nde Külhanbeyi-Tulumbacı topluluğunun kabadayıcı zevklerine uygun olan yeni bir edebî tarzın oluşması ve bu tarzın meydana getirdiği eserlerden yeter derecede örneklerin yayımlanmamasıdır.

Kitapta 15 tane destan yer almaktadır:

- 1) Destân-ı Sübyan
- 2) Destân-ı karıların şerr-i belâsı
- 3) Destân-ı hareket-i arz
- 4) Destân-ı Firuzağalı Ömer Çavuş
- 5) Destân-ı Firuzağalı Hasan
- 6) Destân-ı ecel-i kazâ
- 7) Destân-ı Yorgancı Sâdık
- 8) Baskın Destanı
- 9) Nasihât Destanı
- 10) İskenderiyeli Bedî'in Destanı
- 11) Hacı Bulut Destanı
- 12) Seyr-i Sefâin Destanı
- 13) Komiser Hüsamettin'in Destanı
- 14) Yemen Destanı
- 15) Karı-koca Destanı

Alangu, bulduğu mecmuadaki 314 ayaklı mâninin 264 tanesini kitaba almıştır. Geriye kalanların mükerrer veya çok bozulmuş olduğunu eserin ön sözünde dile getirir.⁸²

Tahir Alangu'ya göre buradaki destan ve mânilerde tulumbacı-külhanbey diline ait kelimeler beklenildiği kadar çok değildir. Destan ve

⁸² Tahir Alangu, a.g.e., s.XI.

mâniler “kâtibâne” bir ağızla, ananevî bir şekilde söylenmişlerdir. Destanlardaki ifade oldukça ağır olmakla birlikte mânilerde daha temiz bir ifade yer almaktadır. Âşık edebiyatına nüfuz eden divan edebiyatı felsefî ve zahidâne düşünce bakımından kabataslak da olsa buradaki destanlarda da etkisini göstermekte hatta bazı mânilerde bile divan edebiyatı mazmunları görülmektedir.⁸³

Alangu mecmuada bulduğu metinlerde bozuk olan yerleri imkanları dâhilinde düzeltmiş, okuyup da anlam veremediği kelimeleri metindeki imlâsı ile kitaba almıştır.⁸⁴

Alangu ön sözde bu tarz edebiyatın ürünlerinden olan destan ve mânilerin daha pek çok örneklerinin dağınık vaziyette duruyor olabileceğini, bu kitabın bu konuyla ilgilenenleri harekete geçirebileceğini veya kendisinin bu konuyla ilerde tekrar etraflı bir şekilde ilgilenebileceğini dile getirmektedir.

2.2. Kalevala⁸⁵

Kalevala, Tahir Alangu’nun 1945 yılında, “dünya milletleri halk destanları serisi” içinde yayınladığı bir eserdir. Alangu, 12 Haziran 1945’te yazdığı ön sözde “... millî destanlar adile çıkaracağım seriye *Fin destanı Kalevala ile başlıyorum.*”⁸⁶ der ancak bu serinin devamının gelmediği görülür.

Tahir Alangu, millî varlığı korumada destanların rolünü çok iyi bilmektedir. Millî varlığı korumak için halk terbiyesi, halk terbiyesini sağlamak için de destanlar gereklidir. Alangu’nun eserini bu bilinçle yazdığını ön sözden alınan şu ifadelerden anlayabiliyoruz:

⁸³ Tahir Alangu, a.g.e., s.XI.

⁸⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.XI.

⁸⁵ Tahir Alangu, **Kalevala**, İstanbul, Marmara Bas. 1945.

⁸⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.2.

“Millî varlığı korumak, muasır medeniyetin geniş halk tabakalarına indirilmesile kabildir. Bu yolda yapılacak çalışmalarda en tesirli vasıta halk terbiyesidir. Halk terbiyesi ise köklerini, “Halk bilgisi= folklor” un ve onun yanında millî varlığı tetkik ile uğraşan tarih ve filoloji gibi ilim şubelerinin derinliklerine daldırmadıkça esaslı hiçbir iş göremez. Eski devirlerin halkı terbiye edici müessesesi olan dinin yerine ikame edilen maarif müesseseleri, halk terbiyesi hareketlerinden çok büyük fayda görürler. Milletler bu yoldaki çalışmalarında, başka vasıtaların yanı sıra, en çok millî destanlardan faydalanmışlardır. Finler, siyasî ve kültürel esaretlerinden bir destanın yardımı ile kurtulmuşlardır.”⁸⁷

Tahir Alangu'nun millî destanlara verdiği önemi bu cümleler açıklamaktadır. Alangu, Kalevala'dan sonra eski Yunanlıların İliada ve Odyssea'sını, Fransızların Roland şarkılarını, Almanların Nibelungen'ini, Rusların İgor'unu, Gürcülerin Kaplan Postu Giyen Bahadır'ı, Ermenilerin Sasunlu Davit'i, İranlıların Şehname'si, Macarların Toldi'sini sırayla yayınlayacağını söylemektedir. Ancak yazar için Kalevala, bu destanlar içinde en geç teşekkül edeni olmakla birlikte en büyüğü ve en güzeli'dir.⁸⁸ Yazarın devamı gelmeyen bir seri içinde ilk sıraya Kalevala'yı koymasındaki sebep de burada aranmalıdır.

Yazar Türkçe dışında hemen hemen bütün dillere tercüme edilen Kalevala'yı Türkçeye çevirirken şu esere dayandığını dile getirmektedir: Anton Schiefner, Kalevala. Das Nationalepos der Finnen. Nach der zwetien Ausgabe ins Deutsche übertr. (Helsingfors 1852)⁸⁹

Eser kısa bir ön sözden sonra iki bölümden oluşmaktadır. “Finlerin kahramanlık destanı” başlığı ile başlayan ilk bölümde yazar, Kalevala

⁸⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.2.

⁸⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.3.

⁸⁹ Tahir Alangu, a.g.e., s.41.

hakkında genel bilgiler verir. Bu bilgileri kısaca şöyle dile getirebiliriz: 1835'te Fin Edebiyat Cemiyeti'nin teşekkül etmesiyle birlikte Kalevala ilk defa yayınlanır. Lönnrot, 1828 senesinde köylü saz şairlerinin ağzından bu destanı derlemeye başlamıştır. Lönnrot, derlediği 22795 mısralık 50 türküyü kendi tashihi neticesinde ilk olarak 1835'te bastırır. Daha sonra ikinci defa düzelttiği metni 1849'da yayınlar.

Alangu destanın milliyetçilik teması üzerine kurulduğunu düşünür:

“Eserin psiko-ideolojisi, fakir topraklar üzerinde ekmek sıkıntısı çeken Finlerin ideali, kendiliğinden işleyen Sampo değirmenini vatanına kazandırmak endişesiyle mücadele eden kahraman Veynemöyner'in aşırı milliyetçi düşüncelerinde gösterir.”⁹⁰

Tahir Alangu'ya göre destanı oluşturan şarkıların en güzelleri Fin sınırları dışında kalan Doğu Karelya'dan derlenmiştir. Ancak Kalevala'nın doğuşu bir yere ait değildir. Bu destanın doğuşunu ve yayılışını Alangu şu cümlelerle anlatır:

“... Fin alimi K. Krohn'un fikrine göre, bu epik şarkıların büyük bir kısmı, Finlandiya'nın garbinde ve Estonya'da meydana geldi. Ona göre bu şarkılar Finlandiya'nın batısından Kuzey Karelya, Finlandiya sınırları boyunca, oradan Karelya berzahına ve deniz kenarı Leningrat vilâyetine kadar yayılmıştır. Destanın ikinci bir yayılış şekli de Estonya'dandır: Estonya, deniz kenarı Leningrat vilâyeti, Karelya, Finlandiya sınırlarından Kuzey Karelya, tekrar oradan Estonya'ya dönmektedir.

⁹⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.6.

... Coğrafi sahanın tavsifinden de anlaşılacağı üzere bu destan, Finlere olduğu kadar, Fin-Uğor soyuna mensup Karelyalılara ve Estlere de aittir.⁹¹

Alangu, destan hakkında genel bir değerlendirmede bulunduktan sonra destanı oluşturan 50 şarkıyı özetler. Destanın şahıs kadrosu şu kişilerden oluşur: Göklerin kızı İlmatar, İlmatar'ın oğlu ihtiyar ve âkil Veynemöynen, Lap (Laponya'lı destandaki adıyla Pohyolalı) delikanlısı Yukahainen, demirci İlmarinen, Lemminkaynen, Sampo'nun sahibi sihirbaz kadın Louhi, güzel bakire Maryetta, Untamo ve Kalervo, Kalervo'nu oğlu mavi çoraplı, altın renginde sarı saçlı Kullervo. Elli şarkılık destan bir yaradılış mitolojisi ile başlar. Burada rüzgârdan hamile kalan İlmatar'ın, kahraman Veynemöynen'i denizde doğuruşu ve Veynemöynen'in Yukahainen ile çarpışmaları, Pohyola'ya olan seferi ve başarısızlıkla sonuçlanan evlenme girişimleri anlatılır. Daha sonra Kullervo faciası gelir ki burada Kullervo'nun babasının intikamını alması konu edinilir. Destanın asıl can alıcı bölümü, Sampo adındaki değirmenin çalınma hikâyesidir ki bütün Fin kahramanları bu hedefte birleşir. Sampo'yu Pohyola'dan çalıp kendi ülkelerine getirmek arzusundadırlar. Bunu yapmadaki amaçları bu değirmen sayesinde ülkelere refah getirmektir. Kitabın sonunda Hristiyanlık etkisinde oluşan Maryetta efsanesi yer alır. Güzel bakire Maryetta, babasız bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. İhtiyar Veynemöynen bu çocuğun vaftiz edilemeyeceğini, onun öldürülmesi gerektiğini söyler ancak çocuk vaftiz edilir. Veynemöynen bunun üzerine kendisine bakırdan bir gemi yaparak ülkesini terk eder. Çalgısını ve şarkılarını da ülkesi Suomi'ye bağışlar. Bu efsane ilhamını Hz. Meryem'in hikâyesinden almıştır. Buradan anlaşıldığı üzere Hristiyanlık, Fin toplumunda kolayca yerleşmemiştir.

Tahir Alangu, burada sadece özetini verdiği destanın şekil özellikleri için de şu tespitlerde bulunur:

⁹¹ Tahir Alangu, a.g.e., s.5.

“Destanın şekli, runo ananesine tamamen uygun olarak işlenmiştir. Eski Fin halk şarkılarına verilen bu isim, dörtlük kıtalardan mürekkep uzun şarkıları ifâde eder. Bu şarkılar bilhassa aliterasyon ve parallelismus vasfı gösterirler. Çok defa kelimelerin mânâları arasındaki fikrî irtibatla iktifa edilerek ses kafiyesine ihtiyaç görülmemiştir. Destanda kâfiye buhranı mevcuttur. Zikri geçen aliterasyon sekiz heceli, aynı sesi veren iki veya üç kelime ile temin edilmektedir ki bu da kâfiyenin yerini tutmaktadır. Aynı vasıflar Türk destanlarında da mevcuttur.”⁹²

Alangu, destanı sadece şekil itibariyle incelemekle kalmaz, aynı zamanda kahramanlar hakkında da, destanın özetinden yararlanarak yorumladığımız yukarıdaki bazı özellikleri dışında, genel çıkarımlarda bulunur:

“Kalevala’nın kahramanları efsanevî oldukları kadar reel birer şahsiyetlerdir. Harikulâde şeyler yaparlar ama alelâde insanlara has olan bedbahtlıkları da vardır. Veynemöynen Yukahaynen’in kızkardeşine talip olur, onu istemeyen kız kendisini denize atar ve bir balığa tahavvül eder.”⁹³

“Kalevala’nın şahsiyetleri türkü söylemekte olduğu kadar silah kullanmakta, silahçılık ile demircilik gibi sanatları icrada fevkalâde maharet sahibidirler. Kahramanlar ne kadar ölçüsüz iktidara sahip olurlarsa olsunlar, umumî hayat şartlarının haricinde değildirler.”⁹⁴

⁹² Tahir Alangu, a.g.e., s.10.

⁹³ Tahir Alangu, a.g.e., s.9.

⁹⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.8.

Tahir Alangu, kahramanlardan Kullervo-çocuğu bizim masallarımızın Keloğlan'ına benzetir.⁹⁵

Alangu, değerlendirmesinin sonunda ressam G. Kallela'nın on senede meydana getirdiği büyük bir Kalevala albümünden bahseder ve bu albümden Samponun kaçırılışını konu alan bir resmin alındığını dile getirir⁹⁶; ancak eserde böyle bir resim yoktur.

Tahir Alangu, destanın özetinden sonra kitabın sonuna, Fin diline ait isimleri içeren bir sözlüğe de yer verir. Sözlük, destanda adı geçen kahramanları, yer isimlerini ve Fince diğer özel isimleri kapsamaktadır.

Kitapta son olarak "Türk Matbuatında Finlandiya" başlıklı bir kaynakça yer almaktadır. Bu kaynakçadaki kitap ve makalelerin sayısı, Kalevala'nın yazıldığı dönem itibariyle Türk edebiyatının Finlerin diline ve edebiyatına duyarsız kalmadığının bir göstergesidir.

Kalevala, ön söz ile sonundaki sözlük ve kaynakça da dâhil olmak üzere 43 sayfalık bir kitaptır.

2.3. Billûr Köşk Masalları⁹⁷

Billûr Köşk Masalları, Tahir Alangu'nun eski nüshalardan hareketle yeniden kaleme aldığı on dört masaldan oluşan bir masal kitabıdır. Eflâtun Nuri'nin siyah beyaz resimleriyle Remzi Kitabevi tarafından yayımlanan bu ilk baskıdan sonra çeşitli yayınevleri Tahir Alangu'nun kaleminden çıkan bu derlemeyi yayımlamışlardır.⁹⁸ Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için hazırladığı "Yüz Temel Eser" listesinde yer alan Billûr Köşk Masalları en son

⁹⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.10.

⁹⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.11.

⁹⁷ Tahir Alangu, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961.

⁹⁸ 2. baskı: Afa Yay., 1990; 3. ve 4. baskı: Dünya Kitapları, 2005,2006; 5. baskı: YKY, 2010.

2010 yılı mart ayında Yapı Kredi Yayınları tarafından yeniden yayımlanmıştır. Bu kitabın son yıllardaki tekrar baskıları, derleme bir masal kitabı olarak, Türk masal klâsikleri arasında yerini aldığını da göstermektedir. Ressam Mustafa Delioğlu, Dünya Yayınları tarafından yayımlanan baskılarında renkli resimlerle, YKY tarafından yayımlanan son baskısında da siyah-beyaz ve diğerinden tamamen farklı tarz bir resimlendirmeye masal kitabını süslemiştir. Delioğlu'nun bu resimleri, sadece bir süs olmakla kalmamakta aynı zamanda masalların kahramanlarını ve olayları zihinde canlandırmayı da sağlamaktadır.

Alangu, kızı Başak Alangu'ya ithaf ettiği Billûr Köşk Masalları'nın başında "Bu Kitap İçin" başlıklı bir inceleme yazmıştır. "Beşiktaş, 5 Temmuz 1958" notuyla sona eren bu incelemede yazar, Billûr Köşk Masalları'nın tarihçesinden bahseder.

Alangu, Billûr Köşk Masalları'ndan bahsettiği "Bu Kitap İçin" başlıklı ön sözde "Hikâye-i Billûr Köşk ve Elmas Sefîne" olarak halk arasında yayılan ve anlatıla gelen bu masalların nereden, kimden, kim tarafından ve ne zaman derlendiğine dair bir bilgi bulunmadığından bahseder.

Billûr Köşk Masalları'nı ilim dünyasına ilk olarak tanıtan Alman araştırmacı George Jacob'dur. Jacob, tarihsiz bir Billûr Köşk baskısını, 1899 yılında gördüğünü ifade etmiştir.⁹⁹ Alangu'nun Billûr Köşk baskılarının tarihine dair yorumu ise tahmine dayanır:

"İstanbul kitaplıklarında görebildiğim <Billûr Köşk> baskılarında da, baskı kayıtları bulunmamakla beraber, harfleri, kâğıtları, baskı biçimlerinden en eskilerinin ancak 1290 (1876) tarihlerine kadar çıkabileceklerini tahmin ettim. Yazmalarının ve taş basmalarının ısrarlı aramalara rağmen bulunmayışından da, bu eserin düzenleniş ve

⁹⁹ "Billûr Köşk Masalları Almanca'da", **Tarih ve Toplum**, C.12, S.67, Temmuz 1989, s.64.

yayıllış tarihlerinin daha eskilere gidemeyeceği belli olmaktadır. 1840-1870 tarihleri arasında halk ağzından derlenme veya Doğu dillerinden çevirme birçok basılı eserin halk arasında yayıldığı zaten bilinen bir şeydi. Bu kitabın da bu devreye rastlayışı, o çağın okuma alışkanlıklarını karşılayacak biçimde düzenlenmesi, bir bakıma tabî bir olaydır.”¹⁰⁰

Alangu'nun üzerinde durduğu şey sadece bu masalların derlenme tarihi değildir. Alangu ilerleyen satırlarda bu masalların içeriğine dair de yorumlar yapar. Yazara göre yukarıda bahsettiği çeviri kitaplarının hiçbirinde Billûr Köşk masalları gibi bizim halk masallarımıza benzeyen masallar yoktur. Daha çok meddah hikâyeleri ve halk hikâyeleri dediğimiz hikâyeler derlenmiş ve tercüme edilmiştir. Buna dayanarak Alangu, Billûr Köşk Masalları'nın bizde ilk masal derlemesi olduğunu vurgular. Ayrıca yazar bu masalların halk ağzından derlenmediğini, Hint veya İran asıllı bir masal dergisinden çevrildiğinin ya da profesyonel hikâye anlatıcıları vesilesiyle bu kitaba girdiğinin muhtemel olduğunu savunur.¹⁰¹

Billûr Köşk Masalları, on dört masaldan oluşmaktadır. Bu masallar şunlardır: Billûr Köşk ile Elmas Gemi, Helvacı Güzeli, Ağlayan Narla Gülen Ayva, Muradına Eren Dilber, Muradına Ermeyen Dilber, Tasa Kuşu, Zümrüdüanka Kuşu, İçci Baba, Hırsız ile Yankesici, Sefa ile Cefâ, Ali Cengiz Oyunu, Saka Güzeli, Kara Yılan, Mercan Kız. Alangu, daha önce basılan Billûr Köşk kitaplarında bulunan “Kahveci Güzeli” masalını müstehcen özellikler içerdiği gerekçesiyle bu kitaba almaz ve onun yerine kendi derlediği “Mercan Kız” masalını koymuştur.¹⁰² Alangu, bu müstehcenlik özelliğine yer yer vurgu yapar ve bizim halk ağzından derlenen masallarımızda müstehcen özelliklerin olmadığını savunur. Bu yüzden Alangu, bu masallarda yer yer göze çarpan müstehcen özelliklerin ve masalların tamamına hâkim olan

¹⁰⁰ Tahir Alangu, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961, s.5.

¹⁰¹ Tahir Alangu, a.g.e., s.5-6.

¹⁰² Tahir Alangu, a.g.e., s.7.

edebî dilin bu masalların kitabî masallar olduğunun, halk ağzından kitaba geçmediğinin aksine kitaptan halka yayıldığıının göstergesi olduğunu savunur.

Keloğlan Masalları üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlayan Aysun Dursun, Billûr Köşk masalları içindeki Zümrüdüanka Kuşu ve Alicengiz Oyunu masallarının Keloğlan tipini ihtiva ettiğini savunmuş ve bunları da “Keloğlan Masalı” olarak nitelendirmiştir.¹⁰³

Alangu, bu masalları günün şartlarına göre yeniden kaleme alırken, muhteva bakımından onların aslına sadık kalmış olmakla birlikte asıl başarısını bu masalların dil ve anlatımlarında göstermiştir. Saim Sakaoğlu, Billûr Köşk masalının süslü bir üslûbunun olduğunu dile getirir:

*“Türk masal hazinesi çerçevesinde edebî masal olarak süslü üslûbuyla dikkati çeker ki, özellikle Billur Köşk ve Elmas Sefine, Osmanlı hakimiyetinin sonlarına doğru saray zevkine uymuş olabilir.”*¹⁰⁴

Sakaoğlu, Billûr Köşk Masalları ile ilgili genel olarak bilgi verirken Tahir Alangu’nun bu masalların dilini biraz sadeleştirerek yayımladığını ifade eder.¹⁰⁵

Alangu, geleneğin masal anlatıcılarından farksız, akıcı bir üslûp ve bir duru bir anlatımla ancak entellektüel tavrını bozmadan, sadece çocukların değil, büyüklerin de dinlerken ve okurken zevk alacakları bir masal dili geliştirmiştir. Alangu, bu masalların kendi bünyesinde var olan her çağda rastlanabilir unsurların aslında onları çağa ayak uydurur hâle getirdiğini yine ön sözde şu şekilde dile getirir:

¹⁰³ Aysun Dursun, **Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi**, Muğla Üniversitesi S.B.E., Muğla, 2008, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.16.

¹⁰⁴ Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara, Akçağ Yay., 1999, s.208.

¹⁰⁵ Saim Sakaoğlu, a.g.e., s.24.

“Çevre, biçim, motifleriyle belli çağlardan gelmekle beraber bu masallardaki anlatış, davranış, psikolojinin, süreli bir şekilde günümüze kadar gelen bir yaşayışı yer yer aksettirebilmesi, bunların bir devre, kapalı bir dünya görüşüne saplanmış olmadıklarını, onları anlatan insanlarla birlikte gelişip günümüze kavuştuklarını göstermektedir. Bundan dolayıdır ki masalları yeniden yazarken onlardaki bu süreli karakterin gidişine ayak uydurmak, dili ve anlatışı iyice yenilemenin lüzumunu duydum. Masal böylece Batı’da olduğu gibi yalnız çocukların değil, büyüklerin de severek okuyacakları bir yazı çeşidi olma yoluna girmelidir. Zaman ne kadar değişirse değişsin halkın duyuş ve düşünüşünün bazı temel ilkelerinin kökten değişmeler kaydetmediği, onların, masal içinde ve onun karşısındaki hallerinden anlaşılıyor. Bundan dolayıdır ki okuyacağınız masallardaki yaşayış, duyuş, düşünüş, davranışlara aşina çıkmak, bu masalların havası içinde kendimizi rahat duymak bizi şaşırtmamalıdır. Masalda asıl millî olan yön, dilin büyük payı yanı sıra, budur bence.”¹⁰⁶

Nitekim Alangu’nun amacı gerçekleşir. Burada Billûr Köşk Masalları’nda bize farklı gelen, kavramakta zorlandığımız herhangi bir unsur yoktur diyebiliriz. Hele de modern çağda, fantastik romanlar ve filmler çağında bu masallarda yadırganacak bir şey kalmamaktadır. Her şeye rağmen bu masallarda hiçbir şey merak duygusunu yok etmemektedir. İnsanın, çağın özelliklerine göre, hayal gücü ne kadar gelişirse gelişsin bu masallardaki merak unsuru masalın sonuna kadar canlı kalmaktadır. Bu masallar içinde bir insan yiyiciyi anlatan İğci Baba masalını dinleyen veya okuyan kimse, istediği kadar korku filmi izlemiş olsun, masalın sonunu tahmin edemez. Alangu’nun vurguladığı şey tam da burada kendini göstermektedir. Zaman ne kadar değişirse değişsin halkın duyuş ve düşünüşü tamamen değişmemektedir. Masalların ömrünü uzatan bu durumdur.

¹⁰⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.9.

Alangu'nun masal dilinde öne çıkan bir unsur da masal yazıcısı değil, anlatıcısı gibi bir üslûp kurmasıdır. Örneğin Alangu'nun farklı masallarda karşımıza çıkan “biz gelelim hanım sultana” veya birçok masalı sonlandırdığı “Onlar ermiş muradına darısı bizim başımıza.” ifadesi Alangu'nun bu masalları yazarken sanki karşısında bir gruba anlatıyormuş gibi yazdığı izlenimi vermektedir. Bu ifadeler masal anlatma geleneğinde var olan ifadelerdir ve Alangu'nun bunları kullanması da her ne kadar kendi süzgecinden geçirerek kaleme alsa da masal yazıcılığında geleneğin masal anlatma eğilimlerine bağlı kaldığını göstermektedir.

Alangu'nun masal konusundaki incelemeleri ve masal kitapları, müstakil bir çalışmayı gerektirmekle beraber Billûr Köşk Masalları ekseninde diğer masallarını da aydınlatıcı olması bakımından burada kısaca da olsa masal konusundaki fikirlerini açıklamakta fayda vardır.

Alangu'nun masal konusundaki çalışmaları iki kolda gelişmiştir. Bunlardan biri masal incelemeleridir. Bu incelemeleri henüz üniversitedeyken başlamıştır. Mezuniyet tezi, “Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme” adını taşımaktadır. Alangu, üniversiteden mezun olduktan sonra da masallarla ilgili inceleme yazıları yazmıştır. Bir yandan da masal yazma çalışmalarını yürütmüştür. Billûr Köşk Masalları da bu çalışmalarından biridir.

Alangu, masal yazıcılığı konusunda Grimm Kardeşler'i örnek aldığını Billûr Köşk Masalları'nın ön sözünde şöyle ifade etmektedir:

“Biz, masal anlatma hazırlıkları ile masalın kendisini ayrı tutmayı, diğer kalıp deyişlerde de yapıyı, hareketi aksatmayan, gelenekten gelen ölçüyü korumaya çalıştık. Bu yolda öncümüz, ustamız, halk masalları biliminin ve yazıcılığının benzersiz yol açıcıları Grimm Kardeşler oldu. Yalnız derleyip yazmamışlar, bu işin yolunu

yordamını göstermişler, başka milletlerin bu yoldaki çalışmalarına önderlik etmişlerdir.”¹⁰⁷

Alangu, Grimm Kardeşler’i özellikle masalın başlangıç formellerini kısa tutmaları ve masaldaki olay örgüsünü ve motifleri gölgeleyecek biçimde kalıp değişler kullanmama konusunda örnek almıştır. Alangu, Hüseyin Görür’ün kendisiyle yaptığı bir röportajda sorduğu *“Masalların başındaki <Bir varmış bir yokmuş> kalıbı âdeta her masalın anahtarı gibidir. Bundan sonra tekerlemelerden örülü döşeme dediğimiz kısma geçilir. Sizce bu masalların başında bulunan bu kısımların fonksiyonları nelerdir?”* sorusuna şu cevabı vererek yukarıdaki görüşlerini açıklamış olur:

“Bazı kimseler masallardaki bu giriş formüllerini masalın bünyesine ait zannetmişlerdir. Giriş tekerlemeleri, geçiş tekerlemeleri, bitiş tekerlemelerine masallarda formüle unsurlar diyoruz. Benim kanaatime göre masalcılık bir profesyonel meslek halindeyken, yani erbabını geçindirirken, masalcılar bu giriş ve döşeme kısımlarını dinleyicileri hazırlamak için kullanırlardı.”¹⁰⁸

Alangu, burada da masallardaki bu formelin masalın içeriğine ait bir unsur olmadığını vurgulamıştır. Kendisi de yazdığı masallarda, Billûr Köşk Masalları da dâhil olmak üzere, bu bilinçle hareket etmiştir. Kitaptaki bütün masallara *“Bir varmış, bir yokmuş, Tanrının kulu çokmuş. Çok demesi, yok demesi günahmış.”* diyerek başlaması da Alangu’nun masalın konusuyla, dil ve anlatımıyla ilgilendiğini, giriş formellerinin masala getireceği rengin masalın asıl mevzusunu gölgelemeyeceği düşüncesiyle hareket ettiğini göstermektedir.

Başlangıç formelleri böyle olmakla birlikte bitiş formellerinde farklılıklar görülmektedir. Kitabın ilk masalları, “Onlar ermiş muradına darısı bizim

¹⁰⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.8.

¹⁰⁸ Hüseyin Görür, “Görüş”, **Folklor**, S.19-22, Kasım-Aralık-Ocak-Şubat 1971-1972, s.60-61.

başımıza.” şeklinde biterken, son iki masalda farklı formeller dikkati çeker. Karayılan masalını Alangu, “Onlar ermiş muratlarına diyelim; ama, kimisi murada, kimisi de içler ezen derde erdi. Kimileri güldü. Ama kimini bahtı güldürmedi, masalda bile. Masal denilen bir bahane, hayattır dökülüp saçılan orta yere.” diye bitirerek aslında bu bitiş formelinin de anlatılan hikâyeye göre farklılık gösterebileceğini gösterir. Kitabın son masalı olan Mercan Kız ise “Bunlar ermiş muratlarına nelerden sonra. Bize de yolumuzda uzun sabırlar gerek. Tanrı işimizi onara.” şeklinde biter ki burada da aslında dinleyiciyi/okuyucuyu masalın büyülü havasından gerçek hayata döndürme amacı sezilmektedir.

Alangu’nun masal yazıcılığına ne kadar önem verdiğini öğrencisi Mahir Şaul şöyle ifade etmektedir:

“Masal çalışmalarının ikinci yönü uygulama yanı olan masal yazıcılığıdır. Büyük bir sevgi ve ciddiyetle yapardı bu işi. Hem de bilimsel çalışmalarındaki aydınlık görüşünü koyarak, onların özündeki güzelliği ortaya çıkarmaya çalışarak. Masalı, bazı profesyonel yazıcılarımızın yaptığı gibi laf ebeliği, kelime cambazlığına çevirmeden. Masal yazarken bütün yaratıcı gücünü koyar, kendini bir sanatçı olarak görürdü.”¹⁰⁹

Şaul’un bu sözleri de daha önce belirttiğimiz gibi Alangu’nun masalları sadece büyüklerin okuması için yazmadığını, bir halk edebiyatı ürünü olan masalın milletin zihninde ortak bir değer ifade ettiğini düşündüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

¹⁰⁹ Mahir Şaul, “Tahir Alangu’nun Ardından”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.21.

2.4. Keloğlan Masalları¹¹⁰

Keloğlan Masalları, Tahir Alangu'nun derleyerek kaleme aldığı on dokuz Keloğlan masalından oluşmaktadır. İlk baskısı 1967 yılında yapılan bu kitabın ikinci baskısı 1990 yılında yapılmıştır.¹¹¹ Son olarak Yapı Kredi Yayınları, Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için hazırladığı yüz temel eser listesinde bulunan bu kitabı, Mustafa Delioğlu'nun siyah beyaz resimleriyle 2009 yılında yayımlamıştır.¹¹² Keloğlan'ın halk arasında tanınmış bir masal kahramanı olmasına ve Keloğlan Masalları'nın da en çok anlatılan gelen masallar arasında olmasına rağmen bu kitabın tekrar baskılarının yapılmaması ilginçtir.

Kitapta yer alan on dokuz masal şunlardır: Keloğlan'la Devler, Keloğlan'la Köylüler, Köse Değirmenci ile Keloğlan, Dev Anası ile Keloğlan, Keloğlan'la İki Padişah, Keloğlan Para Kazanıyor, Keloğlan'la Üç Cambazlar, Keloğlan Hiç Alıyor, Keloğlan'la Kırk Haramiler, Keloğlan'la Kardeşi, Keloğlan'la Padişah, Keloğlan'la Kötü Hasan, Keloğlan Defineci, Keloğlan'la Devler Ağası, Keloğlan'ın Nohudu, Keloğlan'la Kargası, Keloğlan'la Köy Ağası, Keloğlan'la Ali Cengiz.

Kitabın sonunda son söz olarak Alangu'nun "Keloğlan Masalları Mitostan Kurtuluş-Gerçeğe Yöneliş" başlıklı bir incelemesi yer alır. Aslında bu inceleme de masalların metni kadar önemlidir. Alangu'nun masal yazıcılığı metinlerde görülürken bu incelemede de onun Keloğlan masalları ile ilgili araştırmalarının sonuçlarını ve yazarın yorumlarını görmek mümkündür. Bu incelemede Alangu, masallar içinde Keloğlan tipinden, Keloğlan masallarının özelliklerinden ve Keloğlan tipinden bahseder. Alangu, folklorcuların Keloğlan tipini sadece Türk masallarına has bir tip olarak değerlendirmelerini eleştirir

¹¹⁰ Tahir Alangu, **Keloğlan Masalları**, İstanbul, Keloğlan Yay., 1967.

¹¹¹ 2. Baskı İstanbul, Afa Yay., 1990.

¹¹² 3. Baskı İstanbul, YKY, 2009.

ve yaptığı araştırmalarla Keloğlan tipinin geniş bir coğrafyaya yayıldığını ispat etmeye çalışır:

“Doğu ve Batı’nın birçok uluslarında benzerleri bulunan bu masal tipi, Türkiye’de en yaygın şekliyle <Keloğlan>, Azerbaycan’da <Keçel Memed> ya da <Keçel Yeğen>, İran’da <Keçel> diye adlandırılmaktadır. İran’da üstelik çocuk oyunları tekerlemelerinde bile bu isme sık sık rastlanmaktadır. Gürcü rivayetlerinde ise bu ad <kel kafalı kaz çobanı> şeklinde görünmektedir. Batı uluslarında örneğin Almanlarda <Grindkopf> ya da <Goldener> diye adlandırılan bu masal tipinin başka uluslardaki örneklerini araştıramadım.”¹¹³

Alangu, Keloğlan tipinin sadece masallara özgü bir tip olmadığını dile getirir. Alangu’nun tespitine göre Keloğlan tipi sadece masalarda değil, masalarla motif ilişkileri bulunan diğer halk edebiyatı ürünlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu ürünler içinde de Alangu, Köroğlu destanını, Âşık Garip’i, Tahir ile Zühre’yi ve bazı halk türküleri ile atasözlerini dile getirir.¹¹⁴

Alangu, yazısının başlığında yer alan Keloğlan masallarındaki mitostan gerçeğe yönelişi şu şekilde açıklar:

“Keloğlan, hemen daima sert, merhametsiz, kaba-grotesk yöntemlerle serüvenlerini başarılı bir şekilde sona erdirebilmektedir. Ama asıl masal kahramanı törelere ve genel ahlâka uymayan çârelere başvurmaz. Tabiatüstü güçlerin katılmalarıyla dolu, bu niteliklerini epika-destan çağının ilk devirlerinden alan masallardaki temel niteliklerin bu soy masalda yavaş yavaş değişmeye doğru gittiğini görüyoruz. Masalın bir aşamadan sonra <mitos-epos>tan koparak

¹¹³ Tahir Alangu, **Keloğlan Masalları**, İstanbul, Keloğlan Yay., 1967, s.203.

¹¹⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.200-201.

gerçekçi bir varlık kazanmaya doğru yöneldiği burada açıkça göze çarpıyor.”¹¹⁵

Alangu’ya göre Keloğlan tipi ideal ölçütlere göre “iyi” değildir. Hatta “kötü” bile denilebilir. Oysa genel olarak masal kahramanları iyi niyetlidir, kaderine razı olmuştur, sinsi değildir, yalan söylemez. Keloğlan işte bu idealize edilen kahraman tipinin aksine katı yüreklidir, kurnazdır, birçok kez emeline ulaşmak için yalan söyler, düzene baş kaldırır, mücadelecidir. İşte idealize edilen kahraman tipinden, hayatın gerçeklerine uyum sağlamış, hatta hayatın zorluklarını kurnazca aşan daha gerçekçi bir tipe geçişi gösteren Keloğlan masallarında Alangu’nun tabiriyle “mitostan kurtuluş-gerçeğe yönelme” görülmektedir.

Bu kitapta yer alan on dokuz masalda ve diğer Keloğlan masallarında karşımıza çıkan Keloğlan tipinin özellikleriyle ilgili olarak Alangu’nun aşağıdaki tespitleri bir özet niteliğindedir:

“Bu dünyanın haksızlıklarına karşı alttan ve derinlerden gelen sinsi ve kinle karışmış bir saldırı ya da bir direnme ihtiyacı, Keloğlan masallarının bütün örneklerinde ortak bir özellik olarak bulabildiğimiz, önde gelen temel unsurdur. Diğer halk masallarındaki her oluşumu, insanüstü güçlere ve kadere bağlayan, mümkün bütün çatışmaları önleyici görüş ve yapı karşısında, Keloğlan masallarındaki bu <direnme-saldırı>da ifadesini bulan aktif niteliğin, sosyal bir yenileşmenin, bir evrimin, sonunda kurulu düzene karşı çıkacak bir oluşumun önce halk rivâyetlerinde kendini gösteren bir <baş kaldırma> ifâdesi taşıdığını kabul edebiliriz.”¹¹⁶

Keloğlan tipi öyle kurnaz ve hilekârdır ki toplumun her katmanından kötü onun karşısında yenik düşer. Alangu’ya göre Keloğlan’ın yukarıda

¹¹⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.204-205.

¹¹⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.205.

saydığımız nitelikleri ve bu kurnazlığı sayesinde bu masallar hikâyeye yaklaşmış ve toplumdaki çatışma unsurlarını ön plana çıkarmaya başlamıştır. Keloğlan da alışılmışın aksine *“akılcı, kendini töreye bağlı saymayan, diğer masallardaki bâtıl inançlara bağlı tiplere karşı bir yeni tip”*¹¹⁷ tir.

Bu masallarda Keloğlan ne kadar kötü bir imaj çizerse çizsin masalı okuyan kişiye yine de sevimli gelir. Bunu sağlayan da Keloğlan’ın zekasını kullanarak elde ettiği başarılarıdır. O, rakibi olan başka bir kötü tipi kıran kırana bir meydan savaşıyla değil, kurnazca tuzaklarla yener. Dolayısıyla okuyucu hatta masaldaki diğer karakterler ona düşman olamaz. Keloğlan’ın bu sempatisi kurnazlığından ve karşılaştığı her türlü sıkıntıda ve zorlukta hiçbir zaman eksilmeyen neşesinden kaynaklanır.

Alangu’nun bu kitapta yer alan Keloğlan masalları üstüne yazdığı incelemesinde vurguladığı bir başka husus da Keloğlan’ın davranışlarında yazarın tespit ettiği “grotesk” ifadedir. Kaba, komik, gülünç, hiciv içeren bir komediyi bünyesinde ihtiva eden “grotesk” tabirini Keloğlan için ilk defa Alangu kullanır. Bu tespitlerini Batı edebiyatından dayanaklarla güçlendirir.

Alangu, bu yazıda “Düzmece Keloğlan” ve “Asıl Keloğlan” konusunda da bilgiler verir. Başka edebiyatlarda karşılaştığı Keloğlan örnekleri üzerinden bu iki tipin özellikleriyle ilgili açıklamalarda bulunur ve bir sonuca ulaşır ki Keloğlan masalları farklı farklı çeşitleri olsa da bir bütündür. Alangu, bu konuda bir öneri sunar:

“<Keloğlan Masalları Araştırmaları> diye karşılaştırmalı masal bilimi alanında yeni bir yol açılırsa, benim eskiden farkına vardığım ve örneklerini derlediğim bir gerçeğin varlığını elbette başkaları da fark edeceklerdir: Keloğlan masalları, bir komik-epika dairesi gibi

¹¹⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.206.

birbirlerine zincirlenerek yürüyen, dağınık parçaları kurulabilecek bir <bütün> özelliği göstermektedir.”¹¹⁸

Alangu, derlediği bu on dokuz masalı kendi süzgecinden geçirip kaleme alırken gayet yalın ve açık bir dil ve duru bir anlatımı benimser. Alangu, masalın sadece çocukların okuyacağı bir metin anlamına gelmediğinin bilincindedir. Alangu, daha önce Billûr Köşk Masalları’nın ön sözünde dile getirdiği gibi masalları sadece çocukların okuması için yazmamaktadır.¹¹⁹ Yer yer göze çarpan ifade tekrarları Alangu’nun masal yazıcılığını gölgeleyen değil aksine güçlendiren bir unsurdur. Bunların bir masal içinde defalarca değil gerekli yerlerde yapılması masal dilini zenginleştirici bir unsur olmuştur.

Alangu, yaptığı araştırmalar neticesinde, yayılmasını 17. yüzyıldan daha öncesine götüremediği¹²⁰ Keloğlan masallarını, bu kitapla çağdaş bir anlatıma kavuşturarak geleceğe taşımıştır.

2.5. Türkiye Folkloru Elkitabı¹²¹

“Türkiye Folkloru Elkitabı”, Tahir Alangu’nun yarım kalmış bir eseridir ve ancak ölümünden on yıl sonra yayımlanabilmiştir. Kitabın başında verilen bilgiye göre Tahir Alangu, bu kitabı çok geniş bir başvuru kitabı olarak tasarlamış ancak sadece giriş bölümünü yazabilmiştir. Kitabın tasarlanan planı şöyledir: Ön söz, Folklor Nedir?, Halk Edebiyatının Çeşitleri, Atasözleri, Bilmeceler, İtikatlar, Diyalekt-Halk Dili, Halk Adları, Etimoloji, Frazoloji, Âdetler ve Halk Kurumları, Tekerlemeler, Halk Tiyatrosu, Halk Destanı, Mitoloji ve Mit, Lejand (Efsane), Diğer Halk Hikâyesi Türleri, Geleneksel Balad, Türküler ve Baladlar, Aşk Türküleri, Dans Türküleri, İlâhiler, Karışık

¹¹⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.218.

¹¹⁹ Tahir Alangu, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961, s.9.

¹²⁰ Tahir Alangu, **Keloğlan Masalları**, İstanbul, Keloğlan Yay., 1967, s.219.

¹²¹ Tahir Alangu, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983.

Halk Türküleri, Halk Türküleri Müziği, T-Text Fit in Folksong, Halk Edebiyatı Öğretimde Nasıl Kullanılır?, Derleme-Özet, Niçin Folklor Üzerinde Çalışılmalıdır?¹²²

Alangu'nun bu tasarısına baktığımızda onun folklor ve halk edebiyatını bilimsel bir açıdan değerlendireceğini ve bütüncül bir yaklaşımla inceleyeceğini görüyoruz. Ancak Alangu'nun ömrü, bu eseri tasarladığı bu hâliyle tamamlamaya vefâ etmemiştir. Toplam 343 sayfalık kitabın sadece 134 sayfası Alangu'nun bu kitap için yazdığı notları ihtiva etmekte, kitabın büyük bölümü ise Alangu'nun daha önce çeşitli dergi ve gazetelerde folklorla ilgili yazmış olduğu incelemelerden oluşmaktadır.

Yayınevinin hazırladığı “Sunu” başlıklı ön sözden sonra, birinci bölümde Tahir Alangu'nun kızı Başak Alangu'nun yazmış olduğu babasının kısa yaşam öyküsü ile eserlerinin bibliyografyası yer alır. Başak Alangu, herhangi bir anıya veya özel anekdota yer vermeksizin babasının hayatının başlıca olaylarını, yazdığı dergi ve gazeteleri ve eserlerini özet hâlinde vermekle yetinmiştir. Daha sonra Alangu'nun Galatasaray Lisesi'nden öğrencisi olan Mahir Şaul'un Alangu'nun ölümünün hemen akabinde yazdığı “Tahir Alangu'nun Ardından” adını taşıyan bir yazısı yer alır. Bu yazıda Şaul, Alangu'nun eserlerinden, dergi ve gazetelerde yaptığı çalışmalardan ve tasarılarından bahseder.

Kitabın ikinci bölümü, bu eserin asıl varlık sebebini içerir. Bu bölüm Alangu'nun yazmayı tasarladığı kitap için hazırladığı notlardan oluşur. “Türkiye Folkloru Elkitabı Notları” başlığını taşıyan bu bölümün başında 20 Ağustos 1969 tarihi dikkati çeker. Ön sözde belirtildiğine göre Alangu, bu bölümdeki notların bir kısmını, 1969 yılında Boğaziçi Üniversitesi'ndeki

¹²² Tahir Alangu, a.g.e., s.24.

öğrenciler için çoğaltmıştır.¹²³ (Bu bilgiden anlaşıldığına göre Alangu, ders notlarını hazırlarken veya öğrencilere verirken tarih atmıştır.)

“Türkiye Folkloru Elkitabı Notları” içinde dört bölüm yer almaktadır. Birinci bölüm Halk ve Halk Bilgisi; ikinci bölüm Halk Hayatı ve Halk Kültürü; üçüncü bölüm Bilim Olarak Halk Bilgisi; dördüncü bölüm ise Folklor Hareketlerinin Türkiye’deki Geçmişi, Evrimi, Kaynakları, Çalışma Aşamaları, Elde Edilen Sonuçlar’dan oluşmaktadır. Bu ana başlıklar altında sistemli bir şekilde alt başlıklar koyan Alangu, hazırlamak istediği Türkiye Folkloru Elkitabı’na bu şekilde bir giriş yapmış olur. Bu notların başına İçindekiler bölümü koyması da bu notların kitaba bir ön adım olduğunu gösterir. Ancak burada verilen İçindekiler taslağında da Alangu’nun yazamadığı başlıklar vardır.

Alangu’nun eksiklikler gördüğü bir alanda öğrencileri için notlar yazması, bunları ilerde yazacağı bir kitaba giriş olarak hazırlasa da, onun eğitimci duyarlılığını da göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim Alangu’nun bir bilim adamı duyarlılığıyla ele aldığı halk biliminin ne olduğu, kapsamı, metodları, halk hayatı ve folklor çalışmalarının gelişimi gibi konularda mevcut kaynaklarda eksiklikler vardır ve bu konuların sistemli bir biçimde yazılması gerekmektedir. Alangu’nun amacı da bu eksikliği gidermektir.

Kitabın üçüncü bölümünde Alangu’nun folklorla ilgili araştırmaları, farklı gazete ve dergilerde yayımlanmış yazıları, gezi notları ve folklorla ilgili yaptığı konuşmalar ve kendisiyle yapılan iki tane röportaj yer alır. Bu bölüm okuyucuya Alangu’nun folklor çalışmalarından bir seçki sunar. Alangu’nun burada ele aldığı konuların başlıkları şöyledir: Türkiye Halk Bilgisinin Derleme Sistematiği, Tarihten Folklore Doğru, Ankara Edebiyat Fakültesi’ndeki Folklor Arşivi, Karagöz Tetkikleri, Kâtip Salih ve Karagöz’de İnkılâp Meselesi,

¹²³ Tahir Alangu, a.g.e., s.8.

Maykop Kurganı ve En Eski Harita, Sihar ve Mitolojide Yılan, Özenbaşı Ahmet Akay, Bizans ve Türk Kahramanlık Eposlarının Çıkışı, Anadolu Eposlarında Kadın Kahramanlar, 5. Halk Oyunları Bayramı, Balkan Ulusları ve Halkları Halk Kültürü Ortaklığı, Folklorur Halkları Yakınlaştıran, Gezi İzlenimleri, Göçmen Folkloru Sorunları. Seçilen bu yazılar, Alangu'nun folkloru evrensel bir açıdan bakabildiğini, sadece Türk folklorunu değerlendirmekle kalmayıp hem mitolojiyle hem de başka milletlerin folklorlarıyla da hemhâl olarak başlangıçtan günümüze kadar folkloru evrensel ve bütüncül bir gözle bakabildiğini gösterir.

Dördüncü ve son bölüm ise Alangu'nun masal araştırmalarını içerir. Burada yer alan yazıların da sadece bir tanesi hariç diğerleri çeşitli dergilerde yayımlanmıştır. "Grimm Kardeşler, Hakikî Sanatın Peşinde Masal ve Klâsikler, Rüya ve Masal, Gılgamış Destanı ve Asur Masalları, Dede Korkut Kitabının İkinci Yazma Nüshası Üzerine, Türk Masallarında Yunan Etkileri ve Dede Korkut Kitabı Üzerine, Masal ve Edebiyat Özel Sayısı Üzerine, Necatigil'in Şiirlerinde Masal Temleri ve Motifleri, Aziz Nesin ve Halk Masalları, Zaman Zaman İçinde, Türk Masalları, Türk Masallarının Tipleri Kataloğu, <Tutinâme>- Eski Bir Masal Kitabı, Keloğlan Masalları" başlıklı yazıların bulunduğu bu bölümde de yine Alangu'nun folklor çalışmalarının önemli bir kolunu oluşturan masal araştırmaları konusuna bilimsel yaklaşımını görmek mümkündür.

Alangu'nun folklorla ilgili çalışmalarını topluca görebildiğimiz tek kitap olan Türkiye Folkloru Elkitabı içeriğı dolayısıyla, eğer yazarın ömrü vefâ edip de onun elinden çıkmış olsaydı, tam bir el kitabı olurdu. Nitekim bu hâliyle bile folklorla ilgili pek çok konuda bilgi edinilebilmektedir. Bu kitabı incelerken Alangu'nun folklorla ilgili görüşlerine değinmek gerekir.

Alangu, her şeyden önce folkloru bir bilim dalı olarak görmekte ve bu alanda bilimsel çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Alangu'ya göre folklor

ve halk edebiyatı da farklı şeylerdir. Kendisiyle yapılan bir röportajda bunu şöyle ifade eder:

“Çok defa folkloru kullanmayla folkloru bilimsel temellere oturtmak, folklor alanında bilimsel araştırma yapmak meselesi birbirine karışıyor. Türkiye’de bu iyice karışan bir sorundur. Biz folklorla, başka milletler gibi kendimize göre bir yoldan, halk edebiyatından geldik. Âşık edebiyatından, saz şiirinden gelmenin etkileri halen devam ediyor. Mesela hiçbir Türk üniversitesinde folklor dersleri okutulmaz, fakat halk edebiyatı az çok okutulur, bununla meşgul olan kimseler de bilinir. Bizim Robert Kolej’deki folkloru bilim olarak okutma çabamızla, folkloru halk edebiyatı açısından ele alma çabaları birbirinden tamamıyla ayrı şeylerdir.”¹²⁴

Alangu’ya göre folklor “dağ gibi bir şey”dir ve her memleket ona kendine özgü bir kapıdan girer. Alangu, folkloru “halk hayatının tümünü kapsayan, doğumundan ölümüne kadar süregelen çevre”¹²⁵ olarak görür. Alangu’nun folklorla ilgili olarak üzerinde durduğu en önemli hususlardan biri folklorun “statik” değil, “dinamik” oluşudur. Bu düşüncesini de şöyle ifade eder:

“Sınıf açısından ele alınınca, <halk>, sınırları durmadan değişen, sürekli olarak değişip evrilen, iç ve dış etkilenmeler ortamında, durmadan oluşan bir karışımdır. Bundan dolayıdır ki, günümüzde artık folklor biliminin arkeolojinin aksine, <statik> değil, <dinamik> bir nitelik taşıdığı, <halk>la birlikte folklorun da evrilip, yeni unsurlarla beslenip, yeni karışımlara yöneldiği kabul edilmektedir.”¹²⁶

¹²⁴ Hüseyin Görür, “Görüş”, **Folklor**, S.19-22, Kasım-Aralık-Ocak-Şubat, 1971-1972, s.51.

¹²⁵ Hüseyin Görür, a.g.m., s.51.

¹²⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.29.

Alangu'nun sorguladığı meselelerden biri de “halk” kavramıdır. Alangu, halk kavramını hem sosyal hayat hem de halk bilgisi açısından sorgular ve sonuçta şu yargıya ulaşır:

“Uzun tartışmalar ve araştırmalardan sonra, halk bilgisi açısından, bugün artık <halk>, eskiden olduğu gibi bir sosyal grup anlamı taşımıyor. Herkesin az ya da çok bir güçle katıldığı bir <tavır ve davranış tarzı> anlamı kazanıyor.”¹²⁷

Alangu, “gelenek” kavramını da irdeler ve geleneğin eskiyi, geçmiş i ifade ettiğini ve halk bilgisinin de müzelik bir bilgi olacağını savunan görüşe karşı çıkar:

“Halbuki gelenek, sürekli olarak eskiyip yok olan folklor unsurlarına değil, aslında <gelenek inancı> ile insandaki bir soy tükenmez ruhî vasıfla ilgilidir. Halkın hayatında, sürekli ve aralıksız olarak gelenek türeten, birleştiren, yeni gelenek formları yaratan bir <cevher> vardır. Halk kültürü varlığı ancak bunun aracılığı ile halka bağlı gelenek kaynaklarına, gelenek ihtiyaçlarına kök salar, işler. Böylelikle durmadan yeni gelenekler yaratılır.”¹²⁸

Alangu'nun gelenekle ilgili bir başka tespiti de geleneğin halk hayatında oynadığı büyük roldür:

“Halkın hayatında her şeyi yapıp eden, pişirip kotaran gelenektir. Çünkü eski soyların, ataların otoritelerini temsil ederler: ilkel kavimlerde, bütün hayatlarında ölümlerin ruhu olarak en güçlü şekilde hüküm süren bu inanç, geleneklerin kaynağıdır.”¹²⁹

¹²⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.32.

¹²⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.82.

¹²⁹ Tahir Alangu, a.g.e., s.85.

Alangu, halk kültürünün yaygın tanımı olan “insanda halka bağlı olan, halktan gelen maddî ve manevî unsurların toplamı” görüşüne katılır. Ancak onun halk bilgisi ve halk kültürü araştırmalarında birtakım önerileri vardır:

“Halk kültürünün varlığı, halk kavramının belirlenmesiyle tayin edilir, anlaşılır. Lakin halk bilgisi hiçbir suretle tek yönlü olarak halk kavramı ile meşgul olmaz (daha önce tek yönlü olarak halk türkülerine yöneldiği gibi). Aslında şöyle denilmelidir: halk bilgisi yalnız halk kültürünü değil, tabiat bilimlerini ve manevî bilimleri de kapsamalı, onlarla ilişki kurmalıdır. Zira bu bilimler çeşitli ve zengin tabiat ve kültür hazinelerini kapsar. Hepsinin birleşmesiyle de ancak halk kültürü meydana gelir.”¹³⁰

Tahir Alangu, halk bilgisini bir bilim dalı olarak inceler, metotlarını özetler. Daha sonra da Türkiye’de folklor hareketlerinin tarihî gelişimi hakkında bilgi verir. Alangu’nun halk bilimi algısı üzerine Mahir Şaul’un şu ifadeleri önemlidir:

“Halkbilimi (ya da folklor), Alangu için, ne bir fantezi, ne de akademik çevrelerde kalmaya mahkûm, işe yaramaz lüks bir disiplindi. Halkbilimi onun için geleneği, geleneklerin evrimini, değişmesini ele alan sosyolojik bir bilimdi.”¹³¹

Alangu, kitabın çekirdeğini oluşturan Halk ve Halk Bilgisi bölümünü daha önce de belirttiğimiz gibi ders notu olarak hazırlamıştır. Bu notlar aynı zamanda folklor çalışmalarını kapsayıcı bir kaynak olarak tasarladığı kitabında da giriş bölümünü teşkil etmektedir. Alangu’nun öğrencilerine kaynak olarak sunduğu bu notlarda bir öğretmen hassasiyetini görmemek mümkün değildir. Alangu, burada öncelikle öğrencilerine folklor alanında teorik bir kaynak sunma endişesini taşımaktadır. Eserin notları içeren

¹³⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.97.

¹³¹ Mahir Şaul, a.g.m., s.20.

bölümünde bilgilerin teorik planda kalmasının nedeni de budur. Alangu, bu teorik alanı genişletmeyi ve örnekler vermeyi de planlamıştır ancak bunlar sadece planda kalmıştır.

Bu kitapta dikkati çeken önemli bir husus da Alangu'nun masal araştırmaları için ayrı bir bölümün oluşturulmasıdır. Alangu, masallar üzerine hem teorik olarak incelemeler yapmış hem de derlediği masalları yeniden kaleme alarak onları kendi diliyle ölümsüzleştirmiştir. Onun masallar üzerine yaptığı çalışmaların müstakil bir incelemeyi gerektirmesinin yanında bu kitapta ayrı bir bölüm açılması da masal konusunda da hatırı sayılır bir araştırmacı olduğunu gösterir. (Alangu'nun Almancaya vâkıf olması da kendisinin masal araştırmalarının önünü açmıştır.) Bu konuda Mahir Şaul, şu tespitlerde bulunur:

“Halk edebiyatı alanında en fazla yayımlanan çalışmaları masallar üzerine oldu. Tutkuyla sarıldığı bu araştırmaların ürünleri yeteri kadar dikkati çekmedi. Bu alanda da faaliyeti aslında iki yönlü olmuştur. Bir yanda, teorik planda eylemi vardır. Üniversiteden mezuniyet tezini masal incelemeleri üzerine hazırladığı gibi, aralıklı olarak daha sonra da bu alanda yayın yapmıştır. Bunların içinde özellikle <Keloğlan> incelemesi dikkate değer. Grotesk estetiği ele alan bu önemli denemesini Karagöz, meddah hikâyeleri, orta oyunu gibi birkaç dalda devam ettirecekti.”¹³²

Alangu'nun burada bahsedilen masal çalışmalarının ikinci yönü de masal yazıcılığıdır. Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki Alangu, eğer daha uzun yıllar yaşasaydı belki bugün masal konusunda en hatırı sayılır araştırma ve inceleme eserini ortaya koyacaktı. Bunu, Türkiye Folkloru Elkitabı için hazırladığı taslaktan hareketle, genel olarak folklor için de başarabileceğini

¹³²Mahir Şaul, a.g.m., s.21.

söylemek mümkündür. Bu konuda yine Mahir Şaul'un şu satırları burada önem kazanmaktadır:

“Alangu’nun bu alandaki düşüncelerinin, <dinamik folklor anlayışı> dediği görüşünün Türkiye sınırlarını aşan bilimsel bir değeri vardır. Çok geniş bir referans kitabı olarak tasarladığı Türkiye Folkloru Elkitabı’nın hazırlıkları içindeydi. Ne yazık ki bunun sadece girişi olan metot bölümünü yazabildi.”¹³³

Alangu’nun yazabildiği kadarıyla Türkiye Folkloru Elkitabı ve kitaba eklenen farklı zamanlarda yayımlanmış yazılar folklor için kapsamlı bir kaynak niteliği taşımaktadır. Alangu’nun bu yazıları sadece Türkiye folkloru hakkında değil, halk bilimi ve Balkan folkloru konusunda da önemli bilgiler içermektedir. Alangu, Bulgaristan, Makedonya, Yugoslavya ve Arnavutluk gibi Balkan ülkelerini gezmiş; Yugoslavya’nın Ohri kentinde yapılmakta olan Halk Oyunları ve Halk Dansları Festivali’nde koordinasyon komitesi ve jüri üyesi olarak bulunmuştur.¹³⁴ Alangu, Balkan folkloru konusunda bir eser verme hazırlığı içindedir. Dostu Ömer Faruk Toprak’ın verdiği bilgiye göre 13 Haziran’da yani Alangu’nun ölümünden altı gün önce aralarında geçen diyalogda bunu şöyle dile getirir:

“–Ben de Romanya’ya gitmek istiyorum. Balkanlarda bütün ülkeleri gördüm. Bir Romanya kaldı. Oranın folkloru benim için çok ilginç.

–Biliyorsun geçen yıl senin için Romanya Yazarlar Birliği Başkanı Zaharia Stancu’ya yazdım. Geleceğini bildirdim. Sen gitmedin.

¹³³ Mahir Şaul, a.g.m., s.20-21.

¹³⁴ Başak Alangu, Türkiye Folkloru Elkitabı için yazmış olduğu Tahir Alangu biyografisinde, Alangu’nun 1971’den itibaren Ohri’de üye olduğunu söyler. 1970 yılında Birlik dergisinde Alangu’yla yapılan bir röportajda, Alangu’nun üç yıldan beri bu festivale katıldığını dile getirilir. (“Folklordur Halkları Yakınlaştıran”, **Birlik**, S.1144, 20 Temmuz 1970.) Bu konuda kesin bir tarih vermek bu durumda mümkün olmamaktadır.

–Bu yıl gitmek istiyorum. Orayı da görürsem Balkan folkloruna ilişkin bir eserim var o tamamlanacak.”¹³⁵

Buradaki ifadelerden anlaşıldığına göre Alangu, bu eseri tamamlamak için Romanya gezisini beklemektedir. Orayı da gördükten sonra eserini yayımlayacaktır. (Ancak onun ölümünden sonra da böyle bir eser yayımlanmamıştır.) İsmail Görkem’in de aşağıdaki satırlarda ifade ettiği gibi Alangu’nun folklorla ilgili eserlerine duyarsız kalınmıştır:

“Alangu’nun folklor çalışmaları, gerek sağlığında ve gerekse öldükten sonra üzülererek belirtmeliyiz ki- anlaşılmamıştır. Onun folklor olgusuna bakışı, Balkan folkloru hakkındaki görüşleri ve gerekse diğer folklor çalışmaları, pek ilgi çekmemiş ve değerlendirilmemiş; onun folklor çalışmalarının kaderi, ölümünün üzerinden henüz otuz yılı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, maalesef görmezden gelinmek ve unutturulmak olmuştur. Tahir Alangu’nun folklor hakkındaki teorik düşüncelerine ve uygulamalı çalışmalarına, günümüz Türk halkbilimcilerinin yeniden eğilmeleri gerektiği inancındayız.”¹³⁶

Burada Görkem’in haklı bir sitemi ve kaygısı vardır. Zira Alangu gibi ömrünü halk bilimi araştırmalarına vermiş bir bilim adamının eserleri layıkıyla tanınmamış ve tanıtılmamıştır. Kurtuluş Kayalı, Alangu’nun yeterince tanınmamasıyla ilgili olarak iki neden üzerinde durur:

“Tahir Alangu bir anlamda folklorcudur, halkbilimcidir. Pertev Naili Boratav üzerine fazla sayıda metin yazılmasına, görelî olarak fazla sayıda metin yazılmasına karşın, Tahir Alangu hakkında

¹³⁵ Ömer Faruk Toprak, **Ömer Faruk Toprak’ın Kaleminden Portreler** (Haz. Füzûzan Toprak), Ankara, KB Yay., Ankara, 1999, s.256.

¹³⁶ İsmail Görkem, “Tahir Alangu’nun Balkan Folkloru Çalışmaları”, **Türkbilg**, S.11, 2006, s.52.

neredeyse hiçbir şey yazılmamıştır. Tahir Alangu'nun folklor üzerine metinleri hiç ilgi çekmemiştir. Bunun iki nedeni üzerinde durmak anlamlı olabilir. Nedenlerin başında Tahir Alangu'nun kültür eksenli bakması, tarih okuması ve Almanca metinlere aşina olması gelmektedir. Başka alanlardaki ve bu arada edebiyat alanındaki değerlendirmeleri de bu özelliklerden şekillenen genel bakış perspektifinden kaynaklanır. Daha doğru ifadelendirilişi itibariyle Tahir Alangu belirgin bir şekilde kültür bilimcidir.”¹³⁷

Alangu, daha çok derlemeye önem verse, folklor üzerinde teorik anlamda çalışmasa ve siyasî bir eğilime hizmet etseydi mutlaka daha çok tanınırdı. Ancak Alangu'nun farkı da buradadır.

2.6. Kediler Padişahı¹³⁸

Kediler Padişahı, Tahir Alangu'nun ölümünden otuz altı yıl sonra edebiyat dünyasına tanıtılan ve Alangu'nun derlediği yedi masaldan oluşan bir masal kitabıdır. Kitap, 2009 yılında Sabri Koz editörlüğünde ve yine Alangu'nun diğer masal kitaplarında olduğu gibi Mustafa Delioğlu'nun resimleriyle yayımlanmıştır. Ne bu masal kitabının sonunda yer alan “Masallar Üzerine” başlıklı yazıda ne de Alangu'nun başka makalelerinde bu derlemenin nereden ve nasıl yapıldığına dair bir bilgi yer alır. Alangu, böyle bir kitabın varlığından da bahsetmez. Mahir Şaul'un, Alangu'nun ölümünün akabinde yazdığı bir yazıda masal yazıcılığına vurgu yaptıktan sonra dile getirdiği şu ifadelerden bu kitabı işaret ettiğini anlamak mümkündür:

“Bu alanda önümüzdeki dönemde yayımlanacak bir kitabı daha vardır.”¹³⁹

¹³⁷ Kurtuluş Kayalı, “Farklı Bir Sesle Konuşan Bir Eleştirmen: Tahir Alangu”, **Hece Dergisi Eleştiri Özel Sayısı**, C.7, S.77-78-79, Mayıs-Haziran-Temmuz 2003, s.630.

¹³⁸ Tahir Alangu, **Kediler Padişahı**, İstanbul, YKY, 2009.

Kediler Padişahı'nda yer alan yedi masal şunlardır: Bürümcekli Kadınla Sülün Bey, Mintil Ağa, Çifte Kamburlar, Süpürgeci Baba, Kediler Padişahı, Büyülü Fasulyeler, Üç Turunçlar.

Süpürgeci Baba masalı dışında bu masalların hepsinde olağanüstü olaylar cereyan eder. Süpürgeci Baba'da sadece tebdil gezen nüktedan bir padişahın süpürgeciyi sınaması ve bu sınamalar sonucu süpürgecinin padişahın hem gönlünü hem de himayesini kazanması anlatılır. Diğer masalarda ise genellikle olağanüstü olaylar, cinler, devler ve büyücüler karşımıza çıkar. Ayrıca bu masalarda hayvandan insana veya insandan hayvana dönüşme motifi de işlenmiştir. Alangu'nun bu masaları bir araya getirme sebebi de bu olmalıdır. Kahramanlar daha çok hayvandır. Masal kitabına ismini veren Kediler Padişahı masasında da kedilerin sarayından medet uman iki genç kızın kedilere yaklaşımlarına göre saraydan iyi ve kötü karşılık görmeleri başka bir deyişle kedilerin padişahının iyiliğe iyilikle, kötülüğe de kötülükle karşılık vermesi işlenir. Masal kitabına hayvan kahramanın bu kadar ön planda olduğu bir masalın isminin verilmesi ve bu kedilerin kişileştirilmelerine rağmen sonra bir insana veya deve dönüşmemeleri, sonuna kadar hayvan kalmaları da masal kitabında hayvan motiflerinin işlendiğinin göstergesi olmalıdır.

Bu masallar içinde yer alan Büyülü Fasulyeler masasındaki annesiyle yaşayan fakir ve kurnaz delikanlı, Keloğlan tipini anımsatmaktadır. Gerçi Keloğlan masalarında Keloğlan'ın hayatla mücadelesi daha gerçekçi yollardan olmaktadır. Burada ise gökyüzüne doğru uzanan büyülü fasulyeler ve bu fasulyelere tırmanarak çıktığı devin sarayı delikanlının hayatını değiştirir. Bu masalın anımsattığı bir başka masal ise Grimm Kardeşlerin Jack ve Fasulye Sırığı'dır. Burada da yine aynı motifi gömek mümkündür.

¹³⁹ Mahir Şaul, "Tahir Alangu'nun Ardından", **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.21.

Bu masalarda dikkati çeken önemli bir husus da dinî terminolojinin sık sık kullanılmasıdır. Her ne kadar da olağanüstü olaylar ve kişiler anlatılsa da aslında bir bakıma şirk olarak da yorumlanabilecek bu olaylar ve davranışlara rağmen Tanrı, Hızır, erte namazı, hatim indirmek, hayır dua almak gibi dinle özel olarak da İslam diniyle ilgili ifadeler masalarda yer almaktadır. Bunların yanında günümüzde artık kullanılmayan birtakım kelimeleri de bu masalarda görmek mümkündür. Bunların anlamları kitabın sonundaki sözlükte verilmiştir.

Kitabın sonuna eklenen “Masallar Üzerine” başlıklı yazıda Alangu, daha çok masal anlatma geleneğinden bahsetmektedir. Alangu, sadece Türk kültüründe yer alan masal anlatıcılarından ve masal anlatma geleneğinden değil Avrupa, Mısır, Alaska, Yeni Gine, Rusya gibi geniş bir coğrafyada masal anlatma geleneği ve masalcılardan bahseder. Alangu’nun bu tavrı, folklor ve masallara evrensel açıdan bakabilmesi ve karşılaştırmalı masal bilimi üzerine çalışması ile ilgilidir. Alangu, masal anlatıcılığı konusundaki araştırmalarını teori aşamasında bırakmamış, kitaptaki masalarda da gördüğümüz kadarıyla bunu pratikte de uygulamaya çalışır. Alangu, kuru kuruya olayları anlatmakla kalmamış, masalı okuyucu için yazıyormuş gibi değil de karşısında bir dinleyici grubuna bu masalları anlatıyormuş gibi kaleme almıştır. Bu da yazarın masalların dünyasına vâkîf olduğunu gösterir.

Alangu, bu yazıda sadece masal anlatıcılığından değil, masal araştırmaları konusunda dünyadaki gelişmelerden de bahseder. Alangu, burada W. Eberhard ve Pertev Naili Boratav’ın hazırladığı ve Almanca yayımlanan “Türk Masallarının Tipleri Kataloğu”nu da kısaca tanıtır.

III. BÖLÜM

YENİ TÜRK EDEBİYATI İLE İLGİLİ ESERLERİ

3.1. Sait Faik İçin¹⁴⁰

Tam adı “Sait Faik İçin Bir Biyografi ve Basında Çıkmış Yazılardan Seçmeler” olan ancak kapağında “Sait Faik İçin” başlığı kullanılan bu kitap, Tahir Alangu’nun, Yeditepe Yayınları için Sait Faik’in ölümü üzerine hazırladığı bir anma kitabıdır. Bu kitap 1956 yılının nisan ayında çıkmıştır ki Sait Faik’in 11 Mayıs 1954 olan ölüm tarihinden tam iki yıl sonradır. Sait Faik’in ölümünün yankılarını görmek, onun ölüm yıldönümünde çıkan özel sayıları değerlendirmek ve onun için yazılan yazılara bütüncül bir açıdan bakabilmek için kitabın hazırlaması için seçilen tarih son derece profesyonel bir tercihi göstermektedir.

Kitapta ön sözden önce Sait Faik’in aşağıdaki sözleri yer alır:

“Edebî eserler insanı yeni ve mesut, başka, iyi ve güzel bir dünyaya götürmeye yardım etmiyorlarsa neye yarar?”¹⁴¹

Adeta kendi sanat anlayışını özetleyen Sait Faik’in bu cümlesinin arka sayfasında da Erdal Öz’ün yaptığı Sait Faik portresi vardır.

Yeditepe Yayınları, yazıldığı dönemde bir edebiyat geleneği hâline gelmiş olan bu tür kitaplara Sait Faik için de bir tane hazırlayarak gelecek yıllarda onun eserlerinin daha iyi anlaşılması için araştırmacılara yol gösterme gayesi güder. Yeditepe Yayınları imzalı “Birkaç Söz” başlıklı ön sözde bu kitabı hazırlama amacı şöyle dile getirilir:

¹⁴⁰ Tahir Alangu, **Sait Faik İçin**, İstanbul, Yeditepe Yay., 1956.

¹⁴¹ Tahir Alangu., a.g.e., s.5.

“Avrupa’daki benzerlerine erişebildiğimizi iddia etmemekle beraber, bu kitapların, tek kişi tarafından yapılmış araştırmalar yanında birçok kimselerin düşüncelerini toplaması bakımından ayrı bir değeri ve çeşnisi olduğunu, söyleyebiliriz. Öte yandan gelecekteki araştırmacılar için bazan bir kaynak, çok defa vakit kazandırıcı bir hareket noktası işini de görebilirler.”¹⁴²

Yayınevi bu kitabı yalnız bu amaçlarla hazırlamaz. Sait Faik’in mizacında var olan herkes tarafından okunma tutkusu ve biyografisinin yazılmasını istemesi de yayınevini iteleyici bir unsur olur. Bu kitap adeta Sait Faik’e sunulan gecikmiş bir armağandır.

Eser sekiz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Tahir Alangu, “Hayatı Üzerine” başlığı altında Sait Faik’in kısaca hayat hikâyesini sunar. Daha sonra onun sanata nasıl başladığını, ilk hikâyesini nasıl yazdığını ve sanatının dönüm noktalarını anlatır ve eserlerinin bir listesini verir. İkinci bölüme geçmeden önce yazar, kitapta yer alan iki Sait Faik portresinin ikincisi olan Güngör Kabakçioğlu’nun karikatürize ettiği portreyi koyar.

İkinci bölümde Alangu, Sait Faik’i kendi kaleminden yansıtmaya yoluna gider ve onun iki yazısını verir. Bu yazıları Alangu, Sait Faik’in sadece sanat anlayışına ışık tutmaları bakımından değil, onun kişiliğine de ayna tutmaları bakımından da seçmiş olmalıdır. Bunlardan ilki 1950’de Yeditepe’de yayımlanan “Yazıcılığın Yirminci Senesinde” başlıklı yazı, ikincisi de 1949’da “Dergi” gazetesinde yayınlanan “Yaşasın Edebiyat” başlıklı yazıdır. Bu yazılarda Sait Faik, kitap yayınlamanın müşküllüğünden, edebiyatçılığın bir meslek olarak algılanmamasından ve edebiyatçıların özeleştiri yapmamasından şikâyet eder.

¹⁴² Tahir Alangu, a.g.e., s.7.

Üçüncü bölüm; “Ölümünün Uyandırdığı Yankılar” altında Tahir Alangu’nun Sait Faik’in son günlerini, hastalığını, ölümünü ve cenazesini anlattığı bir değerlendirme ile Fikret Adil’in Sait Faik’in ölümünden yirmi gün sonra yine aynı konuları daha edebî bir dille ele aldığı 1 Haziran 1954 tarihli Yeditepe’de yayımlanan yazısını ihtiva eder.

Tahir Alangu’nun Sait Faik’in cenaze törenine katılması ve gözlemlerini anlatması okuyucunun gözünde o günü canlandırmak adına etkili olmuştur.

“Cenazeye birçok şahıslar ve kurumlar yirmiden fazla çelenk göndermişti.

Namazdan sonra şiddetli bir yağmur altında tabutu cenaze arabasına kondu. Kfile otobüs ve otomobillerle yola çıktı. İlk Bomonti’ye gidildi; ölmeden önce tabutunun bir kere evinin önünden geçirilmesini vasiyet etmiş. Buradan Zincirlikuyu’daki Asrî mezarlığa gidilerek gittikçe artan yağmur ve gözyaşları içinde toprağa verildi.”¹⁴³

Tahir Alangu, Sait Faik’in hayatı, sanatı ve hikâyeciliği üzerine uzun uzun değerlendirmelerde bulunmaz. Onun Sait Faik için söyleyecekleri üçüncü bölümle birlikte bitmiştir. Bundan sonraki bölümlerde başka yazarların Sait Faik hakkındaki değerlendirmeleri yer alır.

Dördüncü Bölüm, “Ölüm Günlerinde Ardından Söylenenler” başlığını taşır. Buraya alınan değerlendirmelerin sahiplerinden bazıları şunlardır: Tunç Yalman, Oktay Akbal, Sabahattin Kudret Aksal, Reşat Nuri Güntekin, Vedat Günyol, Refik Halit Karay, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Yaşar Nabi Nayır, Oktay Rifat, Peyami Safa, Suut Kemal Yetkin vb.

¹⁴³ Tahir Alangu, a.g.e., s.32.

Beşinci Bölüm, “Ölümü Üzerine Yazılan Şiir ve Hikâyeler”i ihtiva eder. Burada Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Ağıt”, ve Behçet Necatigil’in “Anlamak” şiirleri ile Samim Kocagöz’ün “Sevginin Dekatriyası” hikâyesi yer alır.

Altıncı bölüm, “Sait Faik’le Konuşmalar” başlığını taşır. Burada Sait Faik’in 1949 yılında “Akşam” gazetesinin bir anketine verdiği cevaplardan seçmeler, “Varlık” dergisinin kendisiyle 1953’te yaptığı bir röportaj ile Orhan Kemal ve Yaşar Kemal’in Sait Faik’le yaptıkları görüşmelerini anlattıkları yazıları yer alır.

Yedinci bölümde, “Eseri Üzerine Düşünceler” yer alır. Fahri Celal, Vedat Günyol, Ömer Faruk Toprak, Fikret Ürgüp, Necip Alsan, Muhtar Körükçü gibi yazarların Sait Faik’in eserleri ile ilgili çeşitli zamanlarda yazdıkları yazılar ile bazı yazarların Edibe Dolu’nun “Türk Düşüncesi” dergisinde 1954 yılında yayınladığı bir ankete verdikleri cevaplar bulunur.

Son bölüm “Özel Yaşayışı ve Sanatçı Kişiliği Üzerine Düşünceler ve Anılar” ismini taşır. Bu bölümde de yine Samet Ağaoğlu, Oktay Akbal, Nurullah Ataç, Tarık Buğra, Necati Cumalı, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi pek çok yazarın Sait Faik’le ilgili anılarını ve düşüncelerini ihtiva eden yazıları yer alır.

Bu bölümlerin hepsini Alangu, Sait Faik’in hikâyelerinden bir alıntı ile başlatır. Birkaç cümleyle de olsa onun eserlerinden bir esinti sunar.

3.2. Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi¹⁴⁴

Tahir Alangu’nun hazırlamış olduğu “Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi” Varlık Yayınları’nın Türk Klâsikleri dizisinin ellinci kitabı olarak

¹⁴⁴ Tahir Alangu, *Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul, Varlık Yay., 1958.

1958 yılı Mart ayında basılmıştır. Antoloji, 79 sayfadan oluşmaktadır ve küçük boy bir kitapçıktır.

Antolojinin başında Alangu'nun "Servet-i Fünûn Edebiyatı" başlıklı inceleme yazısı yer alır. Alangu, Servet-i Fünûn Edebiyatını yedi başlık altında inceler. Bunlardan birincisi antolojiye giriş niteliğindedir ve "Giriş: Antolojiye Alınan Yazarlar" adını taşır. Alangu burada yazar ve şair seçiminden bahseder. Antolojiye aldığı yazar ve şairler şunlardır: Hüseyin Sîret (Özsever), Hüseyin Suat (Yalçın), Faik Âli (Ozansoy), Ali Ekrem (Bolayır), H. Nâzım (A. Reşit Rey), Celâl Sâhir (Erozan), Süleyman Nesip (Süleyman Paşazâde Sami Bey), Ahmet Şuayp, Safvetî Ziya. Alangu'nun burada açıkladığı üzere Tevfik Fikret, Halid Ziya, Cenap Şehabettin, Mehmet Rauf, Süleyman Nazif ve Hüseyin Cahit gibi Servet-i Fünûn'un asıl ön planda olan yazar ve şairlerinin bu esere alınmamasının sebebi bu yazar ve şairler için müstakil birer monografinin yayımlanmış olmasıdır. Ahmet Hikmet'e yer verilmemesini ise Alangu, onun için de müstakil bir kitap çıkarılmasının düşünülmesi olarak açıklamaktadır.

İkinci başlık, "Devrin Tarihi ve Sosyal Görünüşü"dür. Alangu, burada Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın doğduğu günlerde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasî durumu izah eder ve dönemin edebiyata sirayet eden huzursuzluğunu anlatır. Ayrıca burada dönemin edebî tavırlarına da genel olarak değinen Alangu, "Servet-i Fünûn" dergisi etrafında birleşen yenilik taraftarları ile onların karşılıklarına çıkan Naci taraftarları olarak bilinen ve geleneği savunan grubun çatışmalarından bahseder.

Alangu, "Topluluğun Kuruluşu" başlığı altında Recaizâde Mahmut Ekrem'in derslerinin ve kitaplarının etkisiyle oluşan edebî fikrin alt yapısını ve Ekrem Bey'in yönlendirmesiyle kurulan edebî topluluğun oluşum sürecini anlatır. "Tevfik Fikret'ten Önce ve Sonra Servet-i Fünûn Dergisi" başlığı altında yazar, Servet-i Fünûn'un bir fen ve aktüalite dergisi iken edebiyat dergisi olma yolunda geçirdiği değişimi izah eder.

“Topluluğun Adı: Edebiyât-ı Cedîde-Servet-i Fünûn” başlıklı bölümde yazar, bu iki isimlendirmenin kaynağına dair açıklamalarda bulunuyor. Aslında ilk olarak Tanzimatçıların kullandığı “Edebiyât-ı Cedîde” tabirini kendilerine yakıştıran bu topluluk, “Servet-i Fünûn” dergisi bünyesinde birleşmelerinden dolayı bu isimden kurtulamamışlardır. Alangu’nun kendi isimlendirme tercihini de izah eden yorumu ise ilginçtir:

“Edebiyât-ı cedîde topluluğunun kuruluşu, yaşayışı ‘Servet-i fünûn’ dergisine o kadar karışmıştır ki çok defa haklı olarak bu edebî hareket, dergisinin adı ile adlandırılmıştır. Biz de bu adı burada tercih ettik. Çünkü ‘Edebiyât-ı cedîde’ hâlâ sürüp gidiyor, geri de dönüleceği yok. Bütün sanatçı nesiller hep ‘Yeni edebiyat’ın peşindeler. Tevfik Fikret ve arkadaşları bu adı ancak kendilerine lââyık görmüş olabilirler, daha sonraki gelişmelerin bu ada daha lââyık olabileceğini düşünememişler. Bu devri yenilik edebiyatımızın ‘Servet-i fünûn edebiyatı’ devri olarak adlandırıyoruz. Bu her çeşit anlam karışıklığını ortadan kaldırır.”¹⁴⁵

Alangu, “Servet-i Fünûn Topluluğunun Sanat Anlayışı” ismini verdiği bölümde, Servet-i Fünûn Edebiyatının karakteristik özelliklerinden bahseder. Alangu’nun burada sadece Servet-i Fünûn’a bağlı yorumlar yapmadığı, edebiyatımıza bütüncül bir gözle baktığı ve değerlendirmelerini de buna göre şekillendirdiği görülmektedir. Örneğin Tevfik Fikret’le ilgili yorumunun içinde bir anda Mehmet Âkif’in hakkını teslim ettiğini görürüz:

“Tevfik Fikret bütün Türk edebiyatında Türkçeyi aruz veznine yaklaştıran ilk büyük şair oldu; Türkçe kelimelerdeki zevksiz imâleler

¹⁴⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.10.

yok denecek kadar azaldı. Ama aruz vezninin Türkçeye tam intibakı için Mehmet Âkif'i beklemek lâzımdı.”¹⁴⁶

Alangu, başka bir yerde de Orhan Veli'ye atıfta bulunur:

“Bu alanda dikkati çeken bir tarafları da onların şiir konularında şairâne olanla olmayanı kesin bir şekilde ayırmış olmalarıydı. Nezih, zarif, latif, hissî olmayan konuların şiirinin yazılamayacağına, bu konularda, şiir unsuru olamayacağına iyice inanmışlardı. Bu bakımdan yeni şiirin konusunun alabildiğine genişlemesi için Orhan Veli'ye kadar beklemek lâzım geldi.”¹⁴⁷

Alangu'nun Servet-i Fünûn edebiyatının özellikleri ile ilgili tespitleri bunlarla sınırlı değildir. Bu edebiyat, bugün de hâlâ az çok bu tespitler etrafında incelenir.

Alangu'nun konuyla ilgili son başlığı, “Edebiyât-ı Cedîde Kütüphanesi”dir. Burada yazar, topluluk üyelerinin bu ismi verdiği kütüphanenin bir yayın listesi olduğundan söz eder. Yazar, bu seri içinde yayımlanan kitapların isimlerini tek tek vermez, sadece bunların yayın serüveninden bahseder.

Alangu'nun bu incelemesinde genel olarak Servet-i Fünûn edebiyatıyla ilgili derli toplu değerlendirmeler görülmektedir. Yazar bazen bu edebî toplulukla ilgili çarpıcı yorumlar yapar. İşte yazarın bazı yorumları:

“Karşılarına çıkan Naci taraflıları diye adlandırılan bir grup da Servet-i Fünûncuların Batı'dan getirdikleri her şeyi reddediyorlar; dilde, edebî şekillerde, hayat anlayışında onları gavurlaşmakla suçlandırıyorlardı. Bunlar Avrupalılaşma hareketinde Tanzimat'ın

¹⁴⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.11.

¹⁴⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.12.

gidişini beğeniyorlar, daha fazla tek adım atılmamasını istiyorlardı. Bu iki grubun da dünyanın siyasî gidişi karşısında çöküntüye nasıl mani olunacağı üzerindeki düşüncelerini öğrenmek bugün artık imkânsızdır.”¹⁴⁸

“Velhasıl fikir planında Servet-i Fünûn devri, Cumhuriyet devrinde tahakkuk eden radikal devrimlerin mayalandığı bir devirdir.”¹⁴⁹

“Genel olarak bu edebiyat topluluğunun realiteden uzak, memleket meselelerine bigâne, dünya meselelerini hissî bir açıdan gören sanatçılardan mürekkep olduğu ileri sürülür. Ancak hikâyeleri, romanları, müşahede mahsulü seyahat yazıları (1897-1313) Türk-Yunan savaşı dolayısıyla çıkardığı özel sayı gözden geçirilirse bu hükümlerde fazla ileri gidildiği anlaşılır.”¹⁵⁰

Özellikle bu son cümleler, edebiyat tarihinde neredeyse ezber bozacak niteliktedir. Bu da Alangu’nun daha ilk eserlerinden başlayarak eleştiri anlayışında sağlam adımlarla ilerlediğini göstermektedir.

Alangu, Servet-i Fünûn edebiyatıyla ilgili önemli bilgileri verdikten sonra Ali Ekrem Bolayır’dan başlayarak yukarıda isimlerini verdiğimiz yazar ve şairlerin biyografilerini inceler. Alangu’nun şahsiyetleri incelemesi, “Hayatı” ve “Edebî Hayatı” başlıkları altında yer alır. Daha sonra incelenen yazarın veya şairin eserlerinden örnekler verilir. Eserlerde bilinmeyen kelimeler geçiyorsa yazar, bunların anlamlarını metnin altında verir. Her ne kadar antoloji olarak hazırlanmış olsa da Alangu’nun eleştirmenliğinin sonucu olarak burada da yazarların edebî kişilikleri ile ilgili incelemeler dikkati çekmektedir.

¹⁴⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.5.

¹⁴⁹ Tahir Alangu, a.g.e., s.5.

¹⁵⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.9.

Alangu, Servet-i Fünûncuları şairler ve nesir yazarları olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Yazar, önce Hüseyin Sîret Özsever, Hüseyin Suat Yalçın, Faik Âli Ozansoy, Ali Ekrem Bolayır, H. Nâzım A. Reşit Rey, Celâl Sâhir Erozan, Süleyman Nesip'ten oluşan şair kadrosunun biyografilerini ve eserlerinden örnekleri verdikten sonra Ahmet Şuayp ve Safveti Ziya'dan oluşan nesir yazarlarını ele almıştır. Bu ayırım kitabın içeriğinde sadece sıralamada kendini belli ederken “İçindekiler” bölümünde tam olarak açıklığa kavuşur ve okuyucu sıralamanın neye göre yapıldığını anlar.

Popüler kaygılarla hazırlanmış kitapçığın edebiyatımız açısından değeri, Servet-i Fünûn edebî topluluğu ile ilgili derli toplu bilgiler vermesi ve bu edebî topluluğun ön planda olmayan, haklarında müstakil kitaplar yazılmayan mensuplarının da tanıtılmasında aranmalıdır. Alangu'nun da bir eleştirmen gözüyle yaptığı değerlendirmeler ihmal edilmemelidir.

3.3. Ataç'a Saygı¹⁵¹

“Ataç'a Saygı”, Türk edebiyatının en önemli eleştirmenlerinden biri olan Nurullah Ataç'ın ölümünden iki yıl sonra 1959'da yayımlanmış 120 sayfalık bir anma kitabıdır. Varlık Yayınları bu kitabı,

“Tahir Alangu'nun hazırladığı bu kitap, ölümünün 2nci yıldönümünde Ataç Armağanı seçiciler kurulu üyeleri Macit Gökberk, Sabahattin Eyüboğlu, Suut Kemal Yetkin, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Oktay Rifat, Sabahattin Kudret Aksal, Necati Cumalı tarafından, büyük ustanın anısına saygıyla sunulmuştur.”¹⁵²

¹⁵¹ Tahir Alangu, **Ataç'a Saygı**, İstanbul, Varlık Yay., 1959.

¹⁵² Tahir Alangu, a.g.e., s.2.

diyerek okuyucuya takdim eder. Kitabın adı da Ataç'a duyulan saygının göstergesidir.

Alangu, 120 sayfalık bu kitabı daha önce Sait Faik için yaptığı gibi basında çıkan yazıları derleyerek oluşturacağı bir anma kitabı olarak tasarlar. "Bu Kitabın Hikâyesi" başlığı altında yazdığı ön sözde yaptığı çalışmayı anlatır. Alangu bu eseri yukarıda da belirtildiği gibi Ataç Armağanı Seçiciler Kurulu'nun teklifleri üzerine hazırlamıştır.

Ataç'ın ölümünün büyük yankı uyandırması, ardından fazlaca yazı yazılması yazarın işini zorlaştırmıştır. Alangu, kitabın hacim sıkıntısından dolayı yazıların tamamını alamayacağı için bazılarını eleme durumunda kalmıştır. Özellikle birbirini tekrar eden ve yazarların Ataç'ı anlatıyormuş gibi konuya girip de aslında kendilerinden bahsettikleri yazıları Alangu kitaba almamıştır.

Bu eser her ne kadar da derleme bir kitap olsa da Alangu, Ataç'ın değerini ortaya koymaya çalışmış, okuyucular için yol gösterici yazıları seçmiştir. Bunu kendisi de ön sözde şöyle ifade eder:

*" Bu kitabın Ataç'ı okuma ve anlamada yardımcı olmasını diledi. Benim seçme ve düzenlemedeki küçük emeğim, bu işe katılanların değerli yazıları ile, Ataç'ın düşünce ve yargılarını aydınlatsın diye birleşti. Bu kitapta her şey, okuyanları Ataç'a, onun yazılarına götürsün, heveslendirsın diye düzenlendi."*¹⁵³

Alangu, kitaba ilk olarak Ataç'ın 12 Mayıs 1957 tarihli "Ulus" gazetesinde çıkan son yazısının "Son 11 Mayıs Cumartesi" diye başlayan son satırlarını alır. Daha sonra "Bu Kitabın Hikâyesi" diye başlık attığı ön söz niteliğindeki kendi yazısını koyar ve ardından da "Son Günce'si" diyerek

¹⁵³ Tahir Alangu, a.g.e., s.6.

Ataç'ın bahsettiğimiz yazısının tamamını verir. Ataç'ın *"Bunca yıl yaşadım, yeter bana."* diyerek sonlandırdığı ve adetâ bu âleme veda niteliğinde olan bu satırları ile kitaba başlamak da mânidârdır. Alangu'nun önce son satırları verip de yazının tamamını daha sonra vermesi bilinçli bir tercihtir. Üstelik önce verilen bu son satırlar yazının tamamının aksine Nurullah Ataç'ın kendi el yazısıyla yazmış olduğu hâliyle alınmıştır.

Kitapta, bu yazıdan sonra Alangu'nun kendisinin kaleme aldığı *"Yaşaması ve Ölmesi"* başlıklı Ataç'ın hayatını anlatan kısa yazı yer alır. Alangu, Ataç'ın çeviri dışındaki eserlerinin listesini verdikten sonra *"Yazarlık Hayatının Başlıca Olayları"* başlığı altında, kısaca Ataç'ın yazma serüvenini anlatır ve eserlerinin en belirgin özelliklerini dile getirir. Alangu'nun burada Ataç hakkında söylediği bazı cümleler edebiyatımızda Ataç'ı anlamak açısından dikkati çekicidir. Alangu, *"edebiyat kurdu"* olarak nitelendirdiği Ataç için şunları söyler:

*"Ataç'ın yazıları ayrı bir değer taşımakla beraber bir başka değerli yönü de 'tam bir edebiyat adamı' olmasında idi. Bundan dolayı, yazıları yanında, onun yeni edebiyata yol açan aksiyon adamı olmak yönünü de gözden uzak tutmamalıdır. 1936'dan sonra gelişen yeni edebiyatın önünde engelleri kaldırmakta, bu yolda yürüyecek genç değerleri desteklemekte onun her şeyden çok 'edebiyatı seven' yönünü görüyoruz. Yeni edebiyatın tutunmasında, toplum tarafından sevilmesinde büyük yardımları oldu Eski kuşaktan olup da yeni edebiyatı destekliyen bir o vardı."*¹⁵⁴

Kitapta daha sonra Alangu'nun *"Kendi Kalemile"* adını verdiği bölümde Ataç'ın *"Ben"* başlıklı kendisinden, eleştirmenliğinden ve edebiyat dünyasındaki öneminden bahsettiği yazısı yer alır. Alangu, okuyucunun

¹⁵⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.14-15.

Ataç'ı başka yazarlardan dinlemeden önce Ataç'ın kendisinden dinlemesini istemiştir.

Alangu, "Ardından Yazılanlar" bölümünde Ataç'ın ölümünün hemen akabinde yazılan yazılardan bir derleme sunar. Burada Cevat Fehmi Başkurt, Bülent Ecevit, Yaşar Nabi, Oktay Akbal, İhsan Ada, Cemil Sait Barlas ve M. Sunullah Arısoy'un birer yazıları; Şevket Rado'nun ise iki tane yazısı yer alır.

"Ölümü Ardından Birkaç Satırla" bölümünde önce Ataç'ın "Ararken" isimli eserinden alınan ölümle ilgili düşüncelerini dile getirdiği bir paragraf ve "Akis'te çıkan ölüm haberinin bir bölümü yer alır. Daha sonra Nurettin Artam, Orhan Asena, Burhan Felek, Orhan Hançerlioğlu, Tarık Dursun K., Hamdi Varoğlu, Hasan Âli Yücel, Nihat Subaşı, Suat Taşer, İlhan K. Mimaroğlu'nun Ataç'ın ölümü üzerine ilk izlenimlerini paylaştıkları kısa kısa parçalar yer alır. Bu yazılarda ortak nokta Ataç'ın ölümünün herhangi bir ölüm olmadığı, Türk edebiyatı ve dili için bir kayıp olduğudur.

"Arada İki Şiir" bölümünde Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Ataç'ın ölümünün ikinci yıldönümüne iki gün kala Varlık dergisinde yayımlanan "Ataç'a Ağıt" şiiri ile Cahit Külebi'nin "Nurullah Ataç'a" isimli şiiri bulunur. Alangu'nun bu şiirleri de gelişigüzel seçmediği şiirlerin içeriğinden anlaşılmaktadır. Her ne kadar şiir diliyle de olsa bunlarda da Ataç'ın mizâcına, eleştiri anlayışına ve öztürkçe hassasiyetine değinmeler yer alır.

"Ataç Üzerine Düşünceler, Anılar" bölümüne Alangu, ilk olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Neslimizden hiç kimse eski şiiri onun kadar tanıyıp sevmeydi." dediği Ataç'ın özellikle dil ve edebiyat üzerine düşüncelerini ele alan bu kitabın hacmine göre uzun diyebileceğimiz Ataç'ın ölümünü müteakip yazdığı bir yazısını alır. Daha sonra Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun samimi bir dille Ataç'ı anlattığı "Sevgili Ataç Usta" isimli yazısı, Vedat Nedim Tör'ün Ataç'la ilgili anılarına yer verdiği "Nurullah Ataç'ın Arkasından" başlıklı yazısı, Hilmi Ziya Ülken'in anılar eşliğinde Ataç'ın fikirlerine değindiği yazısı, Burhan

Belge'nin anılarını anlattığı yazısı, Azra Erhat'ın "Ataç'ın Öfkesi" adında onun karakteristik bir yönünü vurgulayan yazısı kitapta yer alır. Bunların yanında yine hepsi aynı yılda, 1957'de çıkmış Kemal Bilbaşar, Mahmut Makal, Nedret Gürcan, Muhtar Körükçü, Ahmet Halil'in birer yazıları da bu bölümde yer alır.

Alangu, Ataç'ın son günlerine dair izlenimler sunmak için onunla son söyleşiyi yapan Sabahattin Teoman'ın ve onunla hastayken görüşen Fikret Otyam'ın izlenimlerini ve anılarını anlattığı yazıları ile Vural Sözer'in yaptığı röportajı da kitabına koymuştur.

Kitapta son olarak "Eserleri, Kişiliği, Özellikleri" diye bir başlık açan Alangu, belki de Ataç'ın edebiyatımız içindeki yerini sorgulaması bakımından kitabın belkemiği diyebileceğimiz bu bölümde, 1957 yılında yayımlanmış yazılardan bir derleme sunmuştur. Buradaki yazarlar ise Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rifat, Sabahattin Kudret Aksal, Nurettin Şazi Kösemihal, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Necati Cumalı, Bülent Ecevit, Tahsin Yücel, Fikret Âdil, Adnan Berk, Cevat Dursunoğlu, Haldun Taner'dir.

3.4. Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman¹⁵⁵

Tahir Alangu, "Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman" adını verdiği ve antoloji olarak nitelendirdiği bu eserini 1952 yılında hazırlamaya başlamıştır. Alangu, bunu "Bu Kitabın Hikâyesi" başlıklı sonunda tarih atmadığı "İstanbul-Samatya" notlu ön sözde dile getirir. Alangu, kapsamı daha geniş bir eser tasarlamış ancak bundan aşağıda sıraladığı sebeplerden dolayı vazgeçmiştir:

"Aslında batılı hikâyeciliğimizin başlangıç yıllarından (1870) Ömer Seyfettin'e kadar ulaşan bir devreyi kucaklayan bir araştırma ile

¹⁵⁵ Tahir Alangu, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman**, C.1, İstanbul, İstanbul Mat., İstanbul, 1959; C.2-3, İstanbul, İstanbul Mat., 1965.

işe başlamıştım. Seksen yılı aşacak, çok yüklü, basılması da, okunması da çetin bir eseri, tarihî gelişmesine uygun düşecek müstakil antolojiler halinde ele almanın sonradan daha uygun olacağını anladım. Böylece ayrı ayrı ciltlerde bir hikâye antolojisi serisinin en önemli, en ilgi çekici bölümlerini öne alarak yayınlamayı uygun buldum.”¹⁵⁶

Alangu, eserin ikinci cildinin ön sözünde yine aynı konudan bahseder. Alangu, tasarladığı antoloji dizisinde 1919-1950 tarihleri arasında hikâye ve romanın gelişimini ele aldığı bu antolojiden başka iki farklı antoloji daha hazırlamayı planlamaktadır:

“Bu antoloji serisinin giriş cildi anlamını taşıyan <Tanzimattan Sonra Batılı Roman ve Hikâyeye Yöneliş> bölümünü ve 1950’den sonraki devreleri anlatacak olan ek ciltleri de kısa aralıklarla yayınlamaya çalışacağız.”¹⁵⁷

Alangu, bu antoloji serisini hazırlamaya ikinci basamaktan başlamıştır. Zaten diğerlerini de hazırlayamamıştır. Eğer Alangu, bahsettiği şekilde birbirinin devamı olacak üç seri antolojiyi hazırlayıp da yayımlayabilseydi Türk edebiyatı benzersiz bir hikâye ve roman antolojisi ve incelemesi kazanmış olurdu.

Bu antoloji şekil olarak üç ciltten ibaret olsa da aslında ikinci cildin bittiği sayfadan üçüncü cildin başlaması ve üçüncü cildin bir ön sözünün olmaması nedeniyle iki ciltten oluşur. Bu iki cildi birbirine bağlayan daha önemli bir bağ da içeriğe dairdir ki birinci cilt “Yeni Hikâyeciliğimizin Yol Açıcıları” başlığı ile yayımlanırken, ikinci ve üçüncü cilt “Yeni Hikâyeciliğimizin Öncüleri” başlığı altında yayımlanmıştır. Dolayısıyla bu iki cilt, hem şeklen hem de içerik bakımından birbirine bağlıdır.

¹⁵⁶ Tahir Alangu, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman**, C.1, s.3.

¹⁵⁷ Tahir Alangu, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman**, C.2, s.VI.

Antolojinin birinci cildinde Alangu'nun yaptığı adlandırmaya göre “Yeni Hikâyeciliğimizin Yol Açıcıları” yer alır. Alangu'nun antolojiye aldığı bu yol açıcılar; F. Celâlettin, Selâhattin Enis, Sadri Ertem, O. Cemal Kaygılı, M. Şevket Esendal, Sabahattin Âli, Kenan Hulûsi, Nahit Sırrı Örik, Bekir Sıtkı Kunt ve Reşat Enis Aygen'dir. Bu sıralamayı yaparken Alangu, 1919-1930 arasında yazarların ilk hikâyelerinin yayımlanma tarihini ölçüt alarak almıştır. Yazar antolojisini 1919 yılından başlatmaktadır ancak ele aldığı ilk hikâyeci olan F. Celâlettin'in ilk hikâyesi “Kadın Cehennemi” 1917 yılında yayımlandığını göz önünde bulundurursak bu tarihi 1917'ye çekmek mümkün olmaktadır.

İkinci ve üçüncü ciltte ise “Yeni Hikâyeciliğimizin Öncüleri” yer almaktadır. İkinci cilde Alangu, 1930-1950 tarihleri ile başlar ancak muhtemelen ikinci cildin hacminin de birinci cilde yakın olmasını temin amacıyla 1940-1950 arasını üçüncü cilde taşır. Yukarıda da izah ettiğimiz gibi üçüncü cilt ikinci cildin devamı niteliğindedir. Yazar, ikinci cilde 1930-1940 arasında ilk hikâyeleri yayımlanan yazarlardan Umran Nazif Yiğiter, Samed Ağaoğlu, Sait Faik, İlhan Tarus, Mehmet Seyda, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Orhan Kemal ve Sabahattin Kudert'i almıştır. Üçüncü ciltte ise 1940-1950 arasında ilk hikâyeleri yayımlanmış olan yazarlardan Kemal Tahir, Ahmet Hamdi Tanpınar, Oktay Akbal, Aziz Nesin, Faik Baysal, Haldun Taner, Orhan Hançerlioğlu, Tarık Buğra, Necati Cumalı yer almaktadır.

Alangu'nun uzun yıllarını alan bu antoloji, sadece bir seçkiden ibaret değildir. Alangu, ele aldığı yazarların hayatları hakkında bilgi vermiş; eserleri üzerine titiz bir inceleme sunmuştur. Tahir Alangu, ele aldığı her yazar için incelemesinin ilk sayfasında yazarın doğum tarihi ve doğum yeri ile ilk hikâyesini ne zaman, nerede yayımladığı bilgisine yer verir. Alangu'nun kronolojide esas aldığı nokta da ilk hikâyenin yayımlanma tarihidir. Yine aynı sayfada söz konusu hikâyecinin herhangi bir hikâyesinden bir paragraf ve

yazarın kara kalem bir portresi yer alır. Bu ilk sayfalar, adeta yazarların künyesidir.

Alangu, önce “Hayat” başlığı altında ele aldığı yazarın hayatıyla ilgili kısaca bilgi verdikten sonra “Edebî Hayatı” başlığı altında yazarların yazarlık serüvenlerinden bahseder. “Eserleri” başlığı altında yazarların eserleri hakkında kısaca bilgi verir. Alangu’nun antolojisini farklı ve değerli kılan bölüm ise “Eserleri Üzerinde Düşünceler” başlığı altında yaptığı inceleme ve eleştirilerdir. Alangu, daha sonra hikâyelerden örnekler verir.

Alangu, antolojisine “Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman” ismini vermiş olmasına rağmen “hikâye” türünü öne çıkarır. Kitabı ciltlere ayırırken de Alangu, hikâyecileri yol açıcılar ve öncüler olarak sınıflandırır. Aynı zamanda roman yazan yazarların romanlarından çok hikâyelerini ön planda tutar. Örneğin Sabahattin Âli ve Memduh Şevket Esendal’ın romanlarına da değinmekle birlikte hikâyelerini daha ayrıntılı inceleme gereği duyar. Alangu’ya göre roman, bir yazar için hikâyecilikten sonra çıkılan bir basamaktır. Bunu, Alangu’nun hem incelemelerdeki tutumundan hem de ön sözde kitabın gecikme sebeplerini açıklayan şu ifadelerden anlamak mümkündür:

“İlk yıllar zaten okumak, derlemekle geçmişti. Bu kitabın o yıllarda çıkmayışı hayırlı oldu. Gecikmelerin ardından birdenbire öyle bir devir geldi ki şartlar bu kitabın hazırlanması için artık uygun sayılabilecek bir yola döküldüler. Birbiri ardından gelen ölümler bu alanın en güçlü öncülerini götürdü; geride kalanları da duraklattı. Hikâyede ustalaşanların çoğu artık bununla yetinmiyorlar, birbiri ardından romana geçmeye çalışıyorlardı.”¹⁵⁸

¹⁵⁸ Tahir Alangu, a.g.e., C.1, s.4.

Alangu'nun hikâye ve romanı birbirinden farklı türler olarak ele almaması ve romanı hikâyenin gelişmiş hâli gibi göstermesi, bu antolojinin en çok eleştirilebilecek noktasıdır. Alangu'ya bu konuda Samim Kocagöz haklı bir eleştiride bulunur:

“Alangu, sık sık, hemen her yazar için şöyle bir yargıya varıyor: <Hikâyeden romana geçti!> Ya da, <Hikâyeden romana geçemedi (!)> <...Güçlü olarak verdiği hikâyelerinden sonra artık romana geçmesi gerekirdi...> Bu deyişlerinden anlaşılıyor ki, yazar, hikâyeyi küçümsemekte; romanı, hikâyenin ağababası saymakta. Hikâyeyi bir ayrı edebiyat türü olarak benimsememek ister bir hali var. İşte bu saplantısı, koca üç ciltlik çalışmasında Tahir Alangu'yu birtakım yanlış görüşlere, yargılara –Sait Faik için olduğu gibi-, yorumlara götürmüştür. Sait Faik'i iyice anlayan bir kişi, onun için roman yazamadığına üzülmez. Üstelik Alangu, Sait Faik'i çok iyi anladığını da çoğu yerinde yazısının belli ediyor. Ama Hikâye, Roman saplantısı, daha doğrusu önyargısı, onu çelişmeye düşürüyor.”¹⁵⁹

Samim Kocagöz, bu haklı eleştiriye yapar; ancak genel olarak eseri övgüyle karşılar ve yazarın hakkını teslim eder.

Alangu'nun hikâyeden sonra bir diğer ölçütü de “gerçekçilik”tir. Diğer edebî akımları göz ardı eden Alangu, ele aldığı her yazarın gerçekçilikten nasıl etkilendiğini, eserlerinde hangi tür gerçekçiliğin bulunduğunu, yazarın gerçekçiliğe ne kadar yakın ne kadar uzak olduğunu irdeler. Örneğin Sadri Ertem'i *yeni gerçekçi anlayışla eski hikâye anlayışı arasında bir köprü durumunda* görürken, Memduh Şevket Esendal'ı *gözlemci ve tasvirici gerçekçi* olarak niteler. Sabahattin Âli'nin hikâyeleri için *sosyal gerçekçi* tanımını yaparken Sait Faik'in bazı hikâyelerinde *sosyal gerçekçilik*, bazı hikâyelerinde *objektif gerçekçilik*, bazı hikâyelerinde *gözlemci gerçekçilik*,

¹⁵⁹ Samim Kocagöz, “Bana göre”, **Yeni Ufuklar**, C.14, S.157, 1965, s.29-30.

bazılarında ise *yerli renk gerçekçiliğini* bulur. Alangu, bu gerçekçilik anlayışlarını bu kadar etkin bir ölçüt olarak kullandığına göre eserin başında veya ön sözde bunların tanımını yapsa belki daha anlaşılır olabilirdi. Zira diğerleri hakkında biraz fikir verirken, yerli renk gerçekçiliği hakkında bir açıklama yapmaz.

Alangu'nun gerçekçiliği etkin bir ölçüt olarak kullanmasını en ağır şekilde Drita Çetaku eleştirir. Zaten yazısının başlığı bile bu eleştiriye sezdirir: "Gerçekçilik Peşinde Bir Eleştirmen: Tahir Alangu." Çetaku'nun Alangu'yu eleştiri noktalarından biri de toplumcu gerçekçiliği olması gereken yerlerde göz ardı etmesidir:

*"Tahir Alangu, derlediği antolojide yer verilen yazarlar ve metinleri incelerken genellikle toplumcu gerçekçi bir bakış açısına dayandığını iddia eder. Fakat metinlerde toplumcu gerçekçiliğin baskın olduğu yerleri gözden kaçırır ve saptadığı örneklerin bu tür bir gerçekçilikten çok bir gazete yazısı gerçekçiliğini yansıttığını söyler."*¹⁶⁰

Çetaku'nun bir diğer olumsuz eleştirisi ise Alangu'nun gerçeklik ile folklor ilişkisini kurma biçimiyle ilgilidir. Çetaku'ya göre Alangu, folklor ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi sadece eşkıyalık töresine indirger. Ancak Alangu, dilde ve halk hayatında folklorik öğeleri görebilmiş, eserleri değerlendirirken bunu da bir ölçüt olarak kullanmıştır. Sadece eşkıyalık üzerinden gerçekçilik içinde folkloru değerlendirdiği yorumu burada eksik bir yorum olarak değerlendirilebilir.

Alangu'nun değerlendirdiği yazarlar arasında en çok yüklendiği Sabahattin Âli olmuştur. Zaman zaman bu eleştiriler aşırıya kaçmıştır:

¹⁶⁰ Drita Çetaku, "Gerçekçilik Peşinde Bir Eleştirmen: Tahir Alangu", **Edebiyat ve Eleştiri**, S.55-56, 2001, s.102.

“Sanatçılarımızın hikâye alanına pek fazla rağbet göstermedikleri 1927-1936 yılları arasında, bu alanda hemen hemen rakipsiz kalarak kolay bir başarı kazandı.

(...)

Bir zamanlar onun hikâyeci kişiliğinin ve eserlerinin, başka örneklerin yokluğu yüzünden, biraz aşırı ölçüde, olduğundan fazla gösterilişi yerine, bugün daha rahat, yerinde bir değerlendirme yapabiliyoruz.”¹⁶¹

Alangu, Sabahattin Âli'nin ilk hikâyelerini magazin hikâyeciliğine dayandırırken bazı hikâyelerinde de masa başı romantizmi yaptığını söyler. Ancak Alangu, Sabahattin Âli'nin sanatçı olarak hakkını verir:

“Memduh Şevket'i bir yana bırakırsak, yol açıcılar arasında, yurdu, kenti ve köyü onun kadar yaygın anlamda tanıyan bir hikâyeci yoktu o günlerde. Bu suretle çeşitli fırsatlarla gezip gördüğü Anadolu'nun içinden derlediği malzemeye dayanan hikâyelerinde bir yenilik, bir duru gerçekçilik özü vardır. Ama bu yönden de günümüz yazarlarının onu çok geride bıraktıkları söylenebilir.”¹⁶²

Alangu, antolojisinde, en fazla yeri Sait Faik'e ayırır. Diğer yazarların üç dört hikâyesine yer verirken Sait Faik'in hikâyelerinden on bir tanesini antolojiye alır. Yazarın Sait Faik için geniş bir inceleme sunması, bugün hikâyeciliği açısından benzersiz bir yerde bulunuşu kabul edilen Sait Faik'in edebiyatımız için önemini o tarihlerde kavramış olduğunu göstermektedir.

Alangu, antolojide Kemal Tahir, Memduh Şevket Esenal, Sait Faik, Sabahattin Âli gibi köşe başı yazarları çok yönlü bir değerlendirmeye tabi tutmuştur. Bu değerlendirmelerde yazarın hayatı ile eserinin ilişkisini sık sık

¹⁶¹ Tahir Alangu, a.g.e., C.1, s.174.

¹⁶² Tahir Alangu, a.g.e., C.1, s.177.

kurar. Huzur'un kahramanı Mümtaz'la Tanpınar'ın kişiliği arasındaki ilişki; Sabahattin Âli'nin hikâyelerine yansıyan kavgacı, hırçın kişiliği; Kemal Tahir'in Çorum ve Çankırı izlenimlerini romanlarına taşıması Alangu'nun yazarın hayatını da eser kadar önemsemesinin sonucudur.

Kitabın adı her ne kadar antoloji olsa da bu incelemeler bir araya getirildiğinde özgün bir hikâye ve roman araştırması olabilecek güçtedir. Kurtuluş Kayalı bu anlamda eseri alanında tek görür:

“Altı öncelikli olarak çizilmesi gereken nokta diğer antolojilerden farklı olarak kitabın değerlendirme kısımlarının seçilen öykülerden ve roman bölümlerinden ayrı olarak bağımsız kitap olabilme potansiyeli taşıdığıdır. Bu anlamda bu kitap, alanında tektir.”¹⁶³

Alangu'nun bu antolojideki derin incelemeleri 1960'lı yıllar için ilktir. Yazarın Necati Cumalı, Haldun Taner, Tarık Buğra gibi yaşayan ve hâlâ üreten yazarları da antolojiye alması onun başka bir yönünü göstermektedir. Burada bir antoloji yazarından ziyade bir eleştirmen tutumu görmek mümkündür.

3.5. Çocuk Kitapları Üstüne¹⁶⁴

“Çocuk Kitapları Üstüne”, Yapı ve Kredi Bankası'nın kuruluşunun 20. yıldönümü kültür-sanat programı içinde yer alan ve ülkemizde ilk olarak düzenlenen “Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı” dolayısıyla jüri üyesi olan Tahir Alangu tarafından verilen konferanstır.

Alangu, 25 sayfalık bu kitapçıkta çocuk edebiyatını ve bu roman armağanını şu başlıklar altında inceler:

¹⁶³ Kurtuluş Kayalı, a.g.m., s.632.

¹⁶⁴ Tahir Alangu, **Çocuk Kitapları Üstüne**, İstanbul, Doğan Kardeş Mat., 1965.

Eski Nesillerin Durumu
 Doğan Kardeş Yayınevinin Değer ve Yeri
 Roman Yarışması Sonuca Nasıl Vardı?
 Çocuk Romanı Nedir?
 Armağan Alan Üç Eserin Değerleri Üzerinde

Alangu, “Çocuk Edebiyatı”nın edebiyatımıza girme sürecini Eski Nesillerin Durumu başlığı altında inceler. Alangu’ya göre bu ihtiyaç, Meşrutiyet’ten sonra Batılı eğitim anlayışının öğretmen okullarına girmesiyle kendini gösterir. Bu dönemlerde çocuk edebiyatı denilince çocukların eğitimi için işe yarayacağı düşünülen manzumeler anlaşılmaktadır. Bunları çeviri kitaplar izlemiştir. Daha sonra Ömer Seyfettin, Aptullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin gibi yazarlar bu çağda okunabilecek kitaplar yazmaya başlamışlardır.

Alangu’ya göre, bizde çocuk edebiyatının büyük bir gelişmeye ulaştığı devre, II. Dünya Savaşı’ndan sonra devrimci öğretmen neslinin okullarda kitap okuma alışkanlığı kazandırdığı devredir.

Yazar “Doğan Kardeş Yayınevi’nin Değer ve Yeri” başlığı altında Doğan Kardeş yayınlarının çocuk edebiyatına yaptığı hizmetten bahseder. Alangu, Doğan Kardeş Yayınevi’nin bu alanda liderliğinin tartışılmazlığına da vurgu yapar.

“Roman Yarışması Nasıl Sonuca Vardı?” başlığı altında Tahir Alangu, jüri üyesi olarak kendi sorusuna cevap vermek suretiyle yarışmanın ödüle giden sürecini anlatır. Şartları Haziran 1963’te ilan edilen yarışmaya sürenin bitim tarihi olan 1 Mayıs 1964 tarihine kadar kırk iki eser katılmıştır. İki kişilik jüri, bu eserler içinden on sekiz tanesini seçmiş daha sonra bu eserler on ikiye inmiş, on ikidenden de altıya düşürülmüştür. Bu altı eserin üçü ödüle

layık görülmüş, diğer üçünün de “Şeref Listesi”ne alınmasına oy birliğiyle karar verilmiştir. Bu eserleri seçerken şu kriterler kullanılmıştır:

- a) Çocuk romanı tekniği bakımından konunun işlenişi
- b) Dil ve anlatım değerleri
- c) Yazarın romanı ile kendi getirdiği değerler açısından özü
- d) Eğitsel değerleri.

“Çocuk Romanı Nedir?” başlığı altında yazar, “çocuk romanı”nın serüvenini anlatır. Türk edebiyatında bu tür gelişmediği için yazar Batı edebiyatından hareket eder. Batının “Çocuk Edebiyatı” türünü incelemeye alır.

Kitabın son başlığı olan “Armağan Alan Üç Eserin Değerleri Üzerinde” ile Alangu ödül alan üç eserin içerikleri ve neden bu ödüle layık görüldükleri hakkında bilgiler verir.

3.6. Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı¹⁶⁵

Tahir Alangu’nun uzun yıllar üzerinde çalıştığı Ömer Seyfettin biyografisi nihayet 1968 yılında kitaplaşır. Yazar, 592 sayfalık bu eseri eşi Mesude Alangu’ya şu sözlerle ithaf eder:

*“Sevgili eşim
Mesude Alangu’ya,
Bu kitap bizimle birlikte yürüdü.
Sen de sabırla bekledin...”*¹⁶⁶

¹⁶⁵ Tahir Alangu, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, İstanbul, May Yay., 1968.

¹⁶⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.4.

Tahir Alangu, ön söz yerine “Bu Kitabın Hikâyesi” başlığı altında kendisini bu eseri yazmaya götüren sebepleri açıklar. Alangu, bu eserin gerekliliğini 1942 yılında anladığını dile getirir:

“Bu kitabın gerekli olduğu düşüncesi, bana, 1942 yılında, üniversitenin son sınıfındayken gelmişti. <Terâcim-i ahvâl> ve <Tabakât> kitaplarını, <Tezkire>leri, daha sonraki çağlar için de <Osmanlı Müellifleri>, <Sicilli Osmanî> ve <Türk Meşhurları> gibi kitapları karıştırırken, bizde eskiden beri sürüp gelen <biyografya> anlayışında önemli bir değişiklik olmadığını görmüş, çoğu hallerde de <tercemei hâl> ile <menkıbe> sınırlarını aşamadığımıza şaşır kalmıştım. Eskiler bir yana, daha sonraları <Cumhuriyetten Sonra Hikâye Roman> adındaki antolojimi hazırlarken, genç kuşak aydınlarının da biyografya anlayışına sahip olmadıklarını, bunu gereksinmediklerini, hattâ bazılarının, hayatlarının ayrıntılarına inilmesini hoş karşılamadıklarını görmüştüm.”¹⁶⁷

Yazar bu şaşkınlık üzerine bizim edebiyatımızda daha önce örneği görülmeyen bir biyografi yazmayı amaçlamıştır. Alangu’nun yazacağı biyografide, yazar yaşadığı dönemin koşulları içinde ele alınacak ve eserlerine de bu dönemin ürünleri nazarıyla bakılacaktır. Alangu, buna göre biyografiyi “*hayatın bütünü ile, yaşandığı çağdaki havası ve boyutları ile yeniden kurulup somutlanarak tasviri*”¹⁶⁸ diye tanımlamıştır.

Aslında Alangu, edebiyatımızda biyografi konusundaki eksikleri ve bunlar için kendi çözümlerini bu eserin oluşumu esnasında tespit edip geliştirmiştir. Bu konuda şu açıklamayı yapma gereği duyar:

¹⁶⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.11.

¹⁶⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.11-12.

“Ömer Seyfettin’in biyografyasının unsurlarını derlemeye başlayınca, Türkçede bu yolda bana model olacak, işe yarayacak hiçbir öncü eserin bulunmadığını gördüm.”¹⁶⁹

Yazar bunun üzerine yukarıda dile getirdiğimiz tanıma uyarak kendi modelini geliştirir. Onun eski biyografi anlayışımızdan farklı bir anlayışla bir eser meydana getirmeye çalıştığı aşikârdır. Onun amacı aynı zamanda edebiyatımızda bir boşluğu doldurmak, yeni kuşakların eksikliğini hissettiği yeni bir biyografi anlayışı geliştirmektir. Bu amacını da şöyle dile getirir:

“Bu kitabın tam ve işe yarar bir düzende kurulup yazılabilmesi için yıllar boyunca sürüp giden titiz bir derleme çalışması yetmeyecekti. Bizden öncekilerin gereksinmesini duymadıkları bir yeni biyografya anlayışına da ulaşmak gerekiyordu. Bu gereksinme, aslında yalnız kişisel bir çabadan değil, değişen şartların itelenmesinden, gerçekleri öğrenmeye susamış yeni kuşakların isteklerinden kaynağını alıyordu. Yeni kuşakların aydınları, bu yan türlerin, biyografyalar, araştırmalar, edebiyat tarihlerinin eksiklerini duyuyor, bunları özlemle beklediklerini ifâde ediyorlardı.”¹⁷⁰

Alangu, bu beklentilere cevap vermeye çalışır, hatta kitabın isminden başlayarak onun yeniliğini hissettirir. “Ülkücü bir Yazarın Romanı” dediği eseri bildiğimiz anlamda bir roman değildir. Roman, “insanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî tür”¹⁷¹dür. Bu eser bir biyografik roman olabilir mi? Mustafa Apaydın biyografik roman konusunda şunları söyler:

¹⁶⁹ Tahir Alangu, a.g.e., s.12.

¹⁷⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.12-13.

¹⁷¹ **Türkçe Sözlük**, Ankara, TDK Yay., 2009, s.1660.

“Bilimsel ve edebî biyografilerin dışında, tanınmış bir edebiyat veya sanat adamını, ünlü bir şahsiyetin biyografisini roman türünün imkânlarından yararlanarak, bir roman formunda ele alan yazarlar da olmuştur. Bu tür eserlere ‘biyografik roman’ ya da ‘roman biyografi’ gibi adlar verilmektedir. Bu eserler, hem roman formunu kullandıkları için kurmaca dünyanın özelliklerini taşımaktadırlar hem de belgesel nitelikleriyle romanın kurmaca dünyasının dışında gibi görülmektedirler.”¹⁷²

Apaydın, daha sonra Alangu’nun eserini yorumlamadan onun bir biyografi olduğuna karar verir:

“Tahir Alangu’nun 1968’de yayımlanan ‘Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı’ adlı eseri ise roman adını taşımasına rağmen bir biyografik roman değil, biyografidir.”¹⁷³

Apaydın’ın fazlaca bir açıklama yapma gereği görmediği bu konuda biz de aynı hükmü vermekteyiz. Zira roman yazarı romanda dile getirdiği hiçbir şeyi kanıtlama gereği duymaz. Halbuki bu eserde Alangu, dipnotlarla verdiği bilgileri kanıtlama yoluna gider. Her bölümün sonunda o bölüme ait bir bibliyografya vardır. Bu da eserin roman olmadığına en büyük kanıttır. Alangu’nun amacı, roman değil biyografi yazmaktır. Yoksa ön sözde biyografi ile ilgili düşüncelerini bu kadar kapsamlı ele almazdı. Alangu, biyografiden bu kadar bahsederken romandan hiç bahsetmez. Kitabına neden bu ismi verdiği ile ilgili de hiçbir açıklamada bulunmaz. Bundan da anlaşılıyor ki yazarın amacı roman yazmak, roman üzerine teori geliştirmek değildir. Yazarın amacı Ömer Seyfettin’in yaşam öyküsünü anlatmaktır. Belki Ömer Seyfettin’in otuz altı yıllık yaşamı, Alangu için bir romandan farksızdır.

¹⁷² Mustafa Apaydın, “Biyografik Roman Türünün Türk Edebiyatındaki Gelişimi”, **Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı**, C.6, S.65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 2002, s.460-461.

¹⁷³ Mustafa Apaydın, a.g.m., s.461.

Alangu'nun biyografi anlayışında en önemli faktör kişiyi yaşadığı dönemle birlikte ele almak, dönemin zihniyeti ışığında sanatçıyı değerlendirmektir. Alangu, bunu vurgulamak için ikinci bir tanımlama daha yapmıştır:

“Biyografya, insanı soyut bir boşlukta değil, çağı, yeri ve ilişkileri içinde belirlemeye çalışan bir türdür.”¹⁷⁴

Alangu, yazarın hayatı ile eserini iç içe görür. Yazarın amacı Ömer Seyfettin gibi eserlerine özellikle kendi hayatını, çevresini, yaşadığı dönemi aksettiren bir yazarın eserlerini anlamada yaşam öyküsünü de adeta bir kılavuz gibi kullanmaktır. Bununla ilgili düşüncelerini de şöyle dile getirir:

“... Ömer Seyfettin örneğinde görüldüğü üzere, sanat hayatları çok kısa süren, çok çetin ve karışık bir devrede gelip de genç yaşlarında ölen yazarların hayatlarının çoğu kere eserleri kadar önemli ve ilgi çekici olduğu da görülüyordu. Hele Ömer Seyfettin gibi sürekli anı defteri tutan, eserlerini bu defterlerindeki notlardan çıkaran yazarların <eser-hayat> ilişkilerini izlemek için hayatlarının evrimini bilmek bir zorunluluk haline geliyor. Bundan dolayıdır ki, biz burada Ömer Seyfettin'in hayatını, çocukluğundan ölümüne kadar yaşadığı çevrelere, olaylara bağlayıp anlatırken, yer yer eserlerinin doğuşlarına da işaret etmeye çalıştık.”¹⁷⁵

Bu ifadelerinden de anlaşıldığı gibi Alangu, Ömer Seyfettin'in eserlerini daha anlaşılır kılmak için onun biyografisiyle eserleri arasındaki kuvvetli bağları eserinde gözler önüne serer. Yine ön sözde *“Bu kitabı Ömer Seyfettin'in eserlerine açılan bir kapı olsun diye hazırladım.”¹⁷⁶* diyor. Nitekim Alangu, zaman zaman yazarın hayatıyla ilgili bilgileri hikâyelerinden teyid

¹⁷⁴ Tahir Alangu, *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İstanbul, May Yay., 1968, s.15.

¹⁷⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.13.

¹⁷⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.16.

eder, zaman zaman da hikâyelerdeki ayrıntılardan yola çıkarak hayatıyla ilgili bazı noktaları aydınlatır.

Alangu'nun dostlarından Ömer Faruk Toprak da eser-yazar ilişkisi üzerine bir biyografi anlayışı geliştiren Alangu'nun edebiyat tarihçiliğini ve Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı'nı şu satırlarla değerlendirir:

“Tahir Alangu'nun önemi bence şuradan geliyor. Alışılmış edebiyat tarihçilerinin kalıpcı görüşlerinden bütün bütün ayrılan, toplumsal bir görüş açısı vardı onun. Bir ozanın, bir romancının toplum içinde nasıl bir tavır takındığına bakıyordu. Yazarın yapıtları ile yaşamı bir bütündür, birlikte incelemeli onları diye işe girişiyordu. Bu yöntemin ürünü olan Ömer Seyfettin monografisinin şimdilik edebiyatımızda tek olduğu söylenebilir. Ona eş olarak belki bir de Mithat Cemal'in Mehmet Âkif'i gösterilebilir. Alangu, Ömer Seyfettin'e eğildiği zaman iş gerçekten zorluklar gösteriyordu. Mithat Cemal'in Âkif ile uzun arkadaşlık yılları olmasına karşılık, o Ömer Seyfettin'i tanımamıştı, birlikte ömür tüketmemişlerdi.”¹⁷⁷

Alangu'nun Ömer Seyfettin'le ortak bir geçmişi yoktur. Oysa bu vadide eser veren Mithat Cemal, Mehmet Âkif'in ölümüne değin onunla arkadaşlık etmiştir. Yine M. Emin Erişirgil, Mehmet Âkif İslamcı Bir Şairin Romanı ile Ziya Gökalp Bir Fikir Adamının Romanı'nı kaleme alır. Ancak Erişirgil ile Âkif'in tanışıklıktan öteye bir iş arkadaşlıkları vardır, Ziya Gökalp'le Erişirgil kısmen de olsa çağdaştır. Oysa Ömer Seyfettin'le Alangu'yu aynı karede görmek imkânsızdır.

Alangu eser ve yazarı bütünleştiren tavrıyla sadece övgü değil olumsuz eleştiri de alır. Yazarın yaşamıyla eserlerini bütünleştirmek,

¹⁷⁷ Ömer Faruk Toprak, **Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler** (Haz. Füzûzan Toprak), Ankara, KB Yay., 1999, s.259.

eserlerinden yola çıkarak yaşamını irdeleme konusunda İnci Enginün'ün şöyle bir eleştirisi vardır:

“Bugün hâlâ aşılmamış bir inceleme olarak duran Tahir Alangu'nun kitabında önemli bir noksan vardır. Tahir Alangu Ömer Seyfettin'in hikâyelerinden hareketle Ömer Seyfettin'in hayat hikâyesini oluşturmaya çalışmıştır. Bu yanlıştır. Çünkü edebiyat eseri ayrı, hayat ayrıdır. Hayattan konusunu alan yazar, onu kendi ihtiyaçlarına göre değiştirir, yeni baştan inşa eder. Her edebî eser, yeniden inşa edilmiş, gerçek hayattan ayrı bir varlıktır. Bunun için Ömer Seyfettin'i de eserlerinden hareketle anlatmak yanlış bir tutumdur. Alangu'nun eseri belgesel ile kurgu arasında zevkle okunan bir kitaptır. Ama onu ilmî bir inceleme saymak zordur.”¹⁷⁸

Enginün, eserinde dipnot olarak verdiği bu alıntıda Alangu'nun önemli bir zaafını dile getirmiş, eserden yola çıkarak yazarın hayatını çözümlemenin yanlışlığını vurgulamıştır. Ancak bu noksanına rağmen yazar bu eseri hâlâ aşılabilir olarak nitelendirir.

Tahir Alangu, Ömer Seyfettin'in eserlerini anlaşılır kılmakla kalmaz, onları gelecek nesillere de taşımak ister:

“Yirmi beş yıldır, zaman zaman derleyerek, zaman zaman üzerinde düşünüp yazarak benimle birlikte Türkiye'yi dolaşan bu kitap, büyük bir edebiyat geçmişinin öncülerinden birini, gençliğin bilincine katmak, yeni bir çağın gerçeklerine ve şartlarına göre değerlendirerek yaşatmak için yazıldı. Büyük bir hayat yaşamış olan yazar, eserleri kadar öğretici ve etkileyici olabilir kanısındayım.”¹⁷⁹

¹⁷⁸ İnci Enginün, **Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e**, İstanbul, Dergâh Yay., 2007 (3. baskı), s.430.

¹⁷⁹ Tahir Alangu, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, İstanbul, May Yay., 1968, s.18.

Alangu, eserine Ömer Seyfettin'in Ali Canip'e yazdığı 1908 tarihli bir mektuptan aldığı şu cümlelerle başlar:

“Ben edebiyatta yalnız sanata kâil olmam. Yalnız sanata kâil olsam, edebiyatı pek küçük görmüş olacağım. Halbuki o benim nazarımda o kadar büyüktür ki... Cehâletin, nasûtî duyguların alçalttığı beşeriyet için onu bir hâris addederim. Nazarımda edipler, insanlara, âdiliklere karşı nefreti tâlim edecek mürşitlerdir...”¹⁸⁰

Alangu, Ömer Seyfettin'in sanat anlayışını özetlemesi bakımından özellikle bu paragrafı seçmiş ve okuyucu henüz esere geçmeden Ömer Seyfettin'i tanımaya başlamıştır.

Alangu, İçindekiler bölümünde Ömer Seyfettin'in yaşamının dönüm noktalarını başlıklar halinde verir. Alangu, her bir bölümde, Ömer Seyfettin'in yaşamının o dönemi için anahtar ifadeler kullanır. Daha sonra o dönemin geçtiği mekânı ve yılları belirtir ve o dönemi kapsayan yaş aralığını verir. Yani Alangu'nun her bölüm için başlık kriteri budur. Yazar, biyografilerde hâlâ en çok tercih edilen, bizim de bu tezi hazırlarken kullandığımız yöntem olan “doğumu, çocukluğu, aile çevresi, eğitimi...” şeklinde devam eden klasik başlıklandırma sistemini kullanmamış, kendisine ait bir sınıflandırma ile okuyucuya Ömer Seyfettin'in tam olarak yaşam öyküsünü sunmuştur. Alangu'nun biyografi anlayışına ışık tutmak adına kitabın İçindekiler'i incelenmelidir:

Çocukluk Cenneti

Gönen- İnebolu- Ayancık

1884-1892

Ömer Seyfettin 1-8 Yaşlarında

1. Âile çevresi: Babası- Annesi- Kardeşleri ve Yakınları

¹⁸⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.5.

2. Doğumu- Çocukluğu- İlkokul Yılları- Gönen’de Geçen Yedi Yıl Üzerinde Bildiklerimiz

Şehirler ve Okullar

İstanbul- Edirne

1892-1900

Ömer Seyfettin 8-16 Yaşlarında

3. Aksaray’da <<Mekteb-i Osmânî>>- Kocamustafapaşa’da Dedesinin Evi- Eyüpsultan’da Askerî Baytar Rüştîyesi- Edebiyat ve Tiyatro Merâkı- Edirne’de Askerî İdâdî

Savaşçı Töreler Dünyasında

İstanbul

1900-1903

Ömer Seyfettin 16-19 Yaşlarında

4. İstanbul’da <<Mekteb-i Harbiye>> Günleri.

Edebiyat Dünyasında İlk Adımlar

Kuşadası- İzmir

1903-1908

Ömer Seyfettin 19-24 Yaşlarında

5. Kuşadası Günleri- İstanbul Dışında Bir Edebiyat Çevresi- Fransızca Öğrenişi- Bir Edebiyat Adamının İlk Denemeleri ve Hazırlıkları- Yeni Düşüncelerin Kapısında

Sınırboylarında

Manastır- Pirlepe- Köprülü- Cumayı Bâlâ

Yakorit- Selânik

1909-1911

Ömer Seyfettin 25- 27 Yaşlarında

6. Seferî Hayat- Hicranlı Duygular- Milliyetçi Düşüncelerin Uyanışı

Selânik Günleri

1911-1913

Ömer Seyfettin 27- 29 Yaşlarında

7. Ordudan Ayrılıp Selânik'e Gelişi- <<Genç Kalemler Dergisi>>- Ziya Gökalp'in Çevresi- Yeni Düşünceler- Yeni Kadroların Hazırlanması- Kültür Politikasına Yönelen Bir Partinin Merkezinde.
8. Trablusgarp Savaşı ve <<Primo-Türk Çocuğu>>.
9. Selânik'te <<Yeni Lisân>> akımı ve Ömer Seyfettin'in Yeri.
- 10.Ömer Seyfettin'in Köpeği <<Koton>>.
- 11.Balkan Savaşı- Orduya Dönüş- Yunanistan'da Esirlik Günleri.

Sonun Başlangıcı

İstanbul

1913-1918

Ömer Seyfettin 29- 34 Yaşlarında

12. Esirlikten Dönüş- Geçim Sıkıntıları- <<Türksözü>> Dergisinde- Karanlık Duygular.
13. Esirlikten Sonra Yeni Hayat- İstanbul'da İlk Yılları- Yazarlık Yoluna Yeniden Girişi.
14. Ömer Seyfettin Öğretmen- Kabataş Sultanisi- İstanbul Erkek Öğretmen Okulu- <<Tetkikât-ı Lisâniye Encümeni>>- Yabancı Okullar Üzerindeki Düşünceleri.
15. Düzenli Hayat ve Âile Yuvası Özlemi- Ömer Seyfettin Evleniyor- Âile Yuvasında Birkaç Yıl- Karısından Ayrılıyor- Bekârlığa Dönüş.
16. Kadıköy Toplantıları <<Münferit Yalı>>da Bekârlık Günleri- Fıkracı Ömer Seyfettin- Mütâreke Günlerinde Hayat.

17. En Verimli Çağı- Yorgunluk ve Bezginliği Yenişi- Her Hafta Bir Hikâye- Hikâye Kaynakları- Olayları İzleyen Bir Hikâyecinin Tasarıları
18. <<Yeni Mecmua>>da Ömer Seyfettin- Büyük Savaşın Son Yılları- Gündümlü Edebiyat Nedir?
19. Edebiyat Çevrelerinde Dedikodular- Küçük Kıskançlıklar- Saldırıları.
20. Beden Yapısı İle Kişiliği Arasında İlişkiler- Hayatında Beliren ve Eserlerine Yansıyan Ruhî Malzeme- Mizacının Tasviri.
21. Ömer Seyfettin'le <<İttihat ve Terakki Partisi>> İlişkileri.
22. 1918-1920 Yılları Arasında Başka Dergi ve Gazetelerde- Profesyonel Bir Yazarın Çabaları- Devleti Kim Kurtaracak?- Toplumun Temeli Âile ve Kadın- Halk İçin Yazmak- Refik Halid'in Getirdiği Moda.
23. Batı'ya Yönelen Hayat ve Eğitim Düzenlerinin Getirdiği Yeni İnsan Örneği: <<Efruz Bey>>.

Yıkılış Ortamında

İstanbul

Ömer Seyfettin 34-36 Yaşlarında

24. Yıkılış Ortamında Sağlam Temeli Arayış: <<Efruz Bey'e Karşı Câbi Efendi>>- Mütâreke Hikâyeleri.
25. Son Günleri- Anadolu'da Kurtuluş Hareketleri- Hastalığı ve Ölümü.

Bu başlıklardan Alangu'nun nelere dikkati çektiği, neleri önemseddiği çok iyi anlaşılmaktadır. Bu "İçindekiler" bile Ömer Seyfettin'in yaşam serüvenini neredeyse özetleyecek nitelikte hazırlanmıştır. Özellikle ara başlıklar, Ömer Seyfettin'in eserlerini anlamada kilit noktası niteliğindedir.

Alangu, kitabın her bölümüne Ömer Seyfettin'in hayatının o dönemiyle ilgili bir anekdotla başlar. Bu parçalar bazen Ömer Seyfettin'in hikâyelerinden, yazılarından mektuplarından ve anılarından alındığı gibi bazen de arkadaşlarının yazılarından veya anılarından alınmıştır. Örneğin “Çocukluk Cenneti”ne “And” hikâyesinden alınan şu satırlarla başlar:

“O, her akşam sürülerle mandaların, ineklerin geçtiği tozlu, taşsız yollar, yosunlu, siyah kiremitli çatılar, yıkılacakmış gibi duran büyük duvarlar, küçük ahşap köprüler, nihâyetsiz tarlalar, alçak çitler, hep bu duman içinde erir...”¹⁸¹

Ömer Seyfettin yukarıdaki alıntıda, doğduğu ve ilk çocukluk günlerini geçirdiği Gönen'i tasvir eder. Alangu, “Şehirler ve Okullar” bölümüne de 1909 yılında “Eşref” dergisinde çıkan bir yazısından aldığı aşağıdaki alıntı ile başlar:

“Mektepte iken o kadar mesut idim ki... Dersler, oyunlar, sonra gevezelikler, sonra jimnastik!.. Bir gün gözlerim ağrıdı. Pederimin yanına ‘Hiç kitap okumayacaksın!’ tembihi ile tebdilhavaya gönderildim.”¹⁸²

Bu örnekler sadece ilk iki bölümün başlangıcı olan parçalardır. Bunlar dışında örnek vermek gerekirse, Alangu, “Savaşçı Töreler Dünyasında” bölümüne Aka Gündüz'ün anılarından alınan bir parçayla, “Edebiyat Dünyasına İlk Adımlar”a da Yakup Kadri'nin Ömer Seyfettin hakkında yazdığı bir yazıdan alınan bir parçayla başlar.

Tahir Alangu, her bölümün sonuna o bölüme ait dipnotu vermeyi ihmal etmemiştir. Dipnotları her sayfanın altında değil de bölüm sonunda topluca vermeyi tercih etmiştir.

¹⁸¹ Tahir Alangu, a.g.e., s.19.

¹⁸² Tahir Alangu, a.g.e., s.47.

Alangu, Ömer Seyfettin'in biyografisini yazarken öncelikle Ömer Seyfettin'in anı defterlerinden ve hikâyelerinden yola çıkar. Buradan edindiği bilgilerle Ömer Seyfettin'in ablası Güzide Hanım'ın ve Ömer Seyfettin'in kızı Güner Elgen'in anlattıklarını birleştirir. Yazarlar eserlerinde her zaman yaşadıkları veya tanık oldukları olayları anlatmazlar. Kurmaca dediğimiz unsur o zaman devreden çıkar ve anlatılanlar anı olur. Oysa Alangu sürekli olarak hikâyelere yönelir. Onları zaman zaman birincil kaynak olarak kullanır. Özellikle Ömer Seyfettin'in çocukluk dönemi ile ilgili bazı bilgilere yazar Gönen devresini anlattığını iddia ettiği hikâyelerden ulaşır. Alangu, neden hikâyelerden hareket ettiğini de çocukluk dönemini anlattığı ilk bölümün sonunda şöyle izah eder:

“Çocukluk çağındaki algılarımız, hem en unutulmaz, hem de en içten ve katıksız olanlarıdır. İliklerimize kadar işlerler. Onları alır, ruhumuzun en derin köşesine yerleştiririz. Bu algılar, bizim benliğimize ağır ağır işlerler. İçimizdeki çocukluk dünyasının başka düşüncelere kapalı kuytuluklarında yerleşir, çevremizi o algılarla görmemizi öğretirler, temelimize ilk taşları koyarlar. Kişi, hele sanatçı eğilimleri olan kişi, çocukluk günlerinden başlayıp eline kalemi alacağı gençlik günlerine kadar, bu soy temel algıları derliyerek, çevresine onlarla bakıp kendini biçimliyerek yürür. Bir gün eline kalemi alıp da, çatışmalar dünyasına yönelince, mutsuzluk ve bezginliğin çâresizliğine düşünce, ruh ve düşünce düzeninin ta üstteki taşlardan biri yerinden oynar. O zaman ta aşağılarda kalmış bu algılar dünyası, kaçıp bir yerlere sığınmak gereğini duyan sanatçıya kucağını açar. Bir tek çocukluk anısı bile başına yıkılan dünyadan kaçan sanatçı için bir sığınak olur. Üşüyen yüreğini ve yalnız hayatını ısıtmak için bir tek anıyı üretip işliyerek, ipek böceğinin koza içine girmesi gibi içine girer, özledikleri bir mutluluk havasına ulaşırlar. Bu, hikâye yazmak değil, <hikâyeyi yaşama yerine almak, onu kurarak içine sığınmak> demektir. Bundan dolayıdır ki, ondaki Gönen özleminde, gerçekçi ve

mizâhçı hikâyelerinde göremediğimiz, <duygulu ve içten> bir hava vardır.”¹⁸³

Alangu’nun bu ifadeleri, hikâyelerden yola çıkarak biyografik bilgi elde etmenin savunması olarak algılanabilir. Ömer Seyfettin’in Gönen dönemine ait anılarından yola çıkarak yazdığı hikâyelerini kaynak olarak kullanma gereğini Alangu, bu cümlelerle açıklamış olur.

Alangu’nun bilgi kaynaklarının başlıcaları elbette Ömer Seyfettin’in yazmış olduğu metinlerdir. Bunlar içinde anılar, gazete ve dergilerde yazılan yazılar, hikâyeler ve mektuplar vardır. Yazarın ikinci bilgi edinme yolu, Ömer Seyfettin’in yaşamına veya yaşamının herhangi bir devresine tanıklık eden insanlardır. Daha önce dile getirdiğimiz gibi Ömer Seyfettin’in kızı Güner Elgen ve ablası Güzide Hanım, Alangu’nun görüştüğü akrabalar. Ablasından Ömer Seyfettin’in doğumuna ve çocukluğuna dair birtakım bilgiler elde eder. Ancak Alangu bu bilgileri doğrudan doğruya kitabına almaz; diğer kaynaklarla karşılaştırma yoluna gider. Örneğin yazar Ömer Seyfettin’in doğduğu mekânı kesin olarak belirleyemez. Ablasının verdiği bilgiyi de kesin bir bilgi olarak yorumlamaz:

“Onun kasabada, <Çarşı Camii>nin arkasındaki evde mi, yoksa <Karalar Köyü>nde mi doğduğunu, çelişik rivayetleri derlememize ve yerinde yaptığımız soruşturmalara rağmen kesin olarak belirleyemedik. Kasabaya üç kilometre uzaklıkta, Çanakkale yolunun soluna düşen <Karalar Çiftliği>nde doğduğunu önce yakın arkadaşı Nüzhet Haşım yazmış, ölümü sırasında bazı gazeteler de aynı bilgiyi tekrarlamışlardı. Ablası Güzide Hanım ise, onun, Gönen’deki evlerinde dünyaya geldiğini, on yaş büyük olduğundan doğumunu bile hatırladığını ısrarla bana söylemişti.”¹⁸⁴

¹⁸³ Tahir Alangu, a.g.e., s.39-40.

¹⁸⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.27.

Alangu'nun burada bir hüküm vermediği görülür ancak ilerleyen sayfalarda bir resim koyar ve altına “*Ömer Seyfettin bu evde dünyaya gelmişti.*”¹⁸⁵ diye not düşer. Ancak birkaç sayfa önce tartıştığı bir konuda yazar ne zaman ve nasıl hüküm vermiştir bilinmez.

Alangu'nun Ömer Seyfettin hakkında bilgi edinme yolları bunlarla sınırlı değildir. Alangu, yazarın ailesi dışında ortak geçmişleri olan arkadaşlarına da müracaat eder ve onların anılarını dinler veya yazdıklarını okur. Bunlardan bazıları en yakın dostu denebilecek olan Ali Canip, Edirne Askerî İdadîsi'nden ve Mekteb-i Harbiye'den arkadaşı olan Aka Gündüz, Kabataş Lisesi'nden öğretmen arkadaşı Süreyya Saltuğ, İzmir günlerinde tanıştığı Yakup Kadri'dir. Bunlar dışında Ömer Seyfettin'in hakkında yazılan kitaplar, yazılar ve ölümünün ardından çıkan haberler Alangu için bilgi kaynağı olmuştur.

Alangu, biyografisinde Ömer Seyfettin'le ilgili mümkün olduğu kadar ulaşabildiği her şeyi yazmıştır. Alangu'nun bu konuda ne kadar titiz çalıştığını Ömer Seyfettin'in köpeği “Koton” için bile ayrı bir başlık açmasından, onunla ilgili anıları bile derlemesinden anlamak mümkündür. Sadri Ertem'in “Resimli Ay” dergisinde yayımlanan “Ömer Seyfettin'in Köpeği”¹⁸⁶ başlıklı bir yazısı varken ve Ertem daha yazının başında “Ömer Seyfettin'in köpeği Türk edebiyatına girmiştir.” derken Alangu'nun bu konuya değinmemesi belki bir olumsuz eleştiri kaynağı olabilirdi. Ancak Alangu böyle bir eleştiriye fırsat vermemiştir. Ayrıca Alangu, Ömer Seyfettin'in Sırp sınırındaki bir kasabada geçirdiği günlere de ışık tutuyor diye bu yazının tamamını biyografiye almıştır.

Alangu, kitabın sonunda “Ömer Seyfettin'in Hayat Kroniği” başlıklı bir kronoloji çıkarmış, Ömer Seyfettin'in hayat hikâyesini kronolojik olarak özetlemiştir. Son olarak da “Ömer Seyfettin'in Eserleri” başlığı altında Ömer

¹⁸⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.29.

¹⁸⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.206-209.

Seyfettin'in hikâyelerinin kronolojisini vermiş, ilk yayın yerlerine göre hikâyeleri sıralamıştır.

Alangu, titiz bir çalışmayla Ömer Seyfettin'in bütün eserlerini incelemiş, bunlardan Ömer Seyfettin'in hayatına ve mizâcına dair işaretler bulmaya çalışmıştır. Alangu, sadece hayat hikâyesini tamamlamak amacıyla değil, Ömer Seyfettin'in eserleri hakkında da okuyucuya bilgi vermek amacıyla incelemiştir. Yazar yer yer Ömer Seyfettin'in sanat anlayışı ile ilgili çıkarımlarda bulunur. Hatta bazen daha önce dile getirilmemiş bazı konulara temas eder. Örneğin Ömer Seyfettin'in Genç Kalemiler'de öncülüğünü ettiği "Yeni Lisân" hareketinin alt yapısında İzmir günlerinde tanıştığı ve özellikle dilde sadeleşme konusunda kendisinden yoğun biçimde etkilendiği Türkçü Necip Bey'in olduğunu ilk defa Tahir Alangu dile getirmiştir. Bu konuya değinilmekte bu kadar gecikilmiş olmasından duyduğu şaşkınlığı da Alangu, şu sözlerle dile getirir:

"Ömer Seyfettin'in <Yeni Lisân> hareketinde oynadığı önemli rol üzerinde, Meşrutiyet'ten bu yana, gerekli açıklamalar yapılmış olmakla birlikte, onun, çok eskilerden sürüp gelen bu düşünce evrimine nereden bağlanıp katıldığını, bulunduğu çevreler ve tanıdığı kimseler arasında onu bu düşünceye aşılatabilecek kimlerin bulunduğunu araştırmaya bugüne kadar kimsenin yanaşmamış olması şaşılacak bir olaydır. Bu soruyu, üzerinde fazla durmadan yalnız Agâh Sırrı Levend soruyor, bu sorunla ilgili bütün kaynakları gördüğü, yer yer kitabında da kullandığı hâlde, İzmir'le Selânik arasındaki kesin bağlantıyı bir türlü görüp göstermiyor."¹⁸⁷

İzmir'de "Dilde Halkçılık" akımının öncüsü Türkçü Necip Bey'in daha çok bilimsel açıdan incelediği bu konuyu Ömer Seyfettin "Dilde Sadeleşme" adı altında uygulamaya koymuş ve Türkçü Necip Bey'in etkilerini Selânik'te

¹⁸⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.194-195.

açığa çıkarmıştır. Alangu, dilde sadeleşme üzerinde düşünen iki yazarın tanışıklıkları ve akımlarındaki benzerlikleri ortaya koyarak eseriyle bir ilke de imza atmıştır.

Alangu, biyografisinin sonlarına doğru, Ömer Seyfettin'in ölüm nedeninin anlaşılamaması üzerine yapılan otopsiyle ilgili bir fotoğraf koyar. Fotoğrafın altındaki nota göre Haydarpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi öğrencilerinin de izlediği otopsiyi Sivaslı bir hademe yapmıştır. Alangu, *“Ünlü hikâyeciye sahip çıkacak kimse yok ortalıkta.”*¹⁸⁸ diye aslında bu durumdan duyduğu üzüntüyü de dile getirmektedir. Alangu, bu fotoğrafı biyografiye koymasını eleştirenlere ön sözde şöyle cevap verir ve kendi biyografi tanımını yapar:

*“İyi niyetli ve bana yardıma hazır birçok anlayışlı kimselerin yanında, bu kitaba bazı ayrıntıların girmesini istemeyenler de çıktı. Bunlardan birisi, bu kitabın sonundaki otopsi resminin yayınlanmasını <âdâb-ı dinîye ve millîye>ye aykırı buluyor, ötekisi ise Yahya Kemal’le olan ve son anı defterine yansıtmış bulunan kavgaları kitaba almamaklıgını ricâ ediyordu. İşin şaşılacak yanı, <hayatın, bütünü ile, yaşandığı çağdaki havası ve boyutları ile yeniden kurulup somutlanarak tasviri> anlamına gelen bir biyografiden bu unsurları çıkarınca, yazara saygılarını göstermiş olacaklarını düşünüyorlardı. Halbuki birçok yazarlarda görüldüğü gibi, Ömer Seyfettin’in biyografyasını okuyunca da anlayacağınız üzere, hayatın ayrıntıları çoğu zaman yazarlar ve eserler için bir anahtar görevi görüyor, birçok bulanık noktaların aydınlanması ve anlaşılmasına, yazarın yeniden değerlendirilmesine, eserlerinin daha iyi anlaşılmasına yol açıyordu.”*¹⁸⁹

¹⁸⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.547.

¹⁸⁹ Tahir Alangu, a.g.e., s.11-12.

Alangu'nun bu tavrı ve sözleri gösteriyor ki Alangu, bu eserle edebiyatımıza yeni bir biyografi anlayışı getirmiştir. Rauf Mutluay bu eser için *“olgun biyografi”*¹⁹⁰ nitelemesinde bulunurken, Behçet Necatigil de *“belgesel bir romanbiyografi”*¹⁹¹ değerlendirmesinde bulunur. Necatigil ayrıca Alangu'dan bahsederken eserinin aşılamazlığını da şöyle dile getirir:

*“Alangu iyi birkaç aşılmaz kitap bıraktı: yıllarını verdiği Ömer Seyfettin Monografisi'ni, Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman incelemesini, iyi ki kitap olarak bastırdı.”*¹⁹²

Kurtuluş Kayalı da bu eserin hakkını teslim eden yazarlardandır. Nitekim aşağıdaki satırlarda Alangu'nun eserinden övgüyle bahseder:

*“Kılı kırk yaran bir titizlikle Ömer Seyfettin-Ülkücü Bir Yazarın Romanı (1968) başlıklı metinle ayrıntılı bir biyografi yazmıştır. Yakın dönemde bazı tarihçilerin dönemi anlamak açısından Ömer Seyfettin'i incelemek gibi bir tercihlerinin olması karşısında Tahir Alangu'nun meseleye ne kadar vâkıf olduğu ve meseleyi can evinden yakaladığı ayan beyan anlaşılabilir. Ömer Seyfettin üzerine metni Tahir Alangu'nun ne ölçüde farklı bir kulvarda yürüdüğünü gösterecek mahiyettedir. Dönemin diğer kültür bilimcilerinden ve bu arada Pertev Naili Boratav'dan farklı olarak geçmiş dönemin bir edebiyatçısını, bir önemli aydınını derinlikli bir şekilde incelemiştir. Bir kültür bilimci olarak Tahir Alangu'nun bir farkı da buradan gelmektedir.”*¹⁹³

Alangu'nun biyografi anlayışından, biyografiye getirdiği yeniliklerden ve Ömer Seyfettin biyografisinin öneminden ve değerinden bahsettik. Eserin diline de değinmek gerekir ki Alangu, bu eserde ne tam olarak edebî bir dil kullanmıştır ne de tam olarak bilimsel eserlerde karşımıza çıkan çok sade,

¹⁹⁰ Rauf Mutluay, **Bende Yaşayanlar**, İstanbul, YKY, 2004, s.178.

¹⁹¹ Behçet Necatigil, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, İstanbul, Varlık Yay., 2007, s.40.

¹⁹² Behçet Necatigil, **Düzyazılar I**, İstanbul, YKY, 2006, s.140-141.

¹⁹³ Kurtuluş Kayalı, a.g.m., s.630.

sadece meramını anlatmaya yeterli bir dil kullanmıştır. Alangu, sade, açık anlaşılır bir dille ve akıcı bir üslûpla eserini yazmıştır. Zaman zaman da sanatsal bir anlatım kullanmayı tercih etmiştir:

“Bütün bunlara rağmen, verdiği yeminle içten bağlanarak İttihât ve Terakki’de görev almış bulunan Ömer Seyfettin, bu yıkılış ve ihânet günlerinde, namuslu bir insan olmakla birlikte, kendi takımının hırpalanışını, arkadaşının suçlanışını yakından görerek yaşamak zorunda kalmış, bunun acılarını çekmişti. Onun bir türlü teşhis edilmeyerek yanlış tedaviler yüzünden azgınlaşan hastalığının asıl nedeni, nefes nefes zehrini yuttuğu bütün bu olaylar ve felâketler olmuştu.”¹⁹⁴

Ömer Lekesiz ise Ömer Seyfettin’le ilgili yapılan çalışmalarda Alangu’nun yazdığı biyografiden yararlanılmamasını eleştirir:

“Yaşasın Edebiyat dergisi, 2. sayısının (Aralık ’97) 1. Özel Bölümü’nde Ömer Seyfettin’i konu edinmiş. Yedi yazıyı içeren bölümde, Ömer Seyfettin’in dil devrimciliği, oryantalistleşmeye karşı oluşu, öykü anlayışı, özel hayatı çeşitli cepheleriyle ele alınmış. Buraya kadar, tamam. Tamam olmayan şu: Ölümünün (6 Mart 1920) üzerinden yaklaşık 77 yılın geçmiş olması nedeniyle Ömer Seyfettin ve öykücülüğü konusunda yazılacak yeni yazılarda, onunla ilgili daha önceden yapılmış çalışmalara müracaat kaçınılmazdır. Nitekim bu bağlamda Muzaffer Uyguner, Cevdet Kudret, İnci Enginün ve Murat Belge isimlerine müracaat edilmiş. Ama Ömer Seyfettin konusundaki en önemli çalışmayı gerçekleştiren Tahir Alangu’nun adı yok.”¹⁹⁵

Ömer Lekesiz’in on iki yıl önce dile getirdiği bu serzenişe katılmamak mümkün değildir. Zira hâlâ Ömer Seyfettin’le ilgili yapılan birçok çalışmada

¹⁹⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.555.

¹⁹⁵ Ömer Lekesiz, “Edebiyat Emekçisi: Tahir Alangu”, **Hece**, C.2, S.13, Ocak 1998, s.72.

“Ülkücü Bir Yazarın Romanı”ndan istifade edilmemektedir. Alangu’nun edebiyatımızın başyapıtlarından sayılabilecek bu eseri henüz yeterince tanıtılmış değildir. 2010 yılı Haziran ayında Yapı Kredi Yayınları Alangu’nun bu eserinin yeni bir baskısını yaparak bu kitabın bu zamana kadar unutulmak olan kaderini değiştirmiştir.¹⁹⁶ Bu yeni baskıda yayınevi kitabı olduğu gibi yayımlamıştır. Alangu’nun ön sözü dışında kitapta başka tanıtıcı veya eleştirel bir yazı bulunmamaktadır.

3.7. Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri¹⁹⁷

“Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri”, Tahir Alangu’nun Dünya edebiyatından ve Türk edebiyatından derleyip seçtiği 28 hikâyeden oluşan, 330 sayfalık bir antolojidir.

Alangu’nun 1972 yılında hazırladığı bu derlemeyi önemli kılan husus eserin başında yer alan Alangu’nun “Çingeneler Üzerine” başlıklı değerlendirmesidir. Bu değerlendirmede Alangu, Çingenelerin tarih içindeki serüvenlerinden giyim kuşamlarına kadar neredeyse tüm özelliklerini özetler. Yazar, ana vatanları Hindistan olan Çingenelerin Asya, Avrupa, Amerika, Afrika ve Avusturalya’ya kadar ulaşmalarını irdeler. Çingeneleri Alangu için dikkat çekici kılan aslında onların hiçbir kültür içinde asimile olmamalarıdır. Yazısının sonunda Alangu, bunu şöyle açıklar:

“Kitap okunduğu zaman, Çingenelerin çok geniş bir alana yayılmış olmalarına, çok çeşitli coğrafî ve ekonomik şartlar içinde yaşamalarına rağmen, kişiliklerini nasıl koruyup sürdürdükleri, direndikleri görülecektir. Çingene hayatının, göçebelğe, tabiata bağlı törelerinin çeşitli yönlerini belirtmeye çalışan bu eser, onların bizde ve dünya üzerinde ne kadar çok yazarı etkilediğini, herkesçe

¹⁹⁶ Tahir Alangu, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, İstanbul, YKY, 2010.

¹⁹⁷ Tahir Alangu, **Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri**, İstanbul, Nil Yay., 1972.

küçümsenmekle birlikte, ne ölçüde çevrelerini etkilediklerini de gösterecektir.”¹⁹⁸

Bu sözlerle Alangu, kitaptaki hikâyeleri derleme amacını da ortaya koymaktadır. Alangu, toplum içinde genellikle horlanan bir topluluğun özelliklerini hem sosyolojik verilerle okuyucuya sunar hem de kitabına aldığı hikâyelerle Çingenelerin kendilerine özgü kültürlerini tanıtır. Alangu’ya göre Çingeneler, nereye giderlerse gitsinler gittikleri yerin diline, dinine uyum sağlamış gibi görünmekle beraber kendi içlerinde yaşadıkları ayrı bir kültürleri de vardır. Daha çok batıl inançlardan oluşan dinî inanışları da vazgeçemedikleri özelliklerindendir.

Alangu, Çingenelerin özelliklerini özetle dile getirdiği bu değerlendirmesinde Çingenelerin yaşadığı ülkeler ve buralara ne zaman yerleştikleri, neler yedikleri, nasıl giyindikleri, fiziksel özellikleri, sağlık durumları, kendi içlerinde kullandıkları işaret dili, konuşma dilleri, kendi içlerinde evlenme kültürü, dinî inanışları, ölüm anlayışları, geçim kaynakları, ailedeki iş bölümü kısaca Çingenelerin yaşam biçimleri hakkında kısaca bilgi verir.

Alangu, Çingeneleri tanıtan bir yazı ve onları konu edinen hikâyeleri bir kitapta toplayarak Çingenelerin sadece horlanan bir topluluk olmadığını, aksine edebiyata ilham verecek güçlü bir kültüre sahip olduklarını da göstermek istemiştir.

Alangu’nun bu antolojiye aldığı hikâyelere değinecek olursak öncelikle Alangu’nun hikâyeleri iki bölüme ayırdığını söylemek gerekir. Birinci bölümde “Dünyadan” başlığı altında çeşitli ülkelerden hikâyeler yer alır. Amerikalı hikâyeci Josef Mitchell’in “Çingene”, Bulgaristanlı Nedjalko Messetschcow’un “Kabir” ve Jordan Jovkov’un “Bojura”, Çingene Vii Putnam’ın “Furi Dai Nasıl

¹⁹⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.12.

Öldü?”, Fransalı Bertrand Solet’in “Latro’nun Kemani”, Macar Ferenç Mora’nın “Tilinko”, Ruman Vasile Alecsandri’nin “Çingene Ruhı”, Panait İstrati’nin “Trandafir”, Zaharia Stancu’nun “Kabile”, Rus Maksim Gorki’nin “Makar Çudra”, Yugoslav İsak Samokovliya’nın “Hanka”, Branko Çopiç’in “Çingeneler”, Çekoslovak Çingene masalı “Vampir Prenses” Alangu’nun seçtiği hikâyelerdir. Çingenelere verilen isim bu milletlerde farklı farklı da olsa anlatılan kültür aynıdır.

İkinci bölümde yazar “Bizden” başlığı altında Sait Faik’in “Mürüvvet”, Sabahattin Âli’nin “Değirmen” ve “Arap Hayri”, Halikarnas Balıkcısı’nın “Kancay”, Kemal Bilbaşar’ın “Çingene Karmen”, Osman Cemal Kaygılı’nın “Çingene Kavgası”, “Çingene Ninnisi”, “Ormanda Yolculuk”, “Gâvur Ethem” ve “Çerge Hayatı”, Kerim Korcan’ın “Elmas”, Selâhattin Enis’in “Çingeneler”, Hakkı Özkan’ın “Pembe”, Erdoğan Tokmakçioğlu’nun “Çingene Pilici”, Necati Zekeriya’nın “Küçük Dost Kemancı” hikâyeleri yer alır. Çingenelerin konu edildiği hikâyelerin Türk edebiyatında da azımsanmayacak derecede olduğunu söylemek mümkündür.

Alangu’nun kitaba aldığı bu hikâyeler de göstermektedir ki Çingenelerin kültürüne ve yaşam biçimine yazarlar duyarsız kalmamışlar, onların renkli hayatlarını hikâyelere taşımışlardır.

3.8. 100 Ünlü Türk Eseri 1-2¹⁹⁹

“100 Ünlü Türk Eseri”, Tahir Alangu’nun iki cilt olarak hazırladığı ancak basımını göremediği, ölümünden sonra 1974 yılının Ocak ayında birinci cildi, Şubat ayında da ikinci cildi yayımlanan toplam 1420 sayfalık bir antolojidir.

¹⁹⁹ Tahir Alangu, **100 Ünlü Türk Eseri 1-2**, İstanbul, Milliyet Yay., 1974. (Antolojinin ikinci cildinde sayfa numaraları birinci cildin devamı olduğu için iki cildi dipnotta tek bir kaynak olarak göstermeyi uygun gördük.)

Tahir Alangu, bu esere “100 Yazar 100 Eser” ismini vermeyi planlamaktadır. “Türkiye Folkloru Elkitabı”na da alınan ve kendisiyle 1970 yılında yapılan bir röportajda bu kitabın adını şu şekilde zikreder:

“100 Yazar 100 Eser son on yılki çalışmalarımı kapsar. Yorucu ama mutluluk verici bir iş bu.”²⁰⁰

Alangu’nun belirttiği üzere on yıllık bir araştırmaya dayanan ve iki cilt olarak hazırladığı eserinin sadece birinci cildine ön söz yazmış ikinci cildi bu anlamda da birinci cildin devamı niteliğinde sunmuştur okuyucuya. Eseri ciltlere bölmesi tamamen hacminden kaynaklanmakta, bir dönem, tür veya tema sınıflandırmasından kaynaklanmamaktadır. Başka bir deyişle eserin ciltlere ayrılmasında hacim dışında bir ölçüt kullanılmamıştır.

Alangu, eserin ön sözünde Türk edebiyatının ilk yazılı metnini esas alınca 8. yüzyılda başlayan serüveninin kısa bir değerlendirmesini yapmıştır. Ancak yazar, Milliyet Yayınları’nın “Türk Klâsikleri” serisi içinde çıkan bu kitabın, aynı seride çıkan diğer kitapların tekrarı olmaması için ve onlarla birlikte kullanılacağı düşüncesiyle uzun uzun edebiyat dönemleri, türler, temalar ve şekil sorunları üzerinde durmadığını dile getirmiştir. Alangu’nun Türk edebiyatı üzerine yaptığı değerlendirmeler özet niteliğindedir.

Alangu, Türk edebiyatını tarih ve coğrafyaya bağlı evrimi içinde dört bölüme ayırır. Biz bu bölümleri yazarın edebiyatımıza bakış açısını da göstermesi bakımından Alangu’nun açıklamalarını çıkarmadan sunuyoruz:

“1. İslâmdan önceki aşama: uzakdoğu kültürüne bağlı Orkun aşaması.

2. Orkun ile İslâm kültürü arasındaki, güneydoğu Budist kültürüne bağlı Uygur aşaması.

²⁰⁰ “Folklordur Halkları Yakınlaştıran”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.232.

3. Hemen bu aşama ile bitişerek yürüyen, Türklerin Batı'ya, Akdeniz kıyılarına doğru kaymaları, doğu Akdeniz uygarlığına bağlanmaları ile sonuçlanan İslâm kültürü aşaması. 11-19. yüzyıllar arasında, Osmanlı İmparatorluğu alanında oluşan ve gelişen bu İslâm Türk uygarlığının edebiyat alanında verdiği eserleri, <Divan Edebiyatı> adı altında topluyor, diğer Türk bölgelerinde aynı kültüre bağlı edebî gelişmelerin bize kadar ulaşmış örnekleri ile bağlantı kuruyoruz.

4. <Tanzimat>la birlikte başlayan, gittikçe daralan bir imparatorluk alanında, Batı kültürüne ve edebiyatına yönelen, belirgin özelliği <yabancılaşma> olan bir edebiyat. <Tanzimat>tan bu yana, Batı'ya yönelen bu <Yeni Edebiyat> evrimini, siyasal ve sosyal yönelmelerin getirdiği devrim aşamalarına bağlanarak, bölümlere ayırıyor, araştırmaları kolaylaştıracak adlar veriyorsak da aslında düşünce ve örnekte aynı aşamayı sürdürüyor, Batı ülkelerini izlemekte devam ediyoruz.²⁰¹

Alangu, edebiyatımızın kültür değişmelerine bağlı bu evrimi dışında, kendi içinde de sosyal bir bölünmeyi sürdürdüğünü söyler. Bu sosyal bölünmeyi de şöyle dile getirir:

- “A. Halk Edebiyatı: 1. sözlü gelenek
2. âşık edebiyatı- saz şiiri
3. tasavvufa bağlı halk edebiyatı
B. Aydınlar Edebiyatı: 4. divan edebiyatı
5. batı etkisinde yeni edebiyat”²⁰²

Alangu'ya göre divan edebiyatının Batı etkisinde yenileşme evrimi söz konusu olmazken halk edebiyatı ile Yeni Türk Edebiyatı'nın etkileşimi hâlâ devam etmektedir.²⁰³

²⁰¹ Tahir Alangu, **100 Ünlü Türk Eseri 1-2**, İstanbul, Milliyet Yay., 1974, s.11.

²⁰² Tahir Alangu, a.g.e., s.12.

²⁰³ Tahir Alangu, a.g.e., s.12.

Alangu, genç kuşakların sadece kendi dönemlerinde yazılan eserleri okumalarından ve eski çağların edebiyatlarına da ilgisiz kalmalarından şikayetçidir. Bu yüzden Alangu, bu antolojiyi eski eserleri gençlere tanıtmak ve onların okumalarını sağlamak için hazırlamıştır. Kitabın yazılış amacını şöyle açıklar:

“Eski eserlerimizi yalnız edebiyat tarihleri ve antolojilerin donmuş kadrolarına kapatarak değil, yargılama yolu ile canlılıklarını koruyabileceklerini, kendilerini yeni yetişen kuşaklara okutabileceklerini düşünüyorum. Aslında bu kitap, yazarların eserlerine genç ilgileri çeksın, bir kapı görevi görsün diye hazırlandı.”²⁰⁴

Alangu’nun antolojide yapmaya çalıştığı şey, bu cümlelerde açıkça ifade edilmiştir. Yazar kuru bir antoloji sunma amacı gütmmez, kitabına aldığı eserleri ve sanatçıları tenkit etme gayesi de güder. Böylece bu antolojinin de farkı ortaya çıkar.

Edebiyatımızdaki eleştiri yoksunluğunu Alangu, ilerleyen satırlarda şöyle ifade eder:

“Kendi çağından sonra, durmadan değişen yargı ve değerlendirmelere tabi tutulmayan bir edebiyatın, eskidikçe hazin bir yıpranma manzarası göstereceği aşikârdır. Türk edebiyatının fakirliği ve perişanlığı, yeterli eserlerin yokluğundan değil, yargı ve değerlendirme eksikliğinden gelmektedir.”²⁰⁵

Alangu’nun antolojide yaptığı yenilikler bununla sınırla değildir. Yazar yapmaya çalıştığı yeniliklerden birini şöyle ifade eder:

²⁰⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.16.

²⁰⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.15.

“Seçimleri yapar, kitabı çağlara ve çevrelere göre düzenlerken, başlıca amaçlarımdan biri de, şimdiye kadar yapıla gelenin aksine, günümüze yaklaştıkça <Yeni Edebiyat>a daha çok yer vermek, eserleri belirlerken de, çağımızın ve Türkiye’mizin sorunlarının sürekli gerçeğini gösterebilmek oldu.”²⁰⁶

Yazarın Yeni Edebiyat’a daha çok yer verme amacını gerçekleştirdiğini kitabın içeriği ile ilgili bilgiler verildiğinde görülecektir. Devamında dile getirdiği cümle ise bir antoloji hazırlayıcısının ağzından kolay kolay iştilemeyecek cümlelerdir. Bu ifadelerden Alangu’nun “Sanat toplum içindir.” anlayışında olduğu gibi bir yargıya varmak yanlış olmaz.

Alangu bu cümlelerin devamında divan edebiyatıyla ilgili genel bir kanıyı yıkmaya çalışır:

“Bu açıdan eski eserlere bakınca, hayatın ve yerli tesirlerin dışında, kitab bir edebiyat olduğu hakkındaki yaygın yargının, <Divan Edebiyatı> için doğru olmadığı kanısına vardım. Hele <kasde ve gazel> türlerinin dışına çıkılınca (hele mesnevler) oğunlukla Rumeli şairlerine yönelince, Divan edebiyatının, hayat, toplum, yerli özelliklerden uzak bir klişe edebiyatı olduğu yargısının yanlışlığı iyice ortaya çıkmaktadır. Edebiyatımız, bütün kollarında ve bütün kültür çevrelerinde ve basamaklarında, ağlar boyunca, kendi millî özelliklerini ve sorunlarını yansıtabilmiş, yabancı kültür baskılarını aşarak, orijinal olabilmė, millî niteliklere ulařabilmėřtir.”²⁰⁷

Alangu’nun bu ifadelerinden onun sadece Yeni Türk Edebiyatı’na ve Türk folkloruna eleştirel bir açıdan bakmadığı, divan edebiyatını da benzer dikkatlerle incelediği ve özümsediği kanısına varmak mümkündür. Alangu’nun bu eseri tamamladığı ancak henüz yayımlatamadığı 1970 yılında

²⁰⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.14.

²⁰⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.14.

kendisiyle yapılan bir röportajda bu antolojiye ilişkin bir soru karşısında yaptığı açıklama da bu kanıyı güçlendirmektedir:

“Edebî eserlerin eskisi yenisi yoktur. Değerli eserler çağlarını aşarlar. Nedir ki, dil yüzünden birçok eser geniş halk kitlelerine kapalı kalmıştır. Hele Divan edebiyatımız. Kitabı hazırlarken, dünün ve bugünün eserlerini çağına kapalı bir değer açısından seçmedim. Eski eserleri bile yargılama bakımından çağdaşlaştırmaya çalıştım. Divan edebiyatı şairlerini tezkireciler yalnız sıraya koymuşlar, yeniden değerlendirmemişler. Çoğunlukla eski yargılarda kalmışlar. Ben bu eserlerde bugüne ulaşabilecek değerleri aradım, buldum. Bunların arasında Rumeli’de yetişen şairleri gözden geçirdiğim zaman dikkati çekecek ölçüde çağımıza seslenen değerler taşıdıklarını gördüm. Mesela Taşlıcalı Yahya Bey, Kalkandelenli Fakiri, Prizrenli Suzi, Üsküp’te yatan Âşık Çelebi bunlar arasında büyük bir yer alır.”²⁰⁸

Alangu’nun bu antolojide yapmaya çalıştığı yeniliklerden biri de, kendisinin de ön sözde dile getirdiği üzere, eserin yazıldığı zamana kadar bizde çoğu kez edebî tür olarak algılanmayan tarih, deneme, eleştiri, anı, gezi yazısı türlerinden de örnekler vermek olmuştur.

Yazarın ön sözde dile getirdiği bir başka konu ise eseri akademik dipnotlardan kurtarmış olmasıdır. Zira yazar bu tavırla geniş bir okuyucu kitlesini hedeflemektedir. Antoloji yayınlanma şekline ve yayınevine bakılınca popülist bir çalışma zannedilebilir. Ancak akademik dipnotların bulunmamasına rağmen Alangu’nun emeği ile popülist bir çalışma olmaktan çıkmıştır.

Alangu bu çalışmayı bir antika eser gibi kütüphane raflarında bulunması amacıyla yazmamıştır. Bir yandan gençlere eski eserleri tanıtmaya

²⁰⁸ “Folklordur Halkları Yakınlaştıran”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.232-233.

amacı güderken bir yandan dönemin aydınlarına da faydalı olma amacı taşımaktadır. Yazar bunu kendi ifadesiyle şöyle dile getirir:

“Hangi çağda ve uygarlık aşamasında olursa olsun, seçilen eserlere, günümüz aydınlarını ilgilendirecek bir açıdan bakılmaya çalışılmıştır. Aslında böyle bir antoloji, çok geniş ve yüzyılları kucaklayan bir alandan yapılıyorsa, seçilen örneklerle böyle bir yeni açıdan bakma zorunluluğu vardır.”²⁰⁹

Alangu’nun böyle bir bilinçle yaklaşmış olması, antolojisini edebiyat dünyası açısından değerli kılmaktadır. Yazar ne kadar eski olursa olsun bir edebî eseri tarihe gömmemenin, ona eleştirel açıdan bakmanın eserin gerçek değerini ortaya koymada önemli rol oynadığı görüşündedir. Alangu’ya göre bu eserler ancak bu şekilde değerlendirildiğinde genç kuşaklarca okunabilir.

Alangu’nun bu eserde izlediği bir başka yol da yaşadığı çağda tanınmayan ve üne kavuşmayan yazarların ve şairlerin eserlerini, eserlerinin tanındığı çağda ele almak olmuştur. Yazar bunun gerekçesini de şöyle açıklar:

“Çünkü edebî eseri, bir arkeoloji belgesi, ya da bir antika gibi çağına kapalı olarak düşünmedim. Tiyatroda seyirci, nasıl o sanatın elemanlarından biri ise, edebiyatta da okuyucu bu sanatın bir boyutudur. Bir eser, hangi devirde okuyucuya ulaşabildiyse aslında, o çağın, ya da çağların malıdır.”²¹⁰

Alangu’nun bu tavrı eleştirilebilir ama öne sürdüğü gerekçe dolayısıyla yazarın edebiyatla ilgili ayakları yere basan yorumlar yaptığı göz ardı edilemez.

²⁰⁹ Tahir Alangu, **100 Ünlü Türk Eseri 1-2**, İstanbul, Milliyet Yay., 1974, s.15.

²¹⁰ Tahir Alangu, a.g.e., s.16.

Alangu'nun burada uyguladığı bir başka yöntem de edebî türlerin hemen hepsinde eserler vermiş olan yazarların kişiliklerinin ve sanat anlayışlarının en belirgin özelliklerini gösteren eserlerini kitaba koymak olmuştur. Yazarın ister istemez bir sınırlama yapması gerekmektedir. Alangu'yu sınırlayan bir başka etken de editörle işin en başında anlaştığı üzere edebî değerleri kabul edilmesine rağmen yaşayan yazarlara yer vermemek olmuştur.

Tahir Alangu, sadece eserlerden örnekler sunan bir antoloji hazırlamamıştır. Aynı zamanda yazarlar üzerinde de çalışmış, yazarların hayatı ve sanatı üzerine de yorumlar geliştirmiştir. Alangu'nun eserleri ve yazarları tanıtmak için uyguladığı plan şu şekildedir: Edebiyatımızdaki yeri, yazarı üzerinde, eseri ve değeri üzerinde, eserinden örnek veya örnekler ve kaynaklar. Alangu, yüzyıl yüzyıl yazarların adını önce zikretmek suretiyle eserleri ele alır. Alangu, adı "100 Ünlü Türk Eseri" olan daha çok Türk edebiyatı tarihinde iz bırakmış eserleri ele alacağını düşündüğümüz bu antolojide yazarların hayatları üzerinde de durması, onun yazar ve eserin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu görüşüne uygun bir tavidir. Alangu, sadece eserlerden oluşan bir antoloji hazırlamayı planlamamış, genç kuşaklara o eserlerin yazarlarını da tanıtmayı amaçlamıştır. Yazarların sanatı üzerine de yorum yaparak eserleri anlamaya yardımcı olmaya çalışmıştır. Aslında Alangu, bir edebiyat tarihi yazmayı planlamaktadır ve bu eseri de o planın taslağı olarak hazırlamıştır. Alangu'nun ölümünün ardından Mahir Şaul, şu değerlendirmeyi yapar:

"Alangu edebiyat tarihinde istediği büyük eseri veremedi. Önümüzdeki yıl yayımlanmak üzere yayınevine teslim ettiği 100 Eser 100 Yazar adlı kitabında titiz çalışmasından gelen sağlam yargılarını, orijinal düşüncelerini, yenilik dolu yorumlarını herhalde bir daha

göreceğiz. Bu kitabı yazmak istediği geniş edebiyat tarihinin bir taslağı olarak görüyordu. Ne yazık ki bu alanda son çalışması oldu.”²¹¹

Alangu, antolojiye 8. yüzyılda yazılan ve Türklerin ilk yazılı metinleri olarak kabul edilegelen Göktürk Kitabeleri’nden Kültigin anıtı ile başlar. Burada “Yolluğ Tigin” üst başlık, “Kültigin Anıtı” alt başlıktır. Eğer söz konusu yazarın yaşadığı yıllar biliniyorsa Alangu, yazarın isminin altına da yazarın doğum ve ölüm yılını yazar. Alangu’nun başlık sistemi genellikle bu şekildedir. Önce yazarın veya şairin adını yazar, daha sonra onunla özdeşleşen, en önemli eseri sayılan bir eserin adını altına yazar ve yukarıda verdiğimiz plana göre bir inceleme yapar. Yazarın ve eserlerinin edebiyatımızdaki yerini, yazarın hayatını, eserlerini, ve eserlerinden örnekleri verdikten sonra kaynaklar ile bu bölümü sonlandırır.

Alangu, 8. yüzyıldan sonra 11. yüzyıla geçer. Burada Yusuf Has Hacıp’in Kutadgu Bilig’i ile Kaşgarlı Mahmut’un Divân-ı Lügât’it-Türk’ünü ele alır. 13. yüzyılda Yunus Emre (Divan); 14. yüzyılda Âşık Paşa (Garipnâme), Ahmedî (İskendernâme); 15. yüzyılda Nesimî (Divan), Süleyman Çelebi (Vesîletü’n-Necat), Germiyanlı Şeyhî (Harnâme), Âşıkpaşazâde (Tevârih-i Âli Osman), Ahmet Paşa (Divan), Kaygusuz Abdal (Kaygusuz Sultan Divanı); 16. yüzyılda Dede Korkut (Kitâb-ı Dede Korkut), Ali Şir Nevâî (Divan), Necatî (Divan), Babür (Babürnâme), Sehî Bey (Heşt Behişt), Zâtî (Divan), Latifî (Tezkiretü’l-Şuârâ), Fuzûlî (Divan), Hayalî Bey (Divan), Pir Sultan Abdal (Örnekler), Âşık Çelebi (Meşâhirü’ş-Şuârâ), Taşlıcalı Yahya Bey (Divan), Kınalızâde Hasan Çelebi (Tezkiretü’l Şuârâ), Bâkî, (Divan); 17. yüzyılda Bağdatlı Ruhî (Terkîb-i Bend), Nef’î (Divan), Peçevî İbrahim Efendi (Târîh-i Peçevî), Şeyhülislam Yahya Efendi (Divan), Kâtip Çelebi (Mizânü’l-Hak), Nâilî-i Kadîm (Divan), Evliya Çelebi (Seyahatnâme), Karacaoğlan (Örnekler), Naimâ (Ravzatü’l- Hüseyin), Köroğlu (Destan); 18. yüzyılda Nâbî (Hayriye), Nedîm (Divan), Şeyh Galip (Hüsn ü Aşk); 19. yüzyılda Bayburtlu Zihni

²¹¹ Mahir Şaul, “Tahir Alangu’nun Ardından”, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.20.

(Örnekler), Şinasi (Şair Evlenmesi), Erzurumlu Emrah (Örnekler), Seyrânî (Örnekler), Dadaloğlu, (Örnekler), Ahmet Vefik Paşa (Zor Nikâh), Ziya Paşa (Terkîb-i Bend), Âli Bey (Ayyar Hazma), Namık Kemal (Vatan Yahut Silistre), Teodor Kasap (Pinti Hamit), Ahmet Mithat Efendi (Eflatun Bey'le Rakım Efendi) Cevdet Paşa (Târîh-i Cevdet), Abdülhak Hâmit (Makber), Samipaşazâde Sezâî (Sergüzeşt), Nâbizâde Nâzım (Karabibik), Ahmet Rasim (Gecelerim) birinci ciltte ele alınan yazarlar ve eserleridir. 19. yüzyıl içinde ele alınan yazarlar ve eserler bunlarla sınırlı değildir. Devamı ikinci cilttedir. Ancak ikinci cildin büyük bir bölümü 20. yüzyıl yazarlarına ve eserlerine ayrılmıştır.

İkinci cilt, 19. yüzyılın devamı ile başlar. Recâizâde Mahmut Ekrem Bey (Araba Sevdası), Tefik Fikret (Rebâb-ı Şikeste), Halit Ziya Uşaklıgil (Mâî ve Siyah), M. Emin Yurdakul (Türkçe Şiirler), Muallim Naci (Ömer'in Çocukluğu) ve Hüseyin Rahmi Gürpınar (Mürebbiye) ile 19. yüzyıl sona erer. 20. yüzyılda ise Mehmet Rauf (Eylül), Ahmet Şuayp (Hayat ve Kitaplar), Hüseyin Cahit Yalçın (Hayal İçinde), Eşref (Zeyl yahut Abdülhamid-i Sâni'nin Hayatından Bir Sahne), Ömer Seyfettin (Bomba), Ebubekir Hâzım Tepeyran (Küçük Paşa), Ahmet Refik (Lâle Devri), Ruşen Eşref (Diyorlar ki), Yahya Kemal (Bulunmuş Sayfalar), Fuat Köprülü (Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar), Refik Halit (Memleket Hikâyeleri), Mehmet Âkif (Âsım), Müsâhipzâde Celâl (Kaşıkçılar), Ziya Gökalp (Türkçülüğün Esasları), Memduh Şevket Esendal (Hastanenin Yemek Tablası), Ahmet Haşim (Piyale), Reşat Nuri (Yeşil Gece), Peyami Safa (Dokuzuncu Hariciye Koğuşu), Falih Rıfkı Atay (Zeytindağı), Behçet Kemal Çağlar (Erciyaş'tan Kopan Çığ), Mahmut Yesari (Tipi Dindi), Sermet Muhtar Alus (Harp Zengininin Gelini), Rıza Tevfik (Serâb-ı Ömrüm), Halide Edip Adıvar (Sinekli Bakkal), Sabahattin Âli (Kuyucaklı Yusuf), Osman Cemal Kaygılı (Çingeneler), Orhan Veli (Garip), Abdülhak Şinasi Hisar (Fahim Bey ve Biz), İbnülemin Mahmut Kemal (Son Asır Türk Şairleri), Adnan Adıvar (Tarih Boyunca İlim ve Din), Nurullah Ataç (Günlerin Getirdiği), Cahit Sıtkı Tarancı (Otuz Beş Yaş), Sait Faik Abasıyanık (Lüzumsuz Adam), Cevat Fehmi

Başkurt (Paydos), Ahmet Hamdi Tanpınar (19. Asır Türk Edebiyatı), Neyzen Tevfik (Azab-ı Mukaddes), Orhan Kemal (Bereketli Topraklar Üzerinde), Asaf Halet Çelebi (Om Mani Padme Hum) yer alır.

Alangu'nun çok doğru tespitleriyle birlikte kitapla ilgili birtakım hususlara değinmek de yerinde olacaktır. Alangu, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu antoloji için daha uygun olan romanlarından bir tanesini, özellikle Huzur'u seçseydi Tanpınar'ın edebî değerini ortaya koymada etkili olabilirdi.

Alangu'nun yaptığı seçkinin Türk edebiyatını gençlere tanıtmak amacı güttüğünü düşündüğümüzde Mevlânâ gibi Türk edebiyatında büyük izler bırakmış bir şairin de anılması yerinde bir tavır olabilirdi. Tahminimizce böyle bir antolojinin kapsamının geniş olması yazarı sınırlayan önemli bir etken olmuştur. Öyle ki Alangu'nun 13. yüzyıl içinde Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektâş-ı Velî, Hoca Dehhanî, Ahmed Fakîh; 14. yüzyılda Gülşehrî, Kadı Burhaneddin gibi önemli şairleri göz ardı etmesinin başka bir nedeni yoktur. Alangu'nun şair padişahlara yer vermemesi de dikkat çekicidir. Avnî mahlaslı Fatih Sultan Mehmet, Adlî mahlaslı II. Bayezid, Cem Sultan, Muhibbî mahlaslı Kanunî Sultan Süleyman eserde yer almaz. Bunu da yine eserin hacminin sınırlı olmasına ve 100 eserden bahsetme zorunluluğunun verdiği sınırlamaya bağlayabiliriz.

Aynı zamanda 19. yüzyılın iki kadın şairi Leylâ Hanım ve Şeref Hanım ile divan şiiri geleneğinin son büyük temsilcilerinden diyebileceğimiz Enderunlu Vâsıf, Keçecizâde İzzet Molla ve Yenişehirli Avnî de antolojide yer alması beklenen isimlerdir. Bu şairlerin antolojide yer almaması, yazarın Yeni Edebiyat'a daha çok yer vermek istemesiyle ve kitabın hacminin sınırlı olmasıyla ilgili olabilir.

IV. BÖLÜM

ÇEVİRİLERİ

4.1. Halime: Bir Anadolu Kızının Romanı²¹²

Halime, bir Alman kadın yazar olan Grace Rasp-Nuri'nin Almanca olarak yazdığı bir çocuk romanıdır. Tahir Alangu, bu romanı Türkçeye çevirerek 1960 yılında yayımlamıştır.

Romanın baş kahramanı olan Halime, annesiyle birlikte, Kayseri'nin Talas ilçesinin dağ köylerinden birinde yaşamaktadır. Aslında Halime'nin bir de erkek kardeşi olmuştur ancak daha bir yaşındayken çiçek hastalığından ölmüştür. İki yıl sonra da Halime'nin babası, Halime henüz altı yaşında bile değilken, İstiklâl Savaşı'nda şehit olmuştur.

Roman Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında, Halime ve annesi ile diğer köylülerin günlük hayatları üzerine kurulmuştur. Yalnız kitap sadece günlük hayatı anlatan basit bir roman değildir. Yazarının gözlem gücünün sonucu olarak Cumhuriyet'le birlikte gelen devrimler karşısında köylünün tavrı ve yenileşme hareketlerinin Anadolu'daki etkilerini canlı bir biçimde göstermiştir.

Yazar çocuk romanı yazmanın bilincindedir ve didaktik unsurları ihmal etmez. Çocuk edebiyatının eğitimdeki rolünü kavramış bir yazar olan Grace Rasp-Nuri, romanda yol göstericidir. Ancak hem yazarın anlatım gücü, hem de Alangu'nun çeviri dili romanı kuru kuruya yazılmış, amacı sadece ders vermek olan bir roman olmaktan kurtarmış, okuyucunun zevkle okumasını sağlamıştır.

²¹² Grace Rasp-Nuri, **Halime: Bir Anadolu Kızının Romanı**, Çev. Tahir Alangu, Doğan Kardeş Yay., İstanbul, 1960.

Devrimlerin heyecanla cereyan ettiği yıllarda başlayan okuma seferberliği üzerinde duran Rasp-Nuri, Anadolu kadının okumayla birlikte değişmeye başlayan dünyasını da gözler önüne sermektedir. Bunu yaparken yazar sadece Halime'ye okuma öğretmekle kalmaz, annesine de okuma bilincini aşılar. Annenin hayali de bir erkek gibi gazeteyi alıp eline okumaktır.

Alangu, akıcı ve anlaşılır bir dille yaptığı bu çeviri ile Halime'nin serüvenini Türk çocuklarının okuyacağı bir hâle getirmiştir. Anadolu'yu ve köy hayatını şehirde büyüyen çocuklara tanıtmak açısından da bu eser ciddî bir önem taşımaktadır. Ayrıca Halime'nin hayatı merkeze alınarak verilen mesajlarla çocuklara okuma bilinci aşılanmaktadır. Alangu'nun bu kitabı çevirmesinin nedenleri bu hususlarda aranmalıdır. Yazarın bizde gelişmemiş bir tür olan çocuk romanlarına ilgiyi artırma gayesi güttüğü de düşünülebilir. Zira kitabın kapağında da Türk sanatçıların da bu başarılı yazara özenip onun yolundan gidecekleri ümit edilmektedir. Kitabın on dört baskısı yapılmıştır. Bu da Türk okuyucunun kitaba gösterdiği ilgiyi göstermektedir. Yazar Serhat Kestel'in Alangu'nun ölümünün akabinde yazdığı bir yazıda yer alan ve bu kitapla ilgili olan şu satırlar da önemsenmelidir:

“Türk'le evlenen bir Alman kadının yazdığı <Halime> adlı çevirisinin on dört baskı yaptığını söylerken, bu on dört baskıya karşılık çevirmenine ancak üç kez ve de pek az bir para ödendiğini de bir acı gerçek olarak belirtelim.”²¹³

Bu tespitte önemli olan iki nokta var: Öncelikle Alangu hak ettiği maddî karşılığı alamamıştır. İkinci ise daha önce değindiğimiz gibi Türk okuyucunun kitaba gösterdiği ilgidir. Bu ilgi herhangi bir Türk yazarına gösterilen ilgiden daha az değildir.

²¹³ Serhat Kestel, “Tahir Alangu”, **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.10.

4.2. “Travnik Kronika” Gün Batarken²¹⁴

Tahir Alangu, Yugoslav yazar İvo Andrić'in Sırpça yazdığı ve orijinal adı “Travničkahronika” olan eserini “Gün Batarken” ismiyle 1963 yılında Türkçeye çevirmiştir. Alangu, romanı neden bu isimle tercüme ettiğini romanın başına koyduğu inceleme yazısında açıklar:

“Altı yüz yıllık bir ömrü olan Osmanlı İmparatorluğu’nun hemen çöküşü arefesindeki görünüşünü, Bosna eyaletinin küçük bir kasabasının perspektifinden, iki dünyanın çatışan insanları ile töresel bağlantılar ve dinî dogmaların baskısı altında kalan yerlilerin yaşayışından çıkardığı gerçeklerle anlatma yoluna giden bu romanın adını, çöküşün batıdan görünüşünü ifâde etmek amacı ile <Gün Batarken> olarak değiştirdim.”²¹⁵

Tahir Alangu’nun bu çevirisi 1999’da “Travnik Günlüğü”²¹⁶ ismiyle yayımlanmıştır. Kitabın başka bir baskısı ve Türkçede başka bir çevirisi yoktur.

İvo Andrić; Drina Köprüsü, Gün Batarken ve Küçük Hanım seri romanlarıyla 1961 yılında Nobel Edebiyat Armağanını kazanmıştır. Bunun üzerine ülkemizde Andrić’in eserlerine karşı bir merak uyanmış ve eserleri Türkçeye çevrilmeye başlanmıştır. Önce 1962’de Drina Köprüsü dilimize kazandırılmıştır.²¹⁷ Yayınevini ve Alangu’yu tetikleyen de Drina Köprüsü’nün Türk okuyucuda uyandırdığı ilgi olmuştur. Alangu bu durumu eserin başındaki “Gün Batarken ve İvo Andrić Üzerine” başlıklı yazısından alınan aşağıdaki satırlarla ifade eder:

²¹⁴ İvo Andrić, “Travnik Kronika” Gün Batarken, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Altın Kitaplar Yay., 1963.

²¹⁵ İvo Andrić, a.g.e., s.12.

²¹⁶ İvo Andrić, Travnik Günlüğü, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, İletişim Yay., 1999.

²¹⁷ İvo Andrić, “Travnik Kronika” Gün Batarken, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Altın Kitaplar Yay., 1963, s.5., 6.

“1961 yılı Nobel Edebiyat Armağanını kazanan, dünyaca tanınmış büyük Yugoslav yazarı İvo Andriç’in <Drina Köprüsü> adındaki romanı, Türkiye’de de geniş yankılar uyandırmış, halk arasında yayılmış ve okunmuştu. Bu büyük ilginin henüz arkası alınmamıştır. Yazarın çeşitli edebiyat türlerindeki eserleri arasında bulunan üç romanından ikincisi ve büyük eseri <Gün Batarken> (Travnik Kronikası)nı, konularına, kişilerine, bizim tarihimizi de kucaklayan meselelerine karşı duyulan bu yakın ilgiyi göz önüne alarak Türkçeye çevirdik.”²¹⁸

Alangu’nun burada da ifade ettiği gibi bu eseri Türkçeye çevirmesinde romanın Osmanlı tarihiyle olan ilişkisi de büyük rol oynamıştır. İvo Andriç, 1892 yılında Bosna Hersek’te Travnik yakınlarında bir kasabada dünyaya gelmiştir. Andriç; Zagreb, Viyana, Krakau üniversitelerinde felsefe, Slav filolojisi ve tarih eğitimi aldıktan sonra, 1922 yılında Graz Üniversitesi’nde hazırladığı “Osmanlı Yönetimindeki Bosna-Hersek’te Kültür Yaşamı” konulu tezle doktora eğitimini tamamlamıştır.²¹⁹ İvo Andriç’in aldığı bu eğitimden sonra, Gün Batarken’de Osmanlı tarihine ait bir dönemi gerçekçi bir biçimde anlatması şaşılabilecek şey değildir.

Tahir Alangu’nun İkinci Dünya Savaşından sonra Yugoslav Yazarlar Birliği Başkanı olan Andriç için yaptığı şu değerlendirme, Alangu’nun sadece Türk edebiyatına vakıf olmadığını, kendisinin Balkan milletlerinin edebiyatları üzerinde de çalışmalar yaptığını göstermektedir:

“Andriç ne işgalden önce konservativ kralcı, ne işgal sırasında faşist, ne de ondan sonra komünist olmadan, iki dünya savaşının da tam ortasında önemli bir yer alan Yugoslavya’nın taliine savaşta ve barışta katılmış, değişen şartların getirdiği politika sürüklenişleri dışında kalarak, yalnızca vatanına ve sanatına hizmet etmek mesleğini

²¹⁸ İvo Andriç, a.g.e., s. 7.

²¹⁹ A. Erol Göksu, **Nobel Ödüllü Edebiyatçılar**, İstanbul, Akış Yay., 2007, s.134.

bugüne kadar sürdürmüş bir adamdır. Nobel armağanı almadan önce Yugoslavya içinde ondan daha ünlü ve güçlü gibi görünen romancılar vardı. Bugün de herhangi bir Yugoslav okuyucusuna sorarsanız, belki de bize daha üstün saydıkları başka romancıların adlarını verecektir. Ama bunların hiçbiri <yerli olmak> vasfını aşarak <Balkanlı olmak>, <Balkan milletlerinin tarih boyunca birlikte yaşamalarının getirdiği ortak özellikler, meseleler>e eğilmek bakımından Andriç'e ulaşamadığından, ondan çok önceleri Batı dillerine çevrildikleri halde (Andriç 1951'den sonra Batı'da tanınmıştı) ne Nobel'e ne de o çapta bir üne erişebildiler.”²²⁰

Alangu, burada sadece Balkan milletleri ve edebiyatları ile ilgili yorum yapmakla kalmıyor aynı zamanda Andriç'e Nobel'i kazandıran sebepler üzerinde de duruyor.

Andriç, Gün Batarken'de, 1806-1814 yılları arasında Osmanlı'nın Bosna eyaletinin başkenti olan Travnik'teki vezir konağı ile Travnik'in yeni tanıştığı ve kabullenmeye çalıştığı Avusturya ve Fransa konsolosluklarının ilişkilerini, Osmanlı- Fransız ilişkilerini, Sırp ayaklanmalarını konu edinir. Tabi burada Osmanlı toprağı olan Bosna'nın kültürel ve sosyal yaşamına dair fikir edinebilmek de mümkündür. Andriç'in sanatının yerli olma özelliğı bu eserde de belirgin bir biçimde görüldüğü gibi Alangu'nun takdirine mazhar olacak biçimde aşılmıştır da denebilir. Alangu, Türk edebiyatını değerlendirirken kullandığı “yerli renk gerçekçiliğı” kavramını Andriç'in bu eseri için bir adım daha aşarak “tarihî renk”e çevirir. Bu tezini de şu şekilde yorumlar:

“Bu eserinde <yerli renk>ten daha üstün ve daha belirli olarak ortaya konulan <tarihî renk>, belirli bir süre içindeki roman çatışmasını, tarihî evrimle birlikte esas olarak aldığı, bundan dolayı

²²⁰ İvo Andriç, a.g.e., s.7.

*da eserin kronik tarzında bir kültür tarihi romanı olarak belirdiğini söylemeliyim.*²²¹

Alangu, bu yorumuyla sadece bir çevirmen olmadığını, aynı zamanda dilimize kazandırdığı eserlere de Türk edebiyatında yaptığı gibi eleştirel bir gözle de bakabildiğini göstermektedir.

Alangu, sade ve akıcı bir dille zenginleştirdiği bu eserin sonuna Sırpça aslında yer alan Türkçe kelimelerin Türkiye Türkçesi'ndeki karşılıklarını da eklemiştir.

4.3. Kovulmuşlar²²²

Kovulmuşlar, 1966 yılında Nobel Ödülünü kazanmış, Yahudi Edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Samuel Yosef Agnon'un 94 sayfalık kısa roman tarzında bir eseridir.

Tahir Alangu, kitaba “Yahudi Edebiyatı ve Agnon” başlıklı bir giriş yazısıyla başlar. Alangu burada hem Yahudi Edebiyatı hakkında derli toplu bilgiler verir, hem de Yahudi Edebiyatı ve Agnon ile ilgili tespit ve yorumlarını sunar. Buradaki yorumlarından Alangu'nun Türk edebiyatına tuttuğu merceği zaman zaman başka milletlerin edebiyatına da tuttuğu görülmektedir.

Alangu, bu yazısında önce Agnon'un hayatı hakkında bilgiler verir. Daha sonra yazar, “Yahudi Edebiyatı”, “Yiddiş Dilinde Yahudi Edebiyatı”, “İbrani Dilinde Yahudi Edebiyatı” başlıkları altında Yahudi Edebiyatı hakkında incelemelerde bulunduktan sonra, “Agnon'un Eserleri”, “Sanatı Üzerine Görüşler”, “Kovulmuşlar romanı üzerine” ve “Bir Gecelik Misafir” başlıkları altında Agnon'un sanatı ve eserleri üzerinde değerlendirmeler yapar.

²²¹ İvo Andrić, a.g.e., s.9.

²²² Samuel Yosef Agnon, **Kovulmuşlar**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nobel Yay., 1966.

Agnon Polonya'nın Doğu Galiçya bölgesinde doğmuş bir Avrupa Yahudisidir. 1907 yılına kadar Avrupa Yahudilerinin kullandığı Yiddiş diliyle eserler verir. 1907 yılından sonra İsrail'de Siyonist kolonilere öncülük etmeye gider ve İbranice yazmaya başlar. İbrani dilinin eski dinî metinlerin dili olmaktan çıkıp modern edebiyat dili olmasının öncülerindendir. Alangu, Agnon'un Yahudilerin yaşadığı sıkıntılardan yola çıkarak aslında tüm insanlığın dramını anlattığını düşünür ve onun Nobel Ödülü almayı hak eden bir yazar olduğunu savunur:

“Kuşku yok ki, o, küçük bir ulusun yerli bir yazarı olarak Nobel'e kayırılmış, arkalanmış bir anlatıcı değil, dünya edebiyatına katkısı olan bir sanatçıdır.”²²³

Agnon “Kovulmuşlar” romanında mektepli Yahudi din adamlarıyla Doğu Avrupa'da Yahudi mistisizminin bir kolu olan Hassidi tarikatının arasındaki çatışmayı konu edinir. Kitaba adını veren kovulanlar da bu tarikatın önderleri ve onların müridleridir. Alangu, bu çatışmayı bizdeki medrese-tekke çatışmasına benzetir ve bu benzerliği şu şekilde yorumlar:

“13. yüzyılda Osmanlı devletinin kurulup birliği ve barışı sağlayamadığı büyük kargaşalıklar ortamında, Yunus Emre'nin halka indirdiği tasavvuf görüşü nasıl bir rol oynadıysa, Agnon'un anlattıklarına göre, Doğu Avrupa Yahudilerinde de bu görüşler aynı rolü oynamış görünmektedir.

...

Bu tarikatın başları olan Zaddik'ler, tıpkı bizdeki şeyhler gibidir, aynı öncülüğü yaparlar; burada da görüldüğü gibi <gönül etmeleri>nin, bir kimseye lânet okumalarının yıkıcı bir gücü vardır.”²²⁴

²²³ Samuel Yosef Agnon, a.g.e., s.12.

²²⁴ Samuel Yosef Agnon, a.g.e., s.13.

Aslında burada Yunan mistisizmi ve Hassidi tarikatıyla ilgili yorum yapan Alangu, bir yandan da Türk tasavvufu ile ilgili görüşlerini okuyucuyla paylaşır. Alangu'nun bu yorumları kitabın anlaşılabilirliğini de artırmıştır demek yanlış olmaz. Zira Alangu bu bilgileri vermemiş olsa kitapta anlatılan Yahudi kültürüne aşina olmayan Türk okuyucusu doğal olarak romanda açıklayıcı bir bilgi bulamayacaktır.

Roman birbirine bağlı yedi bölümden oluşmaktadır. Romanın esasını kurgusu değil Yahudi kültürü ve dinî oluşturmaktadır. Bu yüzden romanda olaydan çok tasvir ve tahliller ön plandadır.

Romanda olaylar Polonya'da bir kasaba olan Şibbuş'ta geçer. Romanda medreseli din adamını Rabbi Avigdor, tarikat ehlini ise Rabbi Uriel temsil eder. Rabbi Avigdor, Hassidi tarikatının lideri Rabbi Uriel'i kasabadan kovar. Rabbi Avigdor'un kızı ölmüş ve torunu Gerşom öksüz kalmıştır. Romanın sonunda nişanlı olan Gerşom da ölür ve bu ölüm dedesi Rabbi Avigdor'un Rabbi Uriel'i kovmasının sonucu kendilerine gönderilmiş bir bela olarak addedilir. Aslında romanda verilmek istenen mesaj da budur.

Tahir Alangu, romanı akıcı ve anlaşılır bir dille Türkçeye kazandırmıştır. Alangu, romanda Yahudi kültürüne ait kelimelerin aslına sadık kalır ve dipnotlarda bu kelimeleri açıklar. Rabbi, zaddik, sabbat bunlardan sadece birkaçıdır. Her ne kadar farklı bir kültürün romanı olsa da Kovulmuşlar, Alangu'nun titiz çalışmasıyla Türk okuyucusu için anlaşılır bir hâle gelmiştir.

Kitaba ayrıca İnci Özgüden ve M. Deleon tarafından İspanyolcadan Türkçeye çevrilen Agnon'un "Boşanmadan Sonra" ve "Dost Olan Düşman" isimli iki ünlü hikâyesi de eklenmiştir.

4.4. Sınırdaki Çiftlik²²⁵

Orijinal adı “Çiflikıt Kray Granitsata” olan Sınırdaki Çiftlik, Tahir Alangu’nun Almancadan çevirdiği bir romandır. Romanın yazarı Bulgar yazar Jordan Jovkov’dur. 320 sayfalık kitaba ön sözü kısa bir süre Sofya’da yaşayan ve orada Jordan Jovkov ve kitaplarıyla tanışan Sabri Esat Siyavuşgil yazmıştır. Siyavuşgil Jordan Jovkov’un eserlerini anlama konusunda kendisini yetkin görmekte ve bu ön sözü yazmayı görev bilmektedir:

“Memlekete dönüp de Tahir Alangu dostumun, Jordan Jovkov’dan, <Sınırdaki Çiftlik> adlı romanı terceme ettiğini haber alınca sevindim ve ona bir önsöz yazmayı vazife bildim.”²²⁶

Siyavuşgil, bu görevi “Türk Dostu Bir Bulgar Yazarı Jordan Jovkov” başlıklı bir yazı kaleme alarak yerine getirmiştir. Bu yazıda yazar, Jovkov’un eserlerini tanıma hikâyesinden başlayarak Jovkov’un eserlerinden ve sanatından bahsetmektedir. Jovkov’un hikâyelerinde Türk kahramanların yer alması, Siyavuşgil’e bu hikâyeleri yazan kişinin bir Türk olduğu izlenimi vermiştir. Yazarı bu hikâyelerin bir Bulgar’ın kaleminden çıkmış olması adeta şok etmiştir. Hikâyelerde Türk tipi o kadar sahicidir ki Siyavuşgil hem bu hikâyelere hem de Jovkov’a hayran kalmıştır.

Jovkov, Balkan Savaşı’na ve Birinci Dünya Savaşı’na bizzat iştirak etmesi ile edindiği gözlemleri sonucu en önemli eserlerini iki dünya savaşı arasında yazmıştır. Sınırdaki Çiftlik’te de yazarın bu gözlemlerinin etkisi bulunmaktadır.

Siyavuşgil’in Jovkov’a dair tespitlerinden sonra romana geçmeden önce romanın şahıs kadrosu verilmiştir. Oldukça zengin bir şahıs kadrosu bulunan romanı okuyucu açısından anlaşılır kılmak için bu kadro başta

²²⁵ Jordan Jovkov, **Sınırdaki Çiftlik**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nil Yay., 1966.

²²⁶ Jordan Jovkov, a.g.e., s.6.

tanıtılmış olmalıdır. Roman çiftlik etrafında gelişse de çevredeki köylüler ve sınırdaki askerler de romanın önemli unsurlarıdır. Roman İsyor Çiftliği'nin hikâyesini anlatır. Sosyal ve ahlakî sorunların anlatıldığı romanda birbiriyle savaşıyan bireyler barışır ve yazar sosyal çelişkileri kendi yöntemiyle çözüme kavuşturmuş olur.

Jovkov'un Türklerle ilgili hikâyeleri varken Alangu neden bu romanı seçmiştir diye sorguladığımızda bunun cevabını aslında ön sözde doğrudan bulamıyoruz. Ancak Siyavuşgil, 1 Şubat 1966 tarihinde yazdığı ön sözü noktaladığı şu sözleriyle bir fikir vermektedir:

“Bulgar edebiyatının da bir klasiği sayılan ve dünya edebiyatında artık yerini almış bulunan bu yazarı, en güzel romanı <Sınırdaki Çiftlik> ile Türk okurlarına tanıttığı için, Tahir Alangu dostumu ne kadar tebrik etsem yine azdır.”²²⁷

Siyavuşgil'in bu ifadesine dayanarak Alangu'nun Sınırdaki Çiftlik'i Jovkov'un en güzel eserlerinden biri olması sebebiyle seçtiğini söylemek mümkündür. Ayrıca Alangu'nun çeviri tercihinin genellikle romandan yana olması da Jovkov'un hikâyelerini değil de bu romanını çevirmeye karar vermesinde etkili olmuştur diye bir tahmin yürütülebilir. Alangu'nun çevirisi bize bu kitabın bir Türk yazarın kaleminden çıktığı izlenimi vermektedir. Duru bir anlatım, sade bir dil diğer çevirilerde olduğu gibi burada da mevcuttur.

4.5. Bir Gecelik Misafir²²⁸

Bir Gecelik Misafir, Polonyalı Yahudi yazar Samuel Yosef Agnon'un iki ciltlik bir romanıdır. Kovulmuşlar romanını incelerken Agnon hakkında bilgi vermiştik. Burada kısaca Bir Gecelik Misafir'den bahsetmek yerinde olacaktır:

²²⁷ Jordan Jovkov, a.g.e., s.10.

²²⁸ Samuel Yosef Agnon, **Bir Gecelik Misafir** (2cilt), Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nobel Yay., 1966.

Aslında bu roman da Kovulmuşlar'la aynı konuyu işlemektedir. Romanda, Doğu Avrupa Yahudilerinin memleketlerindeki son günleri tasvir edilir. Doğu Avrupa serüvenlerinin bitmesiyle birlikte Yahudilerin orada bina ettikleri yüzlerce yıllık kültürlerinin sarsılması anlatılır.

Agnon bu romanda Polonya Yahudiliğinin çöküşünü anlatırken bir yandan yeni kurulan İsrail'in kuruluşunun romanına da geçer. Nobel ödüllü yazarın amacı Yahudilerin tüm serüvenlerini anlatmaktır.

Agnon'un bu eseri Alangu'nun yalın dili ve akıcı üslûbuyla Türkçeye kazandırılmıştır.

4.6. Siste Bir Ses²²⁹

Siste Bir Ses, Tahir Alangu'nun 1967 yılında Almandan Türkçeye tercüme ettiği bir hikâye kitabıdır. Jens Peter Jacobsen, 19. yüzyılda yaşamış olan Danimarkalı bir şair ve yazardır.

Siste Bir Ses; Bergamo'da Veba, İki Dünya, Siste Bir Ses, Bayan Fönns, Mogens isimli beş kısa hikâyeden oluşmaktadır. Alangu'nun eserlerinde genellikle alışık olduğumuz ön söz veya kitap ve yazarı hakkında bilgiler içeren bir girişin olmadığı bu kitap 152 sayfadan ibarettir.

Alangu, tercüme ettiği metnin hikâye olması sebebiyle kendine özgü bir üslûp oluşturmuştur. Alangu'nun sade ve akıcı bir dille tercüme ettiği hikâyelerde Türkçeye uygun olmayan bir ses kulağıma gelmez. Alangu, eserin özgünlüğünü korumasını sağlamak amacıyla kelimeleri özenle seçmiştir. Sadece "Bayan Fönns" isimli hikâyede bir veda mektubu içinde yer

²²⁹ J. Peter Jacobsen, **Siste Bir Ses**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Yankı Yay., 1967.

alan “Sağlıkla kal Tage, sağlıkla kal Elenor...”²³⁰ derken “sağlıkla” sözcüğü Türk kulağını biraz tırmalar. Onun yerine “sağlıcakla” sözcüğü kullanılsaydı bizim kelime hazinemize daha uygun olabilirdi.

Kitabın içeriğine baktığımızda hem sosyal travmaların hem de bireysel travmaların hikâyelerde işlendiğini görüyoruz. “Bergamo’da Veba” hikâyesi bir veba salgının toplumsal hayat üzerindeki etkilerini ele alırken, “Bayan Fönns” hikâyesi tutkulu bir aşk yaşarken evlenemeyip ayrılan ve yıllar sonra tesadüfen karşılaşan ve evlenmeye karar veren iki sevgiliden Bayan Fönns’ün kendisini bırakmayan geçmişiyse kendileri de evlenme çağında olan iki çocuğunu uzlaştıramamaktan doğan bunalımını irdellemektedir. Hikâyelerin önemli bir vasfı da psikolojik tahlillerin yoğun olmasıdır. Psikolojik tahliller yanında tabiat tasvirleri de önemli bir yer tutar. Özellikle “Mogens” hikâyesinde kahramanlar tabiatla iç içe yaşamayı çok severler ve yazar da onların çok sevdikleri tabiatı tasvir eder.

Alangu’nun J. Peter Jacobsen’in bu eserini neden Türkçeye çevirdiği konusunda bir bilgi elde edemedik. Ancak 1949 yılında Selâhattin Batu tarafından dilimize çevrilen ve yazarın en önemli eseri sayılan Marie Grubbe’un²³¹ uyandırdığı etki olabilir.

4.7. Guatemala Efsaneleri²³²

Orijinal adı “Leyendas de Guatemala” olan Guatemala Efsaneleri, kendisi de Guatemalalı olan Miguel Angel Asturias’ın 1923-1926 yılları arasında hazırladığı doktora tezine dayanan bir eseridir. Asturias’ın ilk eseri olan Guatemala Efsaneleri’nin ilk İspanyolca baskısı Madrid’de 1930 yılında,

²³⁰ J. Peter Jacobsen, a.g.e., s.84.

²³¹ J. Peter Jacobsen, **Marie Grubbe**, Çev. Selâhattin Batu, Ankara, M.E.B. Yay., 1949.

²³² Tahir Alangu, **Guatemala Efsaneleri**, İstanbul, Cem Yay., 1968.

ikinci baskısı ise Buenos Ayres'te 1948 yılında yayınlanmıştır. İlk Fransızca çevirisi 1932'de Marsilya'da basılmıştır.²³³

Tahir Alangu, Guatemala Efsaneleri'ni Almanca tercümesinden Türkçeye aktarmıştır. Alangu'nun tercümesi Türkiye'de ilk olarak 1967 yılında Cem Yayınevi'nin Yirminci Yüzyıl Klâsikleri dizisinde çıkmış ve tükenmiştir. 1968 yılında da aynı yayınevinin Nobel Yayınları dizisi içinde basılmıştır.

Guatemala Efsaneleri, Fransız şair ve yazar Paul Valéry'nin yazdığı ön sözle başlamaktadır. Valéry bu ön sözde sembolist bir tavırla ve samimi söyleyişlerle kitapta yer alan efsanelerden ne kadar etkilendiği anlatır. Valéry'nin şu cümleleri bu efsanelerden ne denli etkilendiğinin bir göstergesidir:

“Kızgın bir tabiatın, karmaşık bir bitkiler dünyasının, yerli büyücülüğünün, İspanyol teolojisinin nasıl da bir karışımı! Bütün bunlar, volkanların, keşişlerin, afyonkeşlerin, paha biçilmez mücevher satıcılarının, papağan gevezeliklerinin <ülkeyi bir baştan bir başa dolaşarak dokumaların yapılışını ve sıfırın değerini öğreten büyücülerin> hep birlikte bütün düşlerin en sıtmalarını yaratıp oluşturdıkları bir diyarda oluyor.”²³⁴

Valéry'nin ön sözünden sonra Tahir Alangu'nun “Guatemala, Asturias ve Eserleri Üzerine” başlıklı yazısı yer alır. Bu yazıda Alangu, Guatemala'yı tanıtıcı bilgiler verdikten sonra, Asturias'ın eserleri ve edebî kişiliği konusunda değerlendirmelerde bulunur. Alangu burada edebiyat eleştirmeni ve edebiyat tarihçisi olarak karşımıza çıkar. Burada anlatılan efsanelerin meydana geldiği coğrafyayı tanıtmayı, bu coğrafyada yaşanan mücadeleleri ve Guatemala'yı bir Orta Amerika Cumhuriyeti olmaya götüren süreci ele alması dolayısıyla efsanelerin ve Asturias'ın eserinin edebî değerinin

²³³ Tahir Alangu, a.g.e., s.14.

²³⁴ Tahir Alangu, a.g.e., s.5.

anlaşılmasını sağlaması onun edebiyat tarihçisi ve eleştirmen olarak esere yaklaşımında zihniyet ve sanatçı faktörünü önemsediğini gösterir. Alangu'nun şu cümleleri bu tavrında ne kadar isabetli olduğunu göstermesi açısından önemlidir:

“Kendi yurdunun sorunlarını, özgürlük savaşını, kültürünün derinliğini bütün dünyaya yayan güçlü romanlarıyla, bugün dünyanın önde gelen birkaç romancısı arasında yer alıyor, sanatını kendi yurtsever düşüncelerinin, kendi halkının bir savunma aracı olarak kullanıyor. Günümüzde <Anti-American> direnmenin bir önemli öncülerinden biri sayılıyor.

Asturias'ın eserlerinde birbirine bağlı iki yön açıkça görülmektedir: Kendi yurdunun sosyal-politik sorunlarına bağlı oluşu, kökünü halk sanatının gür kaynaklarından alan güçlü bir sanat çabası.”²³⁵

Bu cümlelerden anlaşılıyor ki Asturias'ın eserlerini ve onun eserlerinin iteleyici gücü olan dış sömürücülere ve yerli hain politikacılara karşı açtığı savaşı anlamak için içinden geldiği halkı ve coğrafyayı tanımak gerekiyor.

Tahir Alangu'nun verdiği bilgilerden sonra “Efsaneler Ülkesi <Guatemala>” başlığı altında Asturias ülkesine yaptığı yolculuğun izlenimlerini anlatır. Yazar burada ülkesinin mitolojik tarihinden bahseder ve yurduna olan özlemini, sevgisini, hayranlığını burada dile getirir. Alangu'nun verdiği bilgiye göre ömrünün çoğu Paris'te ve sürgünde geçen²³⁶ Asturias şiirsel bir dille özlemini dile getirir:

“Benim şehrim, benim yurdum! Tam yerine vardığıma inanabilmek için tekrarlıyorum! Onun kutsal toprağı! Ormanların sık

²³⁵ Tahir Alangu, a.g.e., s.9.

²³⁶ Tahir Alangu, a.g.e., s.9.

yeleleri. Onun, çepeçevre <Brezel de San Blas>ı meydana getiren sonsuz dağları, gölleri. Kırk volkanının sırtları ve ağızları. Koruyucu sultanı Santiyago. Evim-ocağım ve başka evler. Meydan ve kiliseler. Köprüler, kumlu caddelerin kavşakların gizlenmiş kulübeler. Arsız sütleğen kümeleri ve Chichucaste ısırganları arasında arap saçı gibi birbirine geçmiş yollar. Hep çayırların kahırlarını da birlikte sürükleyen ırmak. Yuka ağacının çiçekleri.

*Benim şehrim! Benim yurdum!*²³⁷

Kitapta beş tane efsane anlatılmaktadır. Bunların ilki “Yanardağın Efsanesi” bir yaradılış mitidir. Asturias’ın şiirsel anlatımı efsanenin mitolojik ifade gücünü zenginleştirmiştir.

İkinci efsane “Haşhaş Adamın Efsanesi” dir. Bu efsane İspanyolların ve Katolikliğin yerli mitolojiyi ortadan kaldıramadığını ancak yerlilerin Hristiyanlaştığını anlatır.

Üçüncü efsane “Tatuana’nın Efsanesi” , Tahir Alangu’nun deyimiyle ruhların evrimini, yeni din ve idare karşısında yerli halkın, kurtuluş özlemi içindeki direnmelerini ifadede nasıl kullanıldıklarını anlatır.²³⁸

Dördüncü efsane olan “Şeytanın Külâhı Efsanesi”nde kauçuk bir topun ne işe yaradığını bilmeyen ve onu şeytan zanneden bir keşişten bahsedilir. Burada mizahî bir dille anlatılan şey Hristiyan keşişlerin tuzağa düşmeye meyilli oldukları ve nitekim düştükleri, kilisenin dinle değil de dünyevî, maddî şeylerle uğraştığıdır.

Son efsane olan “Bereketli Topraklar Üzerindeki Hazinenin Efsanesi” İspanyol fatihlerinin Guatemala’yı işgallerini, Guatemala halkına açtıkları

²³⁷ Tahir Alangu, a.g.e., s.29.

²³⁸ Tahir Alangu, a.g.e., s.15.

savaşları ve bu savaşlarda halkı nasıl yenik düşürdüklerini konu edinir. Halkı yenen İspanyollar tabiat kuvvetleri tarafından cezalandırılır ve eski zenginlikleri, uygarlıkları toprağa gömülür. Hikâyenin efsane olmasını sağlayan unsur da budur.

Kitaptaki folklorik ve mitolojik unsurlar Alangu'nun, Nobel ödüllü Asturias'ın özellikle bu kitabını çevirmesi, kendisinin de halk bilimi alanında araştırmalar yapmasına bağlanabilir. Alangu'nun bu eseri Türkçeye çevirmesi, sadece halk bilimciler açısından önemli olmakla kalmayıp aynı zamanda güçlü kalem ve başarılı romanlarıyla Nobel ödülüne layık görülen bir yazarın nasıl kendi halkının sesi olmaya çalıştığını; eserlerini sağlam temeller üzerine kurmak için halkın tarihini, mitolojisini, folklorunu özümsemediğini göstermesi açısından modern romancılar için de önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Alangu, eserin üslûbuna sadık kalmaya çalışmış; sıralı cümleler ile şiirselliği, soru cümleleriyle de anlatımın tekdüzeliğini yıkmıştır. Eser cümlelerin sade ve basit olması ile anlaşılır olmuştur.

Efsanelerde yer alan yer adları, bitkiler, hayvanlar Maya ve İspanyol kültürünün etkileşiminden oluşan Guatemala'nın coğrafi ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verebilir. Tahir Alangu, eserin aslında da Almanca çevirisinde de yer alan Maya motiflerinden alınmış yirmi bir deseni de kitabına koyarak tercümede görsel açıdan bile aslına sadık kalmaya özen gösterdiğini göstermiştir. Bu desenler Maya mitolojisi hakkında bilgi verebileceği gibi esere de görsel açıdan bir canlılık getirmiştir.

4.8. Kopar Zincirlerini Gülsarı²³⁹

Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un 1966 yılında "Gülsarat" adı ile yayımladığı bu romanı Tahir Alangu, 1969 yılında Türkçeye çevirmiştir. İlk olarak Tahir Alangu'nun Fransızcadan Türkçeye çevirdiği bu eseri daha sonra "Gülsarı" ve "Elveda Gülsarı" isimleriyle Refik Özdek, Seçkin Selvi, Mehmet Özgül gibi yazarlarda Türkçeye çevirmiştir. Alangu'nun 1969 yılında yayımlanan ve daha sonra yeni baskısı yapılmayan bu çevirisi, 2005 yılında Elips Kitap tarafından "Elveda Gülsarı" ismiyle yeniden yayımlanmıştır.²⁴⁰

Cengiz Aytmatov romanda komünist Tanabay Bakkasov'un ve onun duygusal bir bağ kurduğu atı Gülsarı'nın hikâyesini anlatır. Gülsarı'ya bu isim renginin açıklığından dolayı verilmiştir. Atın bir lakabı da "Eşkingidişlidir". Bu onun iyi bir yarış atı olduğunu gösterir. Tanabay, Gülsarı'yı henüz bir tay iken tanır ve zamanla aralarında kuvvetli bir bağ oluşur. Komünist sistemde federal tarım ve havyacılık alanı olan kolhozda önceleri at yetiştiricisi olan, daha sonra zor şartlarda koyun çobanlığı yapmaya mecbur bırakılan Tanabay kendisine verilen görevleri yerine getirmeye çalışır ancak aksaklıkları giderme konusunda kimseye derdini anlatamamaktan yakınıır. Ne parti sekreteri ne de kolhoz yöneticisi Tanabay gibi çalışanların ihtiyaçlarına cevap veremez. Tanabay koyunları için bir ahır bile yaptıramaz, evi zaten dökülmektedir. Gençliğinde Komünist Partisine sıkı sıkıya bağlı olan Tanabay yaşı ilerledikçe pişmanlıklar yaşamaya başlar. Komünizm için savaştan ve çalışan, savaştan sonra onun nimetlerinden faydalanacağını düşünen Tanabay verdiği emeğin karşılığını göremememin getirdiği karamsarlık içinde yaşamına devam eder. Hayal ettiği hiçbir şey gerçekleşmez. Sonunda bir yöneticiye karşı geldiği için partiden atılır. Bu Tanabay için her şeyin bittiği anlamına gelir. Romanda Tanabay'ın hayal kırıklığını şu iki cümle en iyi şekilde ifade eder:

²³⁹ Cengiz Aytmatov, **Kopar Zincirlerini Gülsarı**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, May Yay., 1969.

²⁴⁰ Cengiz Aytmatov, **Elveda Gülsarı**, Çev. Tahir Alangu, Ankara, Elips Kitap, 2005.

“Savaş sona erince bizim de böyle kamyonlarımız olur sanmıştı. Savaştan sonra her şey daha iyi olacaktı ya!”

Tanabay, çok sevdiği dostu Çoro ve ondan sekiz yıl sonra da çok sevdiği atı Gülsarı ölünce artık hayattan pek fazla bir şey istemeyen bir adam olmuştur. İki kızı ve oğlu evlendikten sonra karısı Çaydar’la baş başa yaylada kalmıştır. Romanın sonunda gelininin haksız yere Tanabay’ı suçlaması onu yeniden partiye yönlendirir. Şöyle ki oğlu kendi beceriksizliği yüzünden işinde terfi edememiştir. Ancak gelini Tanabay’ı yıllar önce partiden ihraç edilmesi dolayısıyla oğlunun terfisine engel olmakla itham eder. Bu suçlamaya dayanamayan Tanabay, partiye dönme girişiminde bulunur. Ancak roman da burada biter. Burada vurgulanan, Tanabay’ın kovulduğu bir yere dönmek istemesi, eski idealistliğinin kalmamasıdır.

Aytmatov, Tanabay’ın hayat hikâyesini merkeze alarak aslında Kırgız halkının sorunlarından bahseder. Ekim İhtilâli’nden sonra bir yandan kolhozlar yoluyla kollektifleşme, diğer yandan da eğitim yoluyla yerleşik hayata geçme çabaları sürdüren Kırgız halkının bu sancılı sürecini Tanabay ve çevresindekilerin hayatlarından izlemek mümkün olmaktadır. Alangu, romana ön söz niyetine yazdığı “Cengiz Aytmato” başlıklı yazıda bunu şöyle dile getirir:

“C. Aytmato, birkaç kuşak boyunca Kırgız halkının, gittikçe artan bir sayıda çoğalan, <töresel yaşama düzenini> değiştirme evrimini insan gerçeğine yansıyan yönleri ile bu romanda tasvir ediyor. Bir eski çağ kapanıyor, bir yeni çağ yeni töreleri ve yaşayış düzenleri ile geliyor. İki yaşama arasında kalan insanların dramları, hayata bakışlarını belirlerken, C. Aytmato, ileride daha güçlü eserler verecek, büyük bir romancı cevherinden haberler veriyor.”²⁴¹

²⁴¹ Cengiz Aytmato, **Kopar Zincirlerini Gülsarı**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, May Yay., 1969, s.8.

Cengiz Aytmatov, ilk olarak yazdığı ancak en son yayımlanan romanı olan Kopar Zincirlerini Gülsarı'da özellikle Stalin döneminde Kırgız halkının yaşantısı, kültürü, yeni şartlara uyum süreci, doğaya karşı çoğu kez yenik düştüğü savaşı canlı bir biçimde tasvir eder. Alangu da bu tasvirin dokusunu bozmadan romanı Türkçeye aktarmıştır.

Alangu, diğer çevirilerinde olduğu gibi yine anlaşılır ve sade bir dil kullanmıştır. Bu dili akıcı bir üslûp tamamlamıştır. Alangu, kitabın aslında yer alan kolhoz, ukruk, konç gibi bazı kelimeleri Türkçeye çevirmemiştir. Özellikle Türkçede veya Türkiye Türkçesinde karşılığı olmayan Kırgızca veya Rusça kelimeleri yazar değiştirmeme eğilimi göstermiştir. Dönemin Kırgız kültürünü yansıtmaları açısından Alangu'nun bazı kelimelerin aslına sadık kalması olumlu karşılanabilir ancak kitaba, bu kelimeler için Türkçe açıklamalar ilave edilse okuyucu açısından romanın daha kolay anlaşılabilmesi sağlanabilirdi. Sonuç olarak, Alangu'nun bu çevirisi için, birkaç özgün kavramın Türkçe karşılığı okuyucunun zihninde tamamlandıktan sonra kolay anlaşılabilir bir çeviri olmuştur denilebilir.

V. BÖLÜM

DİĞER ESERLERİ

5.1. Kitap Halindeki Eserleri

Tahir Alangu'nun daha önce açtığımız başlıklar altına yerleştirilemeyen tek eseri Mevlût'tür. Bunun dışında kitap halinde olan ve diğer kategorilere girmeyen başka bir eseri yoktur.

5.1.1. Mevlût²⁴²

Mevlût, Tahir Alangu'nun "Yeditepe Türk Klâsikleri" serisi için hazırladığı, yazarın değerlendirmeleri ile birlikte 135 sayfadan oluşan bir eserdir. Eserin birinci baskısı yine 1958 yılında Yeditepe Yayınları tarafından yapılmıştır. Bizim değerlendirmede esas aldığımız kitabın ikinci baskısıdır.

Bizim için bu eserin önemi yazarın kitabın başında esere dair yaptığı değerlendirmedir. Yazar, "Süleyman Çelebi ve Mevlût Kitabı Üzerinde" başlığı altında kitaba bir giriş yapar. Alangu, bu ana başlık altına değineceği hususlara göre bazı alt başlıklar koymuştur. Alangu önce "Mevlût Kitabı Yazıldığı Sıralarda Anadolu" başlığı altında kısaca 15. yüzyılda Anadolu'daki siyasî durumu ve dinî edebiyatı değerlendirir ki oradan Süleyman Çelebi'nin eserine bir kapı açar.

Alangu, "Mevlût Kelimesi Üzerinde" diye başladığı bölümde bu kelimeye neden Arapça aslında olduğu üzere "mevlîd" değil de "mevlût" demeyi tercih ettiğini açıklar. Yazar, yüzyıllardır Türkler arasında "mevlîd" kelimesinin Türkçeleşerek "mevlût" olarak Hz. Muhammed'in doğumu için

²⁴² Süleyman Çelebi, **Vesîletü'n-Necât Mevlût** (Haz. Tahir Alangu), İstanbul, Yeditepe Yay., 1958. (2. Baskı)

kullanıldığını, bu yüzden de Arapça aslındaki söylenişi üzerinde ısrarın anlamsız olduğunu dile getirir.

Alangu daha sonra “Mevlût Töreni Üzerinde” açıklamalar yaptıktan sonra, “Süleyman Çelebi’nin Hayatı” bölümüne geçer. Yazar, Süleyman Çelebi’nin hayatıyla ilgili kısaca bilgi verdikten sonra, “Mevlût’un Yazılması Üzerinde” bölümünde Süleyman Çelebi’nin Bursa Ulu Cami’de bir vaizin Hz. Muhammed’in Hz. İsa’dan üstün tutulmaması gerektiğini söylemesi üzerine, Kur’an-ı Kerim’deki Biz bu peygamberlerin bazısını diğerlerinden üstün kıldık.” âyetinde yer alan üstünlüğün Hz. Muhammed’in üstünlüğü şeklinde tefsir edilebileceğini düşündüğünü ve Hz. Muhammed’i öven bu şiiri yazdığını dile getirir.

“Mevlût’un Yazılışında Etkisi Olan Kaynaklar” bölümünde Alangu, Süleyman Çelebi’nin Mevlût’u yazarken Âşık Paşa’nın Garipnâme adlı mesnevîsinden ve Mustafa Darîr Bin Yusuf’un siyer tercümesinden büyük oranda etkilendiğini dile getirir.

“Süleyman Çelebi’nin Etkileri” bölümünde esere yapılan nazîrelerden ve eserin tercüme edildiği dillerden bahseder ve Alangu, “Mevlût Kitabının Bugünkü Durumu” bölümüyle incelemesini sona erdirir.

Yazar, metinden önce ikinci baskı için kısa bir ön söz yazar. Bu ön sözde Alangu, Süleyman Çelebi’ye ait olmamasına rağmen geçmişten beri Mevlût kitaplarına giren “Merhabâ” bölümünü esere alma gereği duyduğunu dile getirir. Ayrıca yazar, Mevlût’un yüzyıllardır söylene gelen dinî-epika değerinde ve artık halka mâl olduğunu bu yüzden asırlardır değişerek günümüze ulaştığını dile getirir.

Alangu, bu değerlendirmelerden sonra “Peygamberin Mevlût Kitabıdır” ve “Mustafâ’nın Mevlûd’u” diye başlayan asıl metne geçer. Asıl metin 31 bölümden oluşur. Alangu, her bölüm sonunda o bölümde yer alan ve

bilinmeyeceğini düşündüğü kelimelerin anlamlarını verir. Bu da eserin gençlere tanıtma amacıyla ve popüler bir kaygıyla yazılmasının gereklerinden biridir. Kitapta son olarak Mevlîd törenlerinde okunan ilâhilerin en tanınmışlarından altı tanesi yer alır.

Alangu, Mevlût'u hazırlarken Ayasofya yazmasını esas almıştır. Yazar, daha önce yayımlanan "Mevlût" metinlerini de karşılaştırma gereği duymaz. Bunun sebebini şöyle açıklar:

*"Burada bilimsel bir çalışma yapmak amacıyla olmadığımızdan Mevlût metinleri üzerinde daha önce çalışanların emeklerini bir araya getirmek veya onlar gibi metinler üzerinde derinlere giden karşılaştırmalar ve ayıklamalar yapmak yönüne gidecek değiliz. Mevlût'tan ancak mevlûtçular ağzında okunan bir iki bahrin dar ölçüsünde bilgi sahibi olan gençlere eserin tümü üzerinde toplu bir fikir vermek istiyoruz. Bundan dolayı Ayasofya yazmasını temel olarak aldık. Bahislerin birbirine ulalı olarak yürüyüşünü bozan kısımlarda, başka kitaplara başvurarak lüzumlu bazı beyitleri ekledik. Bu suretle rahatça okunabilecek, orta boyda bir metin ortaya koyduk."*²⁴³

1950 yılında "Türkçe Mevlîd Metinleri" başlıklı bir doktora tezi hazırlayan Neclâ Pekolcay, Alangu'nun bu eserinin ikinci baskısı ile aynı tarihlere rastlayan ancak yazıdan anlaşıldığı kadarıyla birinci baskısını tanıtım için yazdığı yazıda, Alangu'nun yaptığı eklemelerin ilk bakışta göze çarpmadığını, bunun ancak bazı Mevlîd nüshalarının incelenmesiyle anlaşılabileceğini dile getirmiştir.²⁴⁴ Ancak Pekolcay, Alangu'nun bilimsel bir çalışma amacı gütmeyişini göz önünde bulundurarak çok ağır eleştirilerde bulunmamıştır. Yine de kitapta gördüğü noksanları dile getirmekten çekinmemiştir. Pekolcay'a göre Alangu'nun eserin başında verdiği bilgiler daha önce bu eserle ilgili bilinenlere yeni bir şey katmamıştır. Ancak

²⁴³ Süleyman Çelebi, a.g.e., s.14.

²⁴⁴ Dr. Neclâ Pekolcay, "Bir Mevlid Yayını Üzerine", **Yeni Ufuklar**, C.7, S.73, Haziran 1958, s.33.

Pekolcay, eseri derli toplu bilgiler vermesi yönünden beğenir. Pekolcay, ayrıca Alangu'nun esas sayılabilecek nüshalarda bulunan ancak kendisinin çıkardığını söylemesine rağmen yerlerini belirtmediği beyitlerin yerlerini de gösterir. Alangu bu beyitleri ikinci baskıya ilave eder. 75 sayfalık birinci baskıya karşılık ikinci baskı 135 sayfadır.

Alangu, bu kitaba isim verirken uyguladığı Türkçeleştirme tavrını eserin içeriğinde uygulamaz, genellikle kelimelerin Arapça ve Farsça asıl yazılışını tercih eder.

Her ne kadar yazarın ifade ettiği gibi bilimsel bir kaynak olma amacı güdülmeden yazılmış olsa da Alangu'nun bu eseri, girişte verdiği derli toplu bilgilerle diğer popüler Mevlîd yayınları arasında tercih edilebilir bir niteliktedir.

5.2. Müstakil Yazıları-Makaleleri

Tahir Alangu'nun gazete ve dergilerde çeşitli tarihlerde yayımlanmış olan yazıları ağırlıklı olarak "Vatan" ve "Cumhuriyet" gazeteleri ile "Kim", "Yeni Türk", "Değirmen" dergileri ve "Varlık Yıllıkları"nda yer almaktadır.

Alangu, her ne kadar edebiyata şiirle başlamış olsa da öğrencilik yıllarında "Gündüz" dergisinde yayımlanan "Fayton" şiiri dışında bir şiirine rastlanmamaktadır. Alangu'nun yazılarının büyük bir çoğunluğunu kitap tanıtımları oluşturmaktadır. Türk ve dünya edebiyatının yeni çıkan eserlerini yazar okuyucularına zaman zaman günlük, zaman zaman haftalık ve bazen de daha aralıklı tarihlerde yazdığı yazılarla tanıtır. Alangu'nun kitap tanıtımları yanında en çok ilgilendiği mesele edebiyat eleştirisidir. Yazılarının önemli bir bölümü, Türk yazar ve şairlerin eserleri ve edebî kişilikleri üzerine yazdığı yazılar oluşturur. Alangu'nun, halk bilimi üzerine yazdığı makaleleri de yazıları arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Alangu, edebiyat eleştirmeni ve halk bilimci olmanın yanında aynı zamanda çağının entelektüelleri arasında da yer almaktadır. Bazen siyasî meseleler üzerine bazen de eğitim alanında yazdığı yazılar, onun yaşadığı dönemin birtakım olaylarına kayıtsız kalmadığını ve yaşadığı dönemin önemli meseleleri üzerinde düşündüğünü göstermektedir.

Alangu'nun yazıları kronolojik olarak yayım tarihlerine göre şu şekilde sıralanmıştır²⁴⁵:

Tahir Alangu, "Fayton", **Gündüz**, C.1, S.1, 15 Nisan 1936, s.29 (Şiir)

, "Karagöz Tetkikleri", **Yeni Türk**, C.9, S.97, II. Kânun 1941, s.452-455.

, "Klâvala I", **Yeni Türk**, C.9, S.98, Şubat 1941, s.469-475.

, "Kalevala II", **Yeni Türk**, C.9, S.99, Mart 1941, s.510-519.

, "Kalevala III", **Yeni Türk**, C.9, S.100-101, Nisan-Mayıs 1941, s.566-574.

, "Kalevala IV", **Yeni Türk**, C.9, S.102, Haziran 1941, s.587-597.

, "Tenkit ve Tahliller", **Yeni Türk**, C.9, S.102, Haziran 1941, s.600-603

²⁴⁵ Makale başlıkları Tahir Alangu'nun yazdığı şekle sadık kalınarak buraya alınmıştır.

, “İstanbul’a Ait Materyaller:1”, **Yeni Türk**, C.9, S.102, Haziran 1941, s.604.

, “Tenkit ve Tahliller”, **Yeni Türk**, C.9, S.103, Temmuz 1941, s.631-632.

, “Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahlilleri”, **Yeni Türk**, C.9, S.104, Ağustos 1941, s.656-659.

, “Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahlilleri”, **Yeni Türk**, C.9, S.105, Eylül 1941, s.689-691.

, “Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahliller”, **Yeni Türk**, C.9, S.107, İkinci Teşrin 1941, s.762-763. (T.A. imzalı)

, “Eminönü Halkevinde Karagöz Gecesi”, **Yeni Türk**, C.9, S.98, Şubat 1941, s.495. (M.T.A. imzalı)

, “Kozalak Şarkısı”, **Yeni Türk**, C.9, S.98, Şubat 1941, s.496. (M.T.A. imzalı)

, “Karagöz Tetkikleri”, **Yeni Türk**, C.9, S.97, II. Kânun 1941, s.452-455.

, “Maykop Kurganı ve En Eski Harita”, **Tarihten Sesler**, C.1, S.3, 15 Mart 1943, s.23-26.

, “Sihir ve Mitolojide Yılan”, **Tarihten Sesler**, C.1, S.4, 15 Nisan 1943, s.31-35.

, “Hakikî San’atın Peşinde Masal ve Klâsikler I”, **Değirmen**, C.2, S.8, Mayıs 1943, s.40-42.

, “Hakikî San’atın Peşinde Masal ve Klâsikler II”, **Değirmen**, C.2, S.9, Haziran 1943, s.84-85.

, “Rüya ve Masal”, **Değirmen**, C.2, S.10, Temmuz 1943, s.101-106.

, “Keloğlan Masalları”, **Değirmen**, C.2, S.11, Ağustos 1943, s.133-136.

, “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, **Değirmen**, C.2, S.12, Nisan 1944, s.160-164.

, “Kırım Türklerinin Nasrettin Hocası Özenbaşı Ahmet Akay”, **Türk Dili**, C.2, S.13, 1 Ekim 1952, s.23-28.

, “Feraizcizade Şakir Efendi”, **Türk Dili**, C.2, S.16, 1 Ocak 1953, s.210-214.

, “Bizans ve Türk Kahramanlık Eposlarının Çıkışı Üzerine”, **Türk Dili**, C.2, S.20, 1 Mayıs 1953, s.541-557.

, “Dede Korkut Kitabı’nın İkinci Yazma Nüshası Üzerinde”, **Türk Dili**, C.2, S.24, 1 Eylül 1953, s.806-810.

, “Ortazaman Anadolu Komşu Milletlerinin Eposlarında Kadın Kahramanlar”, **Türk Dili**, C.3, S.27, 1 Aralık 1953, s.144-148.

, “Türk Masallarında Yunan Etkileri ve Dede Korkut Kitabı Üzerinde”, **Türk Dili**, C.3, S.33, 1 Haziran 1954, s.540-544.

, “Behçet Necatigil’in Odası”, **Yenilik**, C.6, S.37, Ocak 1956, s.6-12.

, “Salâh Birsell’in Odası”, **Yenilik**, C.7, S.38, Şubat 1956, s.137-143.

, “Masallaşan Sait Faik I”, **Yenilik**, C.7, S.39, Mart 1956, s.246-250.

, “Masallaşan Sait Faik II”, **Yenilik**, C.8, S.40, Nisan 1956, s.2-4.

, “Türk Edebiyatçılar Birliği’nin Hadiseli Şiir ve Müzik Gecesi”, **Yenilik**, C.8, S.41, Mayıs 1956, s.183-193.

, “Reşat Nuri Güntekin-Ercüment Ekrem Talu”, **Yenilik**, C.11, S.51, Ocak 1957, s.19-21.

, “Dergiler: Türk Folklor Araştırmaları”, **Yeditepe**, S.124, 1 Şubat 1957, s.7.

, “Behçet Necatigil Üzerine”, **Yeditepe**, S.125, 15 Şubat 1957, s.1,3.

, “Hikâyeciliğimizde Yeni Bir Yol”, **Yeditepe**, S.130, 1 Mayıs 1957, s.2.

, “Suçlu”, **Yeditepe**, S.133, 15 Haziran 1957, s.2,8.

, “Tiyatro Bilimi ve Türkiye”, **Yeditepe**, S.138, 1 Eylül 1957, s.7.

, “Hüseyin Cahit’in Hikâyeciliği”, **Yeditepe**, S.142, 1 Kasım 1957, s.4,7.

, “Üçüncü Adam Aramızda”, **Dost**, C.1, S.6, Mart 1958, s.37-42.

, “Memduh Şevket Esendal”, **Dost**, C.2, S.8, Mayıs 1958, s.8-9.

, “Sessizlik ve yalnızlık içinde verilen bir armağan”, **Dost**, C.2, S.9, Haziran 1958, s.11-14.

, “Batı Acısı”, **Kim**, S.5, 27 Haziran 1958, s.40-41.

, “Armağanlar <<Delice Böcek>> ve <<Suçumuz İnsan Olmak>>”, **Kim**, S.19, 3 Ekim 1958, s.29.

, “Bir Ülkücü İnsan”, **Kim**, S.21, 17 Ekim 1958, s.29.

, “Asaf Halet Çelebi”, **Kim**, S.22, 24 Ekim 1958, s.29.

, “Yahya Kemal <<Sultanuşşuara>>ların sonuncusu” , **Kim**, S.25, 14 Kasım 1958, s.30-31.

, “Keloğlan masalları”, **Türk Dili**, C.19, S.207, 1 Aralık 1968, s.458-471.

, “Bizde mevlût törenleri”, **Vatan**, 8 Nisan 1959, s.2.

, “Kitaplar: <<Öksüz Yusuf>>”, **Vatan**, 17 Nisan 1959, s.2.

, “Kitaplar: <<Perde Arkası>>”, **Vatan**, 24 Nisan 1959, s.2.

, “Kitaplar: Nizamiye kapısı”, **Vatan**, 30 Nisan 1959, s.2, s.5.

, “Kitaplar: <<On yedi Nisan>>”, **Vatan**, 8 Mayıs 1959, s.2, s.5.

, “Ünlü hikâyeci Sait Faik beş yıl önce bugün ölmüştü”, **Vatan**, 11 Mayıs 1959, s.4.

, “Kitaplar: Bir vagon penceresinden”, **Vatan**, 28 Mayıs 1959, s.2.

, “Kitaplar: Beyaz Yollar Mavi Deniz”, **Vatan**, 21 Haziran 1959, s.2.

, “Kitaplar: <<Çağdaş Fransız şiiri antolojisi>>”, **Vatan**, 7 Temmuz 1959, s.2.

, “Kitaplar: Turhan’ın Karikatür Albümü”, **Vatan**, 18 Ağustos 1959, s.2.

, “Malazgirt Zaferi’nin 888’inci yıldönümü ve yeni görüşler”, **Vatan**, 27 Ağustos 1959, s.2.

, “Kitap Dünyamız: Halk hikâyesinden romana”, **Vatan**, 27 Eylül 1959, s.2.

, “Ruşen Eşref de...”, **Vatan**, 29 Eylül 1959, s.2.

, “Kitap Dünyamız: Armağan kazanan üç kitap”, **Vatan**, 4 Ekim 1959, s.2

, “Kitap Dünyamız: <<Babamın Arkadaşları>>”, **Vatan**, 11 Ekim 1959, s.2.

, “Kitap Dünyamız: Üniversite gençleri ve Osmanlıca dersleri”, **Vatan**, 18 Ekim 1959, s.2.

, “Kitap Dünyamız: Haftanın kitapları”, **Vatan**, 25 Ekim 1959, s.2.

, “Kitap Dünyamız: İş bankası kültür yayınları”, **Vatan**, 2 Kasım 1959, s.2.

, “Kitaplar: Lord Stratford’un hâtıraları”, **Vatan**, 9 Kasım 1959, s.2.

, “Tanrılar ve insanlar”, **Vatan**, 23 Kasım 1959, s.4.

, “Kitaplar: <<Kısa Dünya Tarihi>>”, **Vatan**, 30 Kasım 1959, s.4.

, “Kitaplar: Demokrasi yolunda nereye gidiyoruz?”, **Vatan**, 7 Aralık 1959, s.4.

, “Kitaplar: Yahya Kemal’le Sohbetler”, **Vatan**, 14 Aralık 1959, s.4.

, “Giden ve Gelen Yıl İçin Ne Diyorlar? -Alangu, Tahir”, **Varlık Yıllığı 1960**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1959, s.25-28.

, “Erzurumlu İ. Hakkı ve <<Mârifetnâme>>”, **Vatan**, 31 Ocak 1960, s.4.

, “Kitaplar: Varlık Yıllığı 1960”, **Vatan**, 29 Şubat 1960, s.4.

, “Memduh Şevket Esendal’ın Edebiyatımızdaki Yeri”, **Dost**, C.7, S.32, Mayıs 1960, s.8-10.

, “Kitaplar: ‘Suyu arıyan adam’”, **Vatan**, 12 Ağustos 1960, s.4.

, “‘Nisan Haritası’- ‘Köy Enstitüleri destanı’”, **Vatan**, 16 Ağustos 1960, s.4.

, “Mesken Kanunu Tasarısı”, **Vatan**, 18 Ağustos 1960, s.4.

, “Cengiz Tuncer’in İlk Romanı: ‘Hacizli Toprak’”, **Vatan**, 26 Ağustos 1960, s.4.

, “Beş romancı tartışıyor”, **Vatan**, 7 Eylül 1960, s.4.

, “Kitaplar: Mehmet Seyda’nın Nehir Romanı”, **Vatan**, 17 Eylül 1960, s.4.

, “Kitaplar: Bibliyografya- Biyografya- Kültür Tarihi Dergisi”, **Vatan**, 16 Kasım 1960, s.4.

, “Prof. Tarık Zafer Tunaya’nın Yeni Kitabı: <<Türkiye’nin siyasî hayatında Batılılaşma hareketleri>>”, **Vatan**, 24 Aralık 1960, s.2.

, “1960’da Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1961**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1960, s.36-49.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Dağ Yolunda>>”, **Vatan**, 24 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Ases>>”, **Vatan**, 25 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Büyük Romanlar>>”, **Vatan**, 26 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Abdullah Aşçı’nın hikâyeleri: <<Bekâr Adam>>”, **Vatan**, 27 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Gözlerinde Gökyüzü>>”, **Vatan**, 28 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Pestalozzi-Çocuklar Köyü>>”, **Vatan**, 29 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Gün Vurdu”, **Vatan**, 30 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Wayzeck 1830 yıllarında bir küçük adam”, **Vatan**, 31 Mart 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Panayır>>”, **Vatan**, 1 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Yorgunlar>>”, **Vatan**, 2 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Çağdaş İskandinav Şiiri Örnekleri”, **Vatan**, 3 Nisan 1961, s.2, 5.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Beş Şehir>>”, **Vatan**, 4 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Son Perde>>”, **Vatan**, 5 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Devekuşuna mektuplar>>”, **Vatan**, 6 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Yollar Boyunca>>”, **Vatan**, 7 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Bordamıza Vuran Deniz>>”, **Vatan**, 8 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Celâlettin Çetin’in Şiirleri: <<Sarıçam>>”, **Vatan**, 9 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Başkanın Ankara Dönüşü>>”, **Vatan**, 10 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<147ler Meselesinin İçyüzü>>”, **Vatan**, 11 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Yüz Liraya Bir Deli>>”, **Vatan**, 12 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Kalkınma Masalı>>”, **Vatan**, 13 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Müzik Tarihi>>”, **Vatan**, 14 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Türkiye’de Demokrasi>>”, **Vatan**, 15 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Acı Ama Gerçek>>”, **Vatan**, 16 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Mukayeseli Basın ve Propaganda>>”, **Vatan**, 17 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Amerika Notları>>”, **Vatan**, 18 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Demokrasi Nedir?>>”, **Vatan**, 19 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Pratik fidancılık ve meyvecilik-Türkiye’de yetiştirilen çiçekler”, **Vatan**, 20 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Atatürk’ün Hayatındaki Kadınlar>>”, **Vatan**, 21 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<En yeni muaşeret kaideleri>>”, **Vatan**, 22 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Kikiriknâme>>”, **Vatan**, 23 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Cezayir Türküsü>>”, **Vatan**, 24 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Tarihte Şan Alanların Geçidi>>”, **Vatan**, 26 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Namık Kemal Kıbrıs’ta>>”, **Vatan**, 27 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: Soyut Resim”, **Vatan**, 28 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Edebiyatçılarımız ne diyorlar>>”, **Vatan**, 29 Nisan 1961, s.2.

, “Her Gün Bir Kitap: <<Zehra>>”, **Vatan**, 30 Nisan 1961, s.2.

, “Ölümden Beter”, **Vatan**, 29 Mayıs 1961, s.2

, “Aydınlık Savaşı”, **Vatan**, 30 Mayıs 1961, s.2.

, “Şenlikname Düzeni”, **Vatan**, 31 Mayıs 1961, s.2.

, “Memleket”, **Vatan**, 1 Haziran 1961, s.2.

, “Zulme Karşı Koyma Hakkı”, **Vatan**, 2 Haziran 1961, s.2.

, “Düşünceye Saygı”, **Vatan**, 4 Haziran 1961, s.2.

, “Birtakım İnsanlar”, **Vatan**, 5 Haziran 1961, s.2.

, “Trajediye Yaşayan Romancı Hemingway”, **Vatan**, 10 Temmuz 1961, s.2, 5.

, “Hocamız merkebi ile asfalt yoldan mezara gider mi?”, **Vatan**, 29 Temmuz 1961, s.4.

, “Ölümünün 46. yıl dönümü dolayısı ile Tefik Fikret”, **Vatan**, 19 Ağustos 1961, s.2.

, “Kitaplar”, **Vatan**, 29 Eylül 1961, s.4.

, “1961’de Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1962**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1961, s.43-61.

, “Kitaplar: Tolstoy’u tanır mısınız?”, **Vatan**, 5 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Amerika Birleşik Devletleri Tarihi’”, **Vatan**, 6 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Yine Fakir Baykurt”, **Vatan**, 7 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Bekârlar”, **Vatan**, 9 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Vasco Pratolini”, **Vatan**, 10 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Paul Verlaine”, **Vatan**, 12 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Bir ‘gerçekçi’ hikâyeci daha”, **Vatan**, 14 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘İslâm Tarihi’”, **Vatan**, 15 Şubat 1962, s.4.

, “Sanat Dünyası: ‘Don Kişot’ ve şu kitap delilleri!”, **Vatan**, 16 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Ay tutulduğu gece”, **Vatan**, 17 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Anadolu Tanrıları’”, **Vatan**, 19 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Yolcunun Defteri”, **Vatan**, 20 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Sosyalistik Yolları ve Türkiye Gerçekleri”, **Vatan**, 21 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Çehov”, **Vatan**, 22 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllığı 1962”, **Vatan**, 24 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Varlık yıllığı 1962’”, **Vatan**, 26 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Çocuk- Bu Meçhul’”, **Vatan**, 27 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Yuvarlağın Köşeleri’”, **Vatan**, 28 Şubat 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Balzak üzerine kitap’”, **Vatan**, 1 Mart 1962, s.4.

, “ ‘Milena’ya mektuplar’”, **Vatan**, 2 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Japon Şiiri’”, **Vatan**, 3 Mart 1962, s.4.

- , “Kitaplar: <<Kadınlar Nedir?>>”, **Vatan**, 5 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Tagore üzerine kitap”, **Vatan**, 6 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: ‘Seçme Şiirler’”, **Vatan**, 7 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: ‘Tenkit Sanatı’”, **Vatan**, 12 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Kim Kimdir”, **Vatan**, 13 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Türk Şiirinde Aruz vezinleri”, **Vatan**, 14 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: ‘Neden Köy Enstitüleri’”, **Vatan**, 15 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Felsefe Tarihi”, **Vatan**, 16 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: <<Belâ Çiçeği>>”, **Vatan**, 19 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Thérèse Raquin”, **Vatan**, 21 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: Sizinle Beraberim”, **Vatan**, 22 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: <<Nerde Antigone>>”, **Vatan**, 24 Mart 1962, s.4.
- , “Kitaplar: <<Saat Sekizi Geç Vurdu>>”, **Vatan**, 26 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Mevsimlerin Ötesinden>>, **Vatan**, 27 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Küllü Kurşun>>”, **Vatan**, 28 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Küçük Lord>>”, **Vatan**, 29 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Türk Saati>>”, **Vatan**, 31 Mart 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Kırmızı ve Siyah>>”, **Vatan**, 4 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: Mısırkalyoniğne”, **Vatan**, 5 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: Yaşayıp ölmek ve avarelik üstüne şiirler”, **Vatan**, 6 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: Düdüklü Tencere”, **Vatan**, 9 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Sweeney Agonistes>>”, **Vatan**, 10 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Şiirimizde Tabiat>>”, **Vatan**, 12 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Beyhan’”, **Vatan**, 14 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Tiyatro Deneyi>>”, **Vatan**, 13 nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Ölüm ve Korku Günleri>>”, **Vatan**, 17 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Aşk Üçgeni>>”, **Vatan**, 18 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Soluk Soluğa>>”, **Vatan**, 19 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: Mahmut Ragıp Gazimihal”, **Vatan**, 21 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Sağlık Yurdu>>”, **Vatan**, 23 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Siz ve Çocuğunuz>>”, **Vatan**, 24 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Memlûk Sultanlığı’”, **Vatan**, 25 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Gagaringrad-Moskova Notları>>”, **Vatan**, 30 Nisan 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Aç Harmanı>>”, **Vatan**, 2 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<İtalya Mektupları>>”, **Vatan**, 3 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni”, **Vatan**, 4 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Gazetecilik Öğretimi>>”, **Vatan**, 5 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Elinle>>”, **Vatan**, 7 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Dünyamızın Sorunları>>”, **Vatan**, 12 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Yerma’”, **Vatan**, 14 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: Ludwig Feuerbach ve Klâsik Alman felsefesinin sonu”, **Vatan**, 18 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Nasrettin Hoca Fıkraları>>”, **Vatan**, 20 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Dinde Tefekkür>>”, **Vatan**, 21 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Kesmeli Bunları’”, **Vatan**, 24 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: Hitler üzerine yeni bir kitap”, **Vatan**, 29 Mayıs 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Türkiye’de yetiştirilen kaktüsler>>”, **Vatan**, 1 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Öğretmenin tören ve günler el kitabı>>”, **Vatan**, 2 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: Şiirimizde anlamsızlar”, **Vatan**, 4 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: Refah mücadelesinde İsrail”, **Vatan**, 5 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: Semih Balcıoğlu’nun iki karikatür albümü”, **Vatan**, 8 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Gurbet Kuşları’”, **Vatan**, 9 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Sanat Meseleleri>>”, **Vatan**, 11 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: Zeki Gürsoy’un Çeviri Masalları”, **Vatan**, 12 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Seçme Şiirler>>”, **Vatan**, 13 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Susuz yaz’ ”, **Vatan**, 14 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: <<Abdülhak Şinasi Hisar>>”, **Vatan**, 15 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Mühür’”, **Vatan**, 16 Haziran 1962, s.4.

, “Kitaplar: ‘Deli Dumrul’”, **Vatan**, 18 Haziran 1962, s.4.

, “Haftanın kitapları: Şiirimizde üç yeni eser: Aylam-MauMau- Düşlü Düzen, **Vatan**, 23 Haziran 1962, s.2.

, “Haftanın Kitapları: Bilim ve yeni araştırmalar”, **Vatan**, 30 Haziran 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: ‘Faşizm’ üzerine deneme”, **Vatan**, 7 Temmuz 1962, s.2.

, “Büyük Amerikan romancısı William Faulkner”, **Vatan**, 14 Temmuz 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Felsefenin çağrısı- Kapalı iktidar- Schopenhauer’in irade felsefesi- Leonardo da Vinci- Yüz ünlü senfoni”, **Vatan**, 21 Temmuz 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Hikâye kitapları üzerine”, **Vatan**, 28 Temmuz 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: iki kurtuluş savaşı üzerine iki kitap”, **Vatan**, 4 Ağustos 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Deneme ve derlemeler üzerine dört çalışma”, **Vatan**, 11 Ağustos 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Halk bilgisi üzerine”, **Vatan**, 19 Ağustos 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Hayat, tulûat ve Doğu dâvası üzerine”, **Vatan**, 25 Ağustos 1962, s.2.

, “Aristoteles’ten Ezra Poundile Gary Cooper’e”, **Vatan**, 1 Eylül 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Savaş gerçeği”, **Vatan**, 8 Eylül 1962, s.2.

, “Türkiye’de Köy Enstitüleri”, **Yön**, C.1, S.39, 12 Eylül 1962.

, “Beklenen kitap: Türkiye’de Köy Enstitüleri”, **Vatan**, 15 Eylül 1962, s.2.

, “Haftanın kitapları: Faydalı kitaplar çağı”, **Vatan**, 22 Eylül 1962, s.2.

, “ Türk Dil Kurumu’nun yayınları üzerine”, **Vatan**, 29 Eylül 1962, s.2.

, “Gılgamış Destanı ve Asur Masalları”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S.159, Ekim 1962, s.2859-2862.

, “Tiyatro oyunları üzerine yeni kitaplar”, **Vatan**, 6 Ekim 1962, s.2.

, “İlgi çekici bilim kitapları üzerine”, **Vatan**, 13 Ekim 1962, s.2.

, “Camus ve Kafka”, **Vatan**, 20 Ekim 1962, s.2.

, “Çağımız insanına yönelen iki büyük yazar: John Dos Passos ve Anton Çehov”, **Vatan**, 27 Ekim 1962, s.2.

, “Haftanın Kitapları: Amerikan toplum romanı ve Steinbeck”, **Vatan**, 3 Kasım 1962, s.2.

, “Atatürk’ün Büyük Nutku ile söylev ve demeçleri”, **Vatan**, 10 Kasım 1962, s.5.

, “Haftanın Kitapları: Din, Sanat, Politika ve Dünya Tarihi üzerine yeni kitaplar”, **Vatan**, 17 Kasım 1962, s.2.

, “Haftanın Kitapları: Atatürkçülük, bilim ve sanat üzerine üç yeni kitap”, **Vatan**, 24 Kasım 1962, s.2.

, “Haftanın Kitapları: Oyun kitapları üzerine”, **Vatan**, 1 Aralık 1962, s.2.

, “Haftanın Kitapları: Hauptmann’ın 100’üncü yıldönümü”, **Vatan**, 8 Aralık 1962, s.2.

, “1962’de Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1963**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1962, s.27-56.

, “Gerhart Hauptmann”, **Dormen Tiyatrosu**, S.3, 1963, s.7-9.

, “1963’te Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1964**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1963, s.34-59.

, “‘Toprak Uyanırsa’ Öğretmenin Önderliği Meselesi”, **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1964, s.2.

, “Tarih Anlayışı ve Kalkınma”, **Cumhuriyet**, 24 Mart 1964, s.2.

, “Liselerimizde Edebiyat Öğretimi”, **Pınar**, S.5, Nisan 1964 (Eğitim Özel Sayısı), s.6-12.

, “Nurculuğun Kaynakları-I Kadızâdeliler Meselesi”, **Cumhuriyet**, 28 Nisan 1964, s.2.

, “Nurculuğun Kaynakları-II Kadızâdeliler Meselesi”, **Cumhuriyet**, 29 Nisan 1964, s.2.

, “Nurculuğun Kaynakları-III Nelerle Uğraşıyorlardı?”, **Cumhuriyet**, 30 Nisan 1964, s.2.

, “Sait Faik’in Hikâye Anlayışında Gelişmeler”, **Ataç**, C.3, S.25, 1 Mayıs 1964, s.3-7.

, “Nurculuğun Kaynakları-IV Bir Başka Hikâye ve Riyâkârlık”, **Cumhuriyet**, 1 Mayıs 1964, s.2.

, “Nurculuğun Kaynakları-V Tam İstismar ve Ayaklanma”, **Cumhuriyet**, 2 Mayıs 1964, s.2.

, “Nurculuğun Kaynakları Kadızâdeler Meselesi-VI Gümrüklerden Geçinen Bir Şeyh”, **Cumhuriyet**, 3 Mayıs 1964, s.2.

, “Nurculuğun Kaynakları Kadızâdeler Meselesi-VII İki Akım Arasındaki İlişkiler”, **Cumhuriyet**, 4 Mayıs 1964, s.2.

, “Sait Faik Hikâye Armağanı Yeni Hikâyeciliğimizde İki Akım”, **Cumhuriyet**, 26 Mayıs 1964, s.2.

, “W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi Arasında”, **Cumhuriyet**, 11 Haziran 1964, s.2.

, “İmam-Hatip Okulunda Coğrafya Dersi”, **Cumhuriyet**, 7 Temmuz 1964, s.2.

, “İmam-Hatip Okulunda Coğrafya Dersi”, **Birlik**, S.67, Ağustos 1964, s.35-38.

, “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, **Ataç**, C.3, S.29-30, 1 Ekim 1964, s.3-7

, “Çağımızın Şartları İçinde Bir Şair”, **Cumhuriyet**, 12 Ekim 1964, s.2.

, “Kemal Tahir’in, Gerçek Anlayışı ve Son Romanı”, **Cumhuriyet**, 12 Aralık 1964, s.2.

, “1964’te Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1965**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1964, s.34-56.

, “Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları”, **Cumhuriyet**, 8 Şubat 1965, s.2.

, “Mustafa Namık Çankı ve Eserleri”, **Cumhuriyet**, 15 Mart 1965, s.2.

, “Aydın Din Adamları ve Hüllecî”, **Cumhuriyet**, 25 Mayıs 1965, s.2.

, “1965’te Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1966**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1965, s.40-74.

, “Sabahattin Ali Üzerine”, **Değirmen Dağlar ve Rüzgar**, Varlık Yay., İstanbul, 1965, s.5-58.

, “Demir Özlü’ye Gerekli Bir Cevap”, **Yeni Dergi**, S.19, Nisan 1966, s.305-312.

, “Türk Masalları”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.149-152.

, “Türk Masallarının Tipleri Kataloğu”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.152-155.

, “<<Tutinâme>> Eski Bir Masal Kitabı”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.155-157.

, “Borataş’ın Kitapları”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.132-135.

, “Aziz Nesin ve Halk Masalları”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.122-131.

, “Necatigil’in Şiirlerinde Masal Temleri ve Motifleri”, **Yeni Dergi**, S.23, Ağustos 1966, s.93-112.

, “1966’da Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1967**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1966, s.52-84.

, “Ünlü Alman Savaş Sonu Romancılarından Heinrich Böll ve <<Ademoğlu, Neredeydin?>> Romanı Üzerine”, **Ademoğlu Neredeydin?**, Cem Yay., İstanbul, 1966, s.7-15.

, “Nobel Armağanı Miguel Angel Asturias”, **Cep Dergisi**, C.2, S.14, 1 Aralık 1967, s.96-102.

, “1967 Yılında Roman ve Hikâyemiz”, **Varlık Yıllığı 1968**, Varlık Yay., İstanbul, Aralık 1967, s.44-75.

, “Nâzım Hikmet’in Masalları”, **Dost**, C.21, S.46, Ağustos 1968, s.3-7.

, “<<Reşo Ağa>> İçin”, **Reşo Ağa**, May Yay., İstanbul, 1968, s.7-8.

, “1969 Türk Edebiyatı Açık Oturum Masasında”, **Yeni Edebiyat**, S.3, Ocak 1970, s.18-22.

, “Statik ve Dinamik Folklor Anlayışları”, **Folklor**, C.1, S.10-11-12, Şubat-Mart-Nisan 1970, s.3-4.

, “Güdümlü Edebiyat ve Ömer Seyfettin”, **Yeni Edebiyat**, S.5, Mart 1970 (Ömer Seyfettin Özel Sayısı), s.3-6.

, “Tahir Alangu Sait Faik’i Anlatıyor”, **Varlık**, S.791, 1 Ağustos 1973, s.9.

, “Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman”, **Türk Dili**, C.29, S.266 (Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı), s.109-115.

, “Continuous Folkloric Relations and Mutual Elements Between Turkey and the Balkan Nations: Some Problems of Emigrant Folklore”, (Çev. Eser Erguvanlı), **Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı**, Haziran 1974, s.9-17.

, “Yaşar Nabi Nayır’a”, **Türk Dili**, S.274, Temmuz 1974 (Mektup Özel Sayısı), s.350-351.

, “Yaşar Nabi Nayır’a”, **Türk Dili**, S.274, Temmuz 1974 (Mektup Özel Sayısı), s.352-353.

, “Sami N. Özerdim’e”, **Türk Dili**, S.274, Temmuz 1974 (Mektup Özel Sayısı), s.353-354.

, “Çağdaş Eğitim Yöntemleri ve Türkiye’nin Gerçekleri”,
Sorunlarımız, TÖS Yay., İstanbul Şubesi, t.y., s.43-50.

SONUÇ

Tahir Alangu'nun hayatını ve eserlerini incelediğimiz bu çalışmada öncelikle Alangu'nun halk bilimi çalışmalarını daha doğru bir zeminde değerlendirmek için Giriş bölümünde Türk edebiyatında gelenekten Alangu'nun yaşadığı döneme kadar folklor çalışmalarının bir özetini sunduk.

Daha sonra beş bölüme ayırdığımız asıl mevzuu inceledik. Birinci bölümde Tahir Alangu'nun hayatını; aile çevresinden başlayarak vefâtına kadar kronolojik bir incelemeye tabi tuttuk. Yine bu bölüm içerisinde çalışmanın diğer bölümlerine ışık tutması açısından eserlerin toplu bir listesini sunduk. İkinci bölümde yazarın halk bilimi ile ilgili eserlerini inceledik ve bu eserlerin tanıtımını yaptık. Üçüncü bölümde yazarın Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili eserlerini inceledik ve tanıttık. Dördüncü bölümde yazarın çevirilerini ele aldık. Beşinci bölümde ise diğer bölümlere giremeyeceğini düşündüğümüz Mevlût için ayrı bir başlık açtık ve yazarın dergi ve gazetelerde yayımlanmış yazılarıyla birlikte diğer eserleri olarak değerlendirdik. Bu yazılardan bazıları özellikle halk bilimi ile ilgili olanlardan bir kısmı yazarın ölümünden sonra basılan Türkiye Folkloru El Kitabı'na alınmıştı. Bunları gerektiği yerde dile getirdik.

Çalışmamızdan ulaştığımız sonuçları şöyle belirtebiliriz:

Tahir Alangu, Cumhuriyet dönemi halk bilimi araştırmacısı, eleştirmeni, masal yazarı ve çevirmenidir. Alangu'ya bu vasıfları vermemizi sağlayan onun eserleridir. Gerek kitap hâlinde basılan eserleri, gerekse dergi ve gazetelerde yayımlanmış yazıları ona bu kimlikleri uygun bulmayı doğrulamaktadır.

Alangu'yu dönemin diğer eleştirmenlerinden ayıran en önemli vasıf ise aynı zamanda bir halk bilimi araştırmacısı oluşudur. Alangu, halk bilimi alanında çalışmaya üniversite yıllarında başlamış ve vefâtına değin de

devam etmiştir. Bu çalışmalarını “Türkiye Folkloru El Kitabı” adında bir başvuru kitabıyla bütünleştirmek isterse de bu kitap yarım kalmıştır ve onun vefâtından sonra çeşitli yazıları eklenerek yayımlanmıştır. Alangu’nun halk bilimine daha çok teorik yaklaşımı onun yeterince tanınmamasına yol açmıştır.

Alangu’nun halk bilimi çalışmaları masal türünde yoğunlaşmıştır. Üniversiteden mezuniyet tezi olan “Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme”den başlamak üzere masallar hakkında hem teorik incelemeler yazmış hem de derlediği masalları kaleme almak suretiyle kendi masal dilini oluşturmuştur.

Alangu’nun eleştirmenliği konusunda fikir veren eserleri Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili eserleridir. Bunlar içinde “Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman” isimli antolojisi dönemi için bir iltir. Daha önce Sabahattin Âli’ye kadar olan yazarları ele alan benzerlerinin aksine daha uzun bir dönemi kapsamaktadır. Ele aldığı yazarlarla ilgili yazdığı incelemeler çok yönlü olması bakımından önemlidir. Daha çok gerçekçilik anlayışını ölçüt olarak aldığı bu incelemelerde yazarların yaşamlarını da eserleri kadar önemseyip eser-yazar ilişkisini sıkça kurmuştur. “100 Ünlü Türk Eseri” isimli antolojide de yine sadece eserlerden örnekler barındıran bir seçki sunmak yerine ele aldığı eserlerin yazarlarının hayatları ve sanatları üzerinde de durması onun antoloji sahasına getirdiği yeniliği göstermektedir.

Ferâzcizâde Mehmet Şâkir Efendi, Fahri Celâlettin Göktulga, Sadri Ertem gibi yazarlar Alangu’nun çabalarıyla tanınmıştır. Ayrıca Kemal Tahir, Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik gibi yazarların bugünkü şöhretlerine ulaşmalarında Alangu’nun yazdığı eleştirilerin de payı vardır.

“Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı” isimli biyografi çalışmasında Ömer Seyfettin’i yaşadığı dönem ile birlikte ele alması

doğumundan ölümüne kadar hayatının içinde yer alan her şeyi adeta ayrıntılarıyla anlatması onun biyografi anlayışı hakkında fikir vermektedir. Bu kitabın son günlerde yeni baskısının çıkması, üniversitelerde Yeni Türk Edebiyatı derslerinde kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. Daha önce yeteri kadar tanınmayan bu eser, üniversitelerde hatta daha öncesinde liselerde öğrencilere tanıtılmalıdır. Bu kitap, bünyesinde her ne kadar eksikler barındırsa da henüz aşılamamıştır ve hâlâ Ömer Seyfettin'le ilgili en önemli kaynak olarak yerini korumaktadır. Aynı zamanda bu biyografi, Alangu'nun eser-yazar ilişkisini yazarın hayatı üzerinden kurması bakımından Ömer Seyfettin'in hikâyelerini çözümlemeye öğrencilere ve okuyuculara en çok yardımcı olacak kitaptır.

Alangu, çevirilerinde çeviri yaptığı dile hakimiyetini göstermiş, duru ve yalın bir anlatımla Türkçeye yeni eserler kazandırmıştır. Bu çeviriler alelâde yapılmış çeviriler değildir. Daha çok Nobel ödüllü yazarların kitaplarına ait olan bu çeviriler günümüzde de okunmalıdır. Osmanlı tarihiyle ilgili olan Gün Batarken'in Osmanlı'nın Balkan topraklarındaki sosyal, siyâsî ve kültürel yapısının edebî esere yansıtılışı bakımından büyük bir önemi vardır. Bu eserin edebiyat alanında olduğu kadar tarih konusunda da değerlendirilmesi gerekir.

Alangu, çok çeşitli alanlarda incelemeler yazmıştır. Özellikle gazete ve dergilerdeki kitap tanıtımları onun Türk edebiyatına olduğu kadar dünya edebiyatına da ilgi gösterdiğini ve kültür-sanat alanında söz sahibi olduğunu göstermektedir. Alangu'nun bu tanıtımları söz konusu kitapların yeni baskılarında kullanılabilecek arka kapak yazıları olabilir. Ayrıca güncel meseleler ve eğitimle ilgili yazdığı yazılar da sadece edebiyata odaklanmadığının bir kanıtıdır.

Alangu, çok çeşitli alanlarda eser verebilen ender entelektüel eleştirmenlerden biri olarak tanıtılmalıdır. Bu çalışmanın sınırları dâhilinde ele

alınan eserlerinin daha ayrıntılı çalışmalarla incelenmesi Alangu'nun Türk edebiyatı için önemini vurgulamak, onun edebiyata hizmetlerinin küçük bir karşılığı olabilecektir.

Alangu'nun Cumhuriyetten Sonra Hikâye Roman, 100 Ünlü Türk Eseri, Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi gibi eserlerinin yeni baskıları yapılırsa Alangu, Yeni Türk Edebiyatı alanında en çok okunacak kaynak kitap yazarlarından biri olacaktır.

KAYNAKÇA

- AGNON, Samuel Yosef, **Bir Gecelik Misafir** (2 cilt), Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nobel Yay., 1966.
- AGNON, Samuel Yosef, **Kovulmuşlar**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nobel Yay., 1966.
- AKBAL, Oktay, **Ölümsüz Oyun**, İstanbul, YAZKO Yay., 1981.
- ALANGU, Başak, "Tahir Alangu", **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.13-16.
- ALANGU, Tahir, **100 Ünlü Türk Eseri 1-2**, İstanbul, Milliyet Yay., 1974.
- ALANGU, Tahir, **Ataç'a Saygı**, İstanbul, Varlık Yay., 1959.
- ALANGU, Tahir, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961.
- ALANGU, Tahir, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Afa Yay., 1990 (2. Baskı).
- ALANGU, Tahir, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Dünya Kitapları, 2005 (3. Baskı).
- ALANGU, Tahir, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, Dünya Kitapları, 2006 (4. Baskı).
- ALANGU, Tahir, **Billûr Köşk Masalları**, İstanbul, YKY., 2010 (5. Baskı).
- ALANGU, Tahir, "Behçet Necatigil Üzerine", **Yeditepe**, S.125, 15 Şubat 1957, s.1,3.
- ALANGU, Tahir, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman**, C.1, İstanbul, İstanbul Mat., 1959.
- ALANGU, Tahir, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman** C.2-3, İstanbul, İstanbul Mat., 1965.
- ALANGU, Tahir, **Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri**, İstanbul, Ahmed İhsan Mat., 1943.
- ALANGU, Tahir, **Çocuk Kitapları Üstüne**, İstanbul, Doğan Kardeş Mat., 1965.
- ALANGU, Tahir, **Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri**, İstanbul, Nil Yay., 1972.
- ALANGU, Tahir, **Guatemala Efsaneleri**, İstanbul, Cem Yay., 1968
- ALANGU, Tahir, **Kalevala**, İstanbul, Marmara Bas., 1945.

- ALANGU, Tahir, **Kediler Padişahı**, İstanbul, YKY., 2009.
- ALANGU, Tahir, **Keloğlan Masalları**, İstanbul, Keloğlan Yay., 1967.
- ALANGU, Tahir, **Keloğlan Masalları**, İstanbul, YKY, 2009.
- ALANGU, Tahir, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, İstanbul, May Yay., 1968.
- ALANGU, Tahir, **Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı**, YKY., İstanbul, 2010.
- ALANGU, Tahir, **Sait Faik İçin**, İstanbul, Yeditepe Yay., 1956.
- ALANGU, Tahir, **Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul, Varlık Yay., 1958.
- ALANGU, Tahir, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983.
- ÂLÎ, Sabahattin, **Değirmen Dağlar ve Rüzgar**, İstanbul, Varlık Yay., 1965.
- ALPARSLAN, G. Gonca Gökalp, "Modern Edebiyatta Sözlü Kültür Etkisi", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2007 (2. Baskı), s.399-416.
- ANDRİÇ, İvo, **"Travnik Kronika" Gün Batarken**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Altın Kitaplar Yay., 1963.
- ANDRİÇ, İvo, **Travnik Günlüğü**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, İletişim Yay., 1999.
- APAYDIN, Mustafa, "Biyografik Roman Türünün Türk Edebiyatındaki Gelişimi", **Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı**, C.6, S.65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 2002, s.460-461.
- AYTMATOV, Cengiz, **Elveda Gülsarı**, Çev. Tahir Alangu, Ankara, Elips Kitap, 2005.
- AYTMATOV, Cengiz, **Kopar Zincirlerini Gülsarı**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, May Yay., 1969.
- BATMANKAYA, Murat, "Ah Bir Emekli Olsam!", **Radikal Kitap**, C.2, S.78, 13 Eylül 2002, s.20.
- "Billur Köşk Masalları", **Satırarası Dünya Kitapları Yayın Bülteni**, S.10, Nisan-Mayıs-Haziran 2005, s.10.
- "Billûr Köşk Masalları Almanca'da", **Tarih ve Toplum**, C.12, S.67, Temmuz 1989, s.64.

- BOZDAĞ, İsmet, **Kemal Tahir'in Sohbetleri**, İstanbul, Emre Yay., 1995.
- BÖLL, Heinrich, **Âdemoğlu Neredeydin?**, İstanbul, Cem Yay., 1966.
- "Bu Mevsim İçin Neler Hazırlıyorlar?", **Yeditepe**, S.141, 15 Ekim 1957, s.6.
- Cumhuriyet**, 20 Haziran 1973.
- Büyük Larousse**, C.22, İstanbul, Milliyet Yay., t.y.
- ÇELEBİ, Süleyman, **Vesîletü'n-Necât Mevlût**, Haz. Tahir Alangu, İstanbul, Yeditepe Yay., 1958. (2. Baskı).
- ÇETAKU, Drita, "Gerçekçilik Peşinde Bir Eleştirmen: Tahir Alangu", **Edebiyat ve Eleştiri**, S.55-56, 2001, s.102.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, "Kitaplar: Ataç'a Saygı", **Varlık**, S.507, 1 Ağustos 1959, s.17.
- DURSUN, Aysun, **Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi**, Muğla Üniversitesi S.B.E., Muğla, 2008 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ELÇİN, Şükrü, **Halk Edebiyatı Araştırmaları I**, Ankara, Akçağ Yay., 1997 (2. Baskı).
- ELÇİN Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara, Akçağ Yay., 2001 (7. Baskı).
- "Eleştirmen Tahir Alangu 57 Yaşında Vefat Etti", **Milliyet Sanat**, S.38, 22 Haziran 1973, s.2.
- ENGİNÜN, İnci, **Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e**, İstanbul, Dergâh Yay., 2007 (3. Baskı)
- "Folklordur Halkları Yakınlaştıran", **Birlik**, S.1144, 20 Temmuz 1970.
- GÖKSU, A. Erol, **Nobel Ödüllü Edebiyatçılar**, İstanbul, Akış Yay., 2007.
- GÖRKEM, İsmail, "Bir Kültür Bilimcisi Tahir Alangu ve 100 Ünlü Türk Eseri", **Satırasarı Dünya Kitapları Yayın Bülteni**, S.7, Temmuz- Ağustos- Eylül 2004, s.31-33.
- GÖRKEM İsmail, "Tahir Alangu'nun Balkan Folkloru Çalışmaları", **Türkbilgi**, S.11, 2006, s.40-55.
- GÖRKEM, İsmail, "Tahir Alangu'nun Folklor Anlayışı", **Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı**, İzmir, Kanyılmaz Mat., 2005, s.293-302.
- GÖRÜR, Hüseyin, "Görüş", **Folklor**, S.19-22, Kasım-Aralık-Ocak-Şubat 1971-1972, s.50-61

GÜZEL Abdurrahman, TORUN Ali, **Türk Halk Edebiyatı Elkitabı**, Ankara, Akçağ Yay., 2007 (4. Baskı).

Hürriyet 1974 Ansiklopedik Yıllığı, İstanbul, Hür Ofset Mat., 1974.

IŞIK, İhsan, **Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi**, Ankara, Elvan Yay., 2004 (3. Baskı)

IŞIK, İhsan, **Yazarlar Sözlüğü**, İstanbul, Risale Yay., 1990.

JACOBSEN J. Peter, **Marie Grubbe**, Çev. Selâhattin Batu, Ankara, M.E.B. Yay., 1949.

JACOBSEN, J. Peter, **Siste Bir Ses**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Yankı Yay., 1967.

JOVKOV, Jordan, **Sınırdaki Çiftlik**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Nil Yay., 1966.

KAPLAN, Mehmet, ENGİNÜN, İnci, EMİL, Birol, **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi**, C.1, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 1974.

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, **Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü**, İstanbul, İnkılâp ve Aka Bas., 1974.

KAYALI, Kurtuluş, "Farklı Bir Sesle Konuşan Bir Eleştirmen: Tahir Alangu", **Hece Dergisi Eleştiri Özel Sayısı**, C.7, S.77-78-79, Mayıs-Haziran-Temmuz 2003, s.630-636.

KESTEL, Serhat, "Tahir Alangu", **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.9-10.

KOCAGÖZ, Samim, "Bana göre", **Yeni Ufuklar**, C.14, S.157, 1965, s.29-30.

KÖKSAL, Ahmet, "İnsanlar Kitaplar ve Ölüm", **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.11.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, **Saz Şairleri I-V**, Akçağ Yay., Ankara, 2004 (3. Baskı).

KURDAKUL, Şükran, **Şairler ve Yazarlar Sözlüğü**, İstanbul, İnkılâp Yay., 1999 (6. Baskı).

KURNAZ, Cemal, **Türküden Gazele**, Ankara, Akçağ Yay., 1997.

LEKESİZ, Ömer, "Edebiyat Emekçisi: Tahir Alangu", **Hece**, C.2, S.13, Ocak 1998, s.72.

MAKAL, Mahmut, **Köy Enstitüleri ve Ötesi**, Ankara, Güldiken Yay., 1997 (3. Baskı).

Milliyet, 20 Haziran 1973.

- MUTLUAY, Rauf, **Bende Yaşayanlar**, İstanbul, YKY., 2004.
- NECATİGİL, Behçet, “5. Ölüm Yılında Tahir Alangu, Kendini Şairleri ve Yazarları Tanıtmaya Vermişti”, **Milliyet Sanat**, 12 Haziran 1978, S.281, s.13.
- NECATİGİL, Behçet, “Alangu’nun Yolu”, **Varlık**, S.791, Ağustos 1973, s.4.
- NECATİGİL, Behçet, **Düzyazılar I**, İstanbul, YKY., 2006.
- NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, İstanbul, Varlık Yay., 2007.
- NECATİGİL, Behçet, **Mektuplar**, Haz. Ali Tanyeri, Hilmi Yavuz, İstanbul, 1000 Tane Yay., 1989.
- ÖZERDİM, Sami N., “Alangu’dan Anılar”, **Yeditepe**, S.204, Ekim 1973, s.10-11.
- ÖZGÜL, M. Kayahan, **Divan Yolu’ndan Pera’ya Selametle Modern Türk Şiirine Doğru**, Ankara, Hece Yay., 2006.
- PAMİRLİ, Osman Turgut, “Anışlar”, **Türk Dili**, C.29, S.271, 1 Nisan 1974, s.601-602.
- PEKOLCAY, Neclâ, Bir Mevlid Yayını Üzerine, **Yeni Ufuklar**, C.7, S.73, Haziran 1958, s.33-35.
- RASP-NURİ, Grace, **Halime: Bir Anadolu Kızının Romanı**, Çev. Tahir Alangu, İstanbul, Doğan Kardeş Yay., 1960.
- RİFAT, Mehmet ve diğerleri, **Bizim Eleştirmenlerimiz**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yay., 2008.
- SAKAOĞLU, Saim, **Masal Araştırmaları**, Ankara, Akçağ Yay., 1999.
- SAKAOĞLU, Saim, “Türk Saz Şiiri”, **Türk Dili** (Türk Şiiri Özel Sayısı III-Halk Şiiri), S.445-450, Ocak-Haziran 1989, s.105-250.
- Sanki Bir Roman Kahramanı “Doğan Hızlan Kitabı”**, Söyleşi: Kürşat Başar, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yay., 2006.
- SARISAYIN, Ayşe, **“Çok Şey Yarım Hâlâ” Ayşe Sarısayın Babası Behçet Necatigil’i Anlatıyor**, İstanbul, YKY., 2005 (2. Baskı).
- SEYDA, Mehmet, “Alangu’yu Anmak”, **Varlık**, S. 803, Ağustos 1974, s. 11.
- SEYDA, Mehmet, **Edebiyat Dostları**, İstanbul, Kitaş Yay., 1970.
- SEYDA, Mehmet, “Romancı Günlüğü”, **Varlık**, S.803, Mayıs 1976, s.10.
- SEYDA, Mehmet, “Tahir Alangu”, **Papirüs**, S.3, Ağustos 1966, s.30-33.

- SEYDA, Mehmet, "Tahir Alangu", **Papirüs**, S.4, Eylül 1966, s.29-33.
- ŞAHİN, Dursun, **Ferâizcizâde Mehmet Şâkir Hayatı Sanatı Eserleri**, Hacettepe Üniversitesi S.B.E., Ankara, 2007 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ŞAUL, Mahir, "Tahir Alangu'nun Ardından", **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul, Adam Yay., 1983, s.17-22.
- "Tahir Alangu da", **Varlık**, S.790, Temmuz 1973, s.2.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, **19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, Çağlayan Kitabevi, 1976 (4. Baskı).
- TONGUÇ, Engin, **Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç**, İstanbul, Ant Yay., 1970.
- TOPRAK, Ömer Faruk, "Günlük: Tahir Alangu", **Yeditepe**, C.24, S.204, Ekim 1973, s.12.
- TOPRAK, Ömer Faruk, **Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler**, Haz. Füzuran Toprak, Ankara, KB Yay., 1999.
- Türkçe Sözlük**, Ankara, TDK Yay., 2009.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul, Dergâh Yay, 1976.
- ÜNLÜ, Mahir, ÖZCAN, Ömer, **20. Yüzyıl Türk Edebiyatı**, C.2, İstanbul, İnkılâp Yay., 2003.
- YILDIRIM, Dursun, **Türk Bitiği**, Ankara, Akçağ Yay., 1998.
- YILDIZ, Bekir, **Reşo Ağa**, İstanbul, May Yay., 1968.
- "Yitirdiklerimiz: Tahir Alangu", **Türk Dili**, C.28, S.262, 1 Temmuz 1973, s.274.
- "Yitirdiklerimiz", **Yeni Yayınlar**, C.18, S.6, Haziran 1973, s.189.

EKLER

EK-I Tahir Alangu (ayakta), hizmetçi kız, Kerim Alangu (hizmetçinin kucağında).

EK-II Tahir Alangu askerde (ayakta soldan ikinci).

EK-III Mesude Alangu ve Tahir Alangu 29 Aralık 1946 (nişanın ertesi günü).

EK-IV Tahir Alangu, eşi Mesude Alangu ile birlikte, Şubat 1950, Van.

EK-V Tahir Alangu Erzincan Lisesi'nde öğretmen iken bir kıyafet balosunda (en sağda).

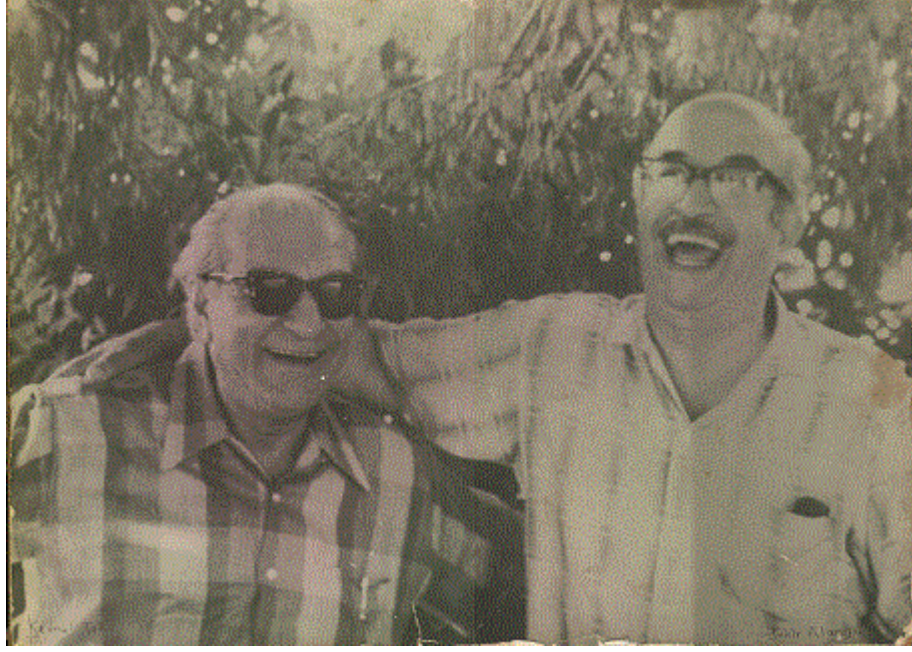
EK-VI Alangu ailesi piknikte soldan sağı Şadan Alangu, Başak Alangu, Tahir Alangu, Mesude Alangu.

EK-VII Tahir Alangu Gazatecilik Yüksekokulu'nda öğrencileriyle beraber.

EK-VIII Tahir Alangu, Kemal Tahir'le birlikte.

EK-IX Tahir Alangu'nun Zincirlikuyu'da bulunan mezarı (En sağda).

EK-X Tahir Alangu'nun mezar taşı ve Behçet Necatigil'in Alangu için yazdığı dizeler:

“Ne var ki elimizde yaşamak kısıtlı
 Tam rahata ererken kapıda ecel atı
 Biliyordu dünyanın kısıdır saltanatı
 Çalıştı durmadan eserler bıraktı
 Ölen bu taşın altı kalan bu taşın üstü

TAHİR ALANGU ADI

1915-1973”

EK-XI Mesude Alangu (21 Aralık 2009-İstanbul Dinlenme ve Bakım Evi)

EK-XII Tahir Alangu'nun Yozgat Lisesi'nden Alınan Sicil Dosyası

Sicil numarası: 64626

Vazifesi *Edaliyet şofyeri*

		İçtimat hüviyeti		İlmî hüviyeti	
		Adı	<i>Tahir</i>	İlk tahsilini nerede yapmıştır?	<i>Nispetiye 15. sınıfta</i>
Anadilinden başka bildiği dillerle iltilatı derecesi		Aile ismi	<i>Alangu</i>	Orta tahsilini nerede yapmıştır? Sıvımadı mı hangi sınıfta kadar okumuştur? Şahadetnamenin tarihi?	<i>Kalabaş İlkokulu</i> <i>1943</i>
		Düğüne yer ve yıl	<i>İstanbul</i>		
Lisan Konuşma Okumak Yazmak Tercüme		Babasının adı		Yüksek tahsilini nerede yapmıştır? Sıvımadı mı hangi sınıfta kadar okumuştur? Şahadetnamenin tarihi ve no- munu?	<i>Yüksek öğretim</i> <i>Okulu</i> <i>Edaliyat Şofyeri</i> <i>1943</i>
		Milliyeti	<i>T. E.</i>		
Evli midir, evlilik tarihi		Çocukların adedi, pap- ları, varidatı veya evli bulunmaları adedi		Tahsilini tamamlayarak için hangi müesseselere devam etmiştir? Hale geldiği vesikalar nelerdir?	
		Şehane ve ailesine ait evlilik ve akartı var mıdır?	<i>Var</i>		
Lisan Konuşma Okumak Yazmak Tercüme		İş ve işlemler için mülkiyet adedi ve kuralı	<i>amresi Kanak</i> <i>Harf 40 g. 5.</i>	Tahsilini tamamlayarak için hangi müesseselere devam etmiştir? Hale geldiği vesikalar nelerdir?	
		Tarih ve tercüme ettiği eserleri:	<i>askerlerin pop. ve 10. s. 1943</i>		
Bulunduğu vazife					
Vazifesinin adı	Maaşı	Başladığı tarih	Ayrıldığı tarih	Ayrıldığının sebebi	Gün Ay Yıl
<i>Yozgat Lisesi Edaliyat şofyeri</i>	<i>3000</i>	<i>25. V. 1946</i>			
<i>Edaliyat şofyeri</i>	<i>3000</i>	<i>1. VI. 1943</i>	<i>31. 3. 1946</i>	<i>kuruldu</i>	
<i>Yozgat Lisesi Edaliyat şofyeri</i>	<i>3500</i>	<i>31. 5. 1944</i>	<i>2. 12. 1947</i>	<i>Hamurda 1. s. 1946</i> <i>Hamurda 1. s. 1946</i> <i>Hamurda 1. s. 1946</i> <i>Hamurda 1. s. 1946</i>	

ÖZET

ÖZER HAFÇI Havva, Tahir Alangu Hayatı ve Eserleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Tahir Alangu Cumhuriyet döneminin en önemli edebiyat eleştirmenlerinden ve halk bilimi araştırmacıların biridir. Bu çalışmada Tahir Alangu'nun daha önce herhangi bir teze konu olmayan hayatı ve eserlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Tahir Alangu'nun eserleri farklı kollarda geliştiği için bu çalışmada bir sınıflandırma yapmak gerekmektedir. Buna göre Alangu'nun eserleri halk bilimi ile ilgili eserleri, Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili eserleri, çevirileri ve diğer eserleri olarak kategorilere ayrılmıştır. Alangu'nun kitap olarak basılan eserleri tanıtılmış ve kısaca incelenmiştir. Makaleleri ise genel olarak ele alınmış, künyeleri verilmiştir.

Alangu'nun eserleri incelendiğinde onun ne yalnızca bir eleştirmen ne de bir halk bilimci olduğu anlaşılmaktadır. Alangu, Türk edebiyatını özümsemiş, dünya edebiyatları konusunda fikir sahibi, çeviri yapabilecek kadar bildiği dillere hâkim, hem teorik hem de uygulamalı olarak halk bilimi araştırmalarına yönelmiş bir kültür bilimcidir.

Anahtar Sözcükler

1. eleştiri
2. halk bilimi
3. hikâye
4. roman
5. masal

ABSTRACT

ÖZER HAFÇI Havva, Tahir Alangu's Life and His Literary Works, Master's Thesis, Ankara, 2010.

Tahir Alangu is one of the most important literature critic and folklor researcher in republic period. In this work, it was aimed to study on his life and his literary works which has never been mentioned in any thesis up to now.

It is necessary to make a classification in this work, because Tahir Alangu's literary works evolve in different areas. According to the previous statement, Tahir Alangu's literary works is categorized as the works related to folklor, the works related to Modern Turkish Literature, his translations and his other works. His works published as a book are introduced and examined briefly. As for his articles, they were over-all dealt with and their identities were given.

If Alangu's literary works are examined, it is clearly understood that he is not only a critic but also a folklorist. Alangu is a culture scientist who assimilated Turkish literature, have an opinion about the world literatures, tended to folklor studies as theoretic and also practical.

Key Words

1. criticism
2. folklor
3. story
4. novel
5. tale